

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามความคิดของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐาน ดังนี้

1. ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหา
  - 1.1 ความหมายของปัญหา
  - 1.2 ความหมายของแนวทาง
  - 1.3 การศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหา
2. สถานศึกษา
  - 2.1 ความหมายของสถานศึกษา
  - 2.2 ความสำคัญของสถานศึกษา
  - 2.3 ขอบข่ายภาระหน้าที่ของสถานศึกษา
3. การประกันคุณภาพการศึกษา
  - 3.1 ความหมายของคุณภาพ
  - 3.2 ความหมายของคุณภาพการศึกษา
  - 3.3 ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา
  - 3.4 ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา
  - 3.5 ขอบข่ายของการประกันคุณภาพการศึกษา
  - 3.6 มาตรฐานการศึกษาของหน่วยงานต่างๆ
  - 3.7 แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา
4. กฎกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยวิธีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
  - 4.1 การกำหนดมาตรฐานการศึกษา
  - 4.2 การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา
  - 4.3 การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
  - 4.4 การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา
  - 4.5 การติดตามตรวจสอบคุณภาพ
  - 4.6 การประเมินคุณภาพ
  - 4.7 การจัดทำรายงานประจำปี
  - 4.8 การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยภายในประเทศ

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหา

1. ความหมายของปัญหา

มีนักวิชาการการศึกษาได้ให้ความหมายของปัญหาไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546, หน้า 687) ได้อธิบายความหมายของปัญหาว่า ข้อสงสัย ข้อขัดข้อง

ยุดา รักไทย, และธนิกานต์ มาชะศิรินันท์ (2546, หน้า 9) กล่าวว่า ปัญหาคือ ช่องว่างหรือความแตกต่างระหว่างสภาพการณ์ปัจจุบันกับสภาพที่ต้องการให้เกิดขึ้น (หรือสภาพการณ์ที่ไม่ดีที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต)

สุวิทย์ มูลคำ (2547, หน้า 9) กล่าวว่า ปัญหา คือสภาวะหรือสถานการณ์ที่ทำให้บุคคลไม่สบายกาย ไม่สบายใจ ไม่สนองความต้องการจำเป็นพื้นฐานของบุคคล มนุษย์ทุกคนต้องการความสุข ความสุขของมนุษย์เกิดได้เมื่อมนุษย์และสังคมประสมกลมกลืนกันอย่างราบรื่น ถ้าทำไม่ได้จะเกิดสภาวะที่เรียกว่าปัญหาเกิดขึ้น มนุษย์จะใช้กระบวนการคิดขจัดปัญหาให้หมดไป เพื่อจะได้มีความสุข

อิชาวา, และคนอื่นๆ (2548, หน้า 3 – 6) กล่าวว่า ปัญหา แบ่งออกเป็น 3 ชนิด ดังนี้

1) ปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว หมายถึง ปัญหาซึ่งเกิดขึ้นมาแล้ว ปรากฏชัดแก่สายตาว่าเป็นปัญหา

2) ปัญหาที่ต้องค้นหา หมายถึง ปัญหาที่ยังไม่เกิดขึ้นในปัจจุบัน แบ่งเป็น

- ปัญหาที่ทบทวนสภาพปัจจุบันแล้วปรับปรุงแก้ไข (ปัญหาที่ต้องปรับปรุง)

หมายถึง สิ่งที่ต้องค้นหาจุดที่ยังสามารถปรับปรุง ทำการทบทวน และพยายามเพิ่มประสิทธิภาพและผลิตภาพให้สูงกว่าในปัจจุบัน

- ปัญหาที่ต้องพัฒนาเสริมสร้างให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น (ปัญหาแบบเสริมสร้าง)

หมายถึง สิ่งที่มีมุ่งเน้นสร้างความแข็งแกร่งให้กับสภาพปัจจุบัน โดยการมองหาช่องทางที่จะเพิ่มความเข้มแข็งขององค์กร

3) ปัญหาที่ต้องกำหนดขึ้นมา หมายถึง ปัญหาที่ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เคยทำมาแบ่งเป็น

- ปัญหาบนการพัฒนา หมายถึง ปัญหาที่เกิดขึ้นตามการพัฒนาหน้าทำงาน
- ปัญหาที่ควรหลีกเลี่ยง หมายถึง ปัญหาที่ต้องเตรียมการไว้ล่วงหน้าเพื่อรับมือกับความเสี่ยงต่างๆ ที่คาดคะเนไว้ในอนาคต

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2549, หน้า 16) ได้ให้ความหมายของปัญหาว่าหมายถึง ช่องว่างระหว่างประสบการณ์ที่เป็นจริง ซึ่งเป็นอยู่ในขณะนี้กับสภาพการณ์ที่คาดหวังให้เป็นไป

ทาคาฮาชิ (2551, หน้า 2 – 3) กล่าวว่า ปัญหา คือ ช่องว่างระหว่างสิ่งที่คาดหวัง กับสภาพปัจจุบัน

ฮอย, และมิสเกล (Hoy, & Miskel, 2001, p.336) กล่าวว่า ปัญหาหมายถึง ความไม่พึงพอใจที่มีความจำเป็นต้องเอาใจใส่ดูแลหรือขาดการเอาใจใส่ดูแล และยังเป็นความแตกต่างของวิธีการแก้ปัญหาและการเลือกวิธีการแก้ปัญหา ปัญหาอาจจะนำไปสู่หรืออาจไม่นำไปสู่การแก้ปัญหา และปัญหาอาจได้รับการแก้ไขหรือไม่ได้รับการแก้ไข เมื่อวิธีการแก้ปัญหานั้นถูกนำไปใช้

สรุปได้ว่า ปัญหา หมายถึง ช่องว่างหรือความแตกต่างระหว่างสภาพการณ์ปัจจุบันกับสภาพที่ต้องการให้เกิดขึ้น ที่ทำให้บุคคลไม่สบายกาย ไม่สบายใจ ไม่สนองต่อความต้องการของบุคคล เป็นข้อขัดข้อง อันเป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงาน

2. ความหมายของแนวทาง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546, หน้า 597) ได้ให้ความหมายของแนวทางว่า หมายถึง แนวปฏิบัติที่วางไว้เป็นแนว

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ (2555, หน้า 5) กล่าวถึงแนวทางในการปฏิบัติงาน ดังนี้

- 1) จัดให้มีระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน
- 2) ส่งเสริมให้นาระบบประกันคุณภาพการศึกษาเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง
- 3) พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องรวมทั้งส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย
- 4) ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมและมีส่วนรับผิดชอบในการดำเนินการกิจกรรมการประกันคุณภาพภายในของส่วนงาน
- 5) จัดทำรายงานการประเมินตนเอง และรับการประเมินคุณภาพภายในจากคณะกรรมการที่มหาวิทยาลัยแต่งตั้งทุกปีการศึกษา พร้อมทั้งเผยแพร่สู่สาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

6) ให้นำผลการประเมินคุณภาพภายในและภายนอกมาปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพ เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลและมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

สำนักพัฒนาคุณภาพการศึกษา (2557, ย่อหน้า 1) กล่าวว่าแนวปฏิบัติที่ดี หมายถึง วิธีปฏิบัติ หรือขั้นตอนการปฏิบัติที่ทำให้องค์การประสบความสำเร็จหรือนำไปสู่ความเป็นเลิศ ตามเป้าหมาย เป็นที่ยอมรับในวงวิชาการหรือวิชาชีพนั้นๆ และมีหลักฐานของความสำเร็จ ปรากฏชัดเจน โดยมีการสรุปวิธีปฏิบัติ หรือขั้นตอนการปฏิบัติ ตลอดจนความรู้และ ประสบการณ์ ที่ได้บันทึกเป็นเอกสาร และเผยแพร่ให้หน่วยงานภายในหรือภายนอกสามารถ นำไปใช้ประโยชน์ได้

สันติ อภัยราช (2557, ย่อหน้า 3) กล่าวถึงแนวทางในการทำงานดังนี้ 1) มี วัตถุประสงค์ในการทำงานร่วมกันอย่างชัดเจน 2) มีการประชุมพบปะกันเป็นประจำ 3) ยอมรับกติกา มติที่ประชุม แม้ไม่เห็นด้วย 4) รักใคร่เสียสละ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 5) รับผิดชอบในงานที่รับมอบหมายตามบทบาทของตน 6) รู้ขอบเขตบทบาทหน้าที่ของตน และเพื่อนร่วมงาน 7) ยอมรับฟังความคิดเห็น ซึ่งกันและกัน 8) มีแผนปฏิบัติงานร่วมกัน และรู้ แผนปฏิบัติงานของเพื่อนร่วมงาน

สรุปได้ว่า แนวทางคือ แนวปฏิบัติ วิธีปฏิบัติ หรือขั้นตอนการปฏิบัติที่ทำให้องค์การ ประสบความสำเร็จหรือนำไปสู่ความเป็นเลิศตามวัตถุประสงค์ในการทำงานร่วมกันอย่างชัดเจน มีขั้นตอนในการดำเนินงาน ขอบเขตการทำงานที่ชัดเจน

3. การศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหา

การกำหนดประเด็นคำถามหรือปัญหา อาจเกิดขึ้นจากความสงสัย ความข้องใจ หรือความอยากรู้อยากเห็น อยากริสูจน์ หรืออาจเป็นสิ่งที่กำหนดขึ้นมาโดยเจ้าของเงินทุนวิจัย โดยนักวิจัยตกอยู่ในสภาพผู้รับจ้างดำเนินการวิจัยก็ได้ (สุจิตรา บุญยรัตพันธุ์, 2549, หน้า 2)

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2545, หน้า 175-178) กล่าวว่า การกำหนด ปัญหาเป็นขั้นตอนแรกและขั้นตอนที่สำคัญในกระบวนการทำวิจัย เพราะจะเป็นตัวกำหนด ทิศทางและแนวทางการทำวิจัย รวมทั้งจะทำให้สามารถตัดสินใจได้ว่าหัวข้อเรื่องนั้นสามารถทำ วิจัยได้หรือไม่ การกำหนดปัญหาการวิจัยหรือหัวข้อเรื่องในการวิจัยผู้วิจัยสามารถค้นหาปัญหา ได้จากแหล่งต่างๆ และจากการวิเคราะห์แหล่งที่มาของปัญหา สามารถสรุปที่มาหลักๆ จาก 2 แหล่งคือ

1) จากภายในตัวผู้วิจัยเอง หมายถึงปัญหาวิจัยที่เกิดจากความต้องการของตัว ผู้วิจัยเองโดยไม่มีผู้ใดมาบังคับให้ทำ ได้แก่

- ความสนใจ คือได้จากความสนใจของผู้ทำวิจัยเป็นหลัก จากความสนใจอยากรู้สาเหตุ ทำให้เกิดความต้องการศึกษาเพื่อหาคำตอบ

- ประสบการณ์ คือได้จากประสบการณ์ของผู้วิจัยเอง ซึ่งอาจจะเป็นเหตุการณ์หรือปัญหาที่ตนเองประสบอยู่ในการทำงานประจำวัน

2) จากภายนอกตัวผู้วิจัย หมายถึงปัญหาวิจัยที่เกิดจากสภาพแวดล้อมของตัวผู้วิจัย ได้แก่

- การอ่านหนังสือ คือได้จากการอ่านเอกสารต่างๆ ตำรา บทความ ปริยฐานิพนธ์ วารสาร หนังสือพิมพ์ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการวิจัย

- บทคัดย่อวิทยานิพนธ์หรือบทคัดย่อรายงานการวิจัย คือได้จากปัญหาจากการอ่านบทคัดย่อที่ได้รวบรวมไว้เป็นเล่มของมหาวิทยาลัยและหน่วยงานวิจัยต่างๆ

- ข้อเสนอแนะจากการวิจัย คือได้ปัญหาจากข้อเสนอแนะของการวิจัยเรื่องต่างๆ ที่มีผู้ทำวิจัยได้แล้ว จากข้อเสนอแนะนั้น ผู้วิจัยสามารถเลือกปัญหาที่สำคัญหรือที่สนใจมาทำวิจัยต่อไปได้

- ข้อเสนอแนะจากผู้รู้ ผู้ชำนาญ คือได้ปัญหาจากการพูดคุยกับบุคคลที่มีความชำนาญและคลุกคลีกับงานวิจัย ในสาขาที่ต้องการ

- การจัดสัมมนา คือได้ปัญหาจากการอภิปรายปัญหาต่างๆ ในการสัมมนา และเป็นเรื่องที่ตรงกับที่ผู้วิจัยสนใจ

- ความต้องการของหน่วยงาน คือได้ปัญหาจากความต้องการแก้ปัญหาหรือพัฒนางานในหน่วยงานนั้นๆ โดยที่หน่วยงานต่างๆ จะกำหนดหัวข้อเรื่อง วัตถุประสงค์ และประกาศหาผู้ทำวิจัย

- กระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม คือได้ปัญหาจากสภาวะหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมขณะนั้น เช่น วิกฤตทางเศรษฐกิจ การปฏิรูปการศึกษา เป็นต้น

พิสนุ พงศ์ (2550, หน้า 24) กล่าวว่า การเลือกปัญหาเพื่อเตรียมทำวิจัยชั้นเรียนควรพิจารณาประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้

- 1) เป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อผู้เรียนเอง และบุคคลอื่นๆ หลายฝ่าย
- 2) เป็นปัญหาที่ถ้าได้รับการแก้ไขแล้วจะเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนเองหลายประการต่อเนื่องกันไป
- 3) เป็นปัญหาที่ถ้าได้รับการแก้ไขแล้วจะเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นที่เกี่ยวข้องได้ด้วย
- 4) เป็นปัญหาที่ครูหาวิธีแก้ไขได้โดยวิธีการควรจะมีใหม่หรือต่างจากวิธีการเดิม หรือต่างจากครูคนอื่นเคยแก้ไขได้ในทางที่ดีขึ้น

5) ลงทุนหรือใช้ทรัพยากรน้อย คุ่มค่ากับปัญหาที่แก้ได้

6) ได้รับการสนับสนุนร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง

7) ครูต้องคิดว่าแก้ปัญหาได้

สุวิมล ว่องวาณิช (2550, หน้า 50-51) กล่าวว่า เกณฑ์การกำหนดคำถามวิจัย ดังนี้

1) การตั้งคำถามที่ดี ไม่ควรใช้คำถาม Yes/No แต่ควรใช้คำถาม “ทำไม อย่างไร อะไร”

2) มีความน่าสนใจจะศึกษาหรือควรนำมาศึกษาเพื่อช่วยนักเรียนที่มีปัญหา

3) คำถามวิจัยนั้นมีความสำคัญทั้งต่อตัวครูผู้สอนและผู้เรียน

4) คำถามวิจัยนั้นสามารถจัดการให้อยู่ภายใต้การควบคุมของผู้วิจัยได้ และสามารถตัดสินใจทำอะไรก็ได้ตามข้อค้นพบ

5) คำถามวิจัยนั้นมีความเป็นไปได้ในการทำ เหมาะสมกับเวลา ทรัพยากร ในช่วงแรกควรคิดถึงการวิจัยประเด็นเล็กๆ (small scale) ซึ่งอยู่ในวิสัยที่สามารถดำเนินการจนสำเร็จ

6) หลีกเลี่ยงปัญหาวิจัยที่ครูหรือผู้เกี่ยวข้องไม่สามารถทำอะไรได้แม้จะทราบคำตอบ

ไพฑูรย์ สินลารัตน์, และคนอื่นๆ (2553, หน้า 26-28) กล่าวว่า ปัญหาที่จะนำมาทำการวิจัย ถ้าพิจารณาถึงแหล่งต่างๆ ที่จะได้มา อาจจะแบ่งเป็นหัวข้อได้ดังนี้

1) จากทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่สนใจอยากจะทำการศึกษาทฤษฎี จะเป็นแหล่งที่ดีนี้จะช่วยชี้แนะว่าอะไรคือ สิ่งที่จะต้องทำการวิจัยเพิ่มเติม หรืออาจจะเป็นกรณีที่ผู้วิจัยเกิดสงสัยว่าทฤษฎีที่กล่าวไว้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจะนำมาใช้ได้จริงหรือไม่ ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างออกไป ผู้วิจัยอาจจะทำการวิจัยเพื่อตรวจสอบดูผลที่เกิดขึ้นก่อนที่จะตัดสินใจนำทฤษฎีนั้นๆ มาใช้ ดังนั้นเป็นต้น

2) จากประสบการณ์ของผู้วิจัยเอง (personal experience) ซึ่งอาจจะเป็นปัญหาที่ตนเองประสบในการทำงาน ในชีวิตประจำวันหรือจากการสังเกตสภาพของสังคมสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบๆ ตัว เป็นต้น แล้วก็นำมาสร้างเป็นหัวข้อปัญหาเพื่อทำการวิจัย

3) จากการอ่านหนังสือหรือวารสารเกี่ยวกับการวิจัย ผู้ที่จะเริ่มทำการวิจัยควรจะศึกษาในผลงานของการวิจัยในด้านต่างๆ ให้กว้างขวาง เพราะจะเป็นแหล่งที่ดีที่จะช่วยให้ได้ความคิดเกี่ยวกับเรื่องที่จะทำการวิจัย ผลงานเหล่านี้มักจะปรากฏอยู่ในหนังสือวารสารต่างๆ เช่น วารสารสังคมศาสตร์ วารสารพัฒนาบริหารศาสตร์ วารสารประชากรศึกษา ศูนย์ศึกษา

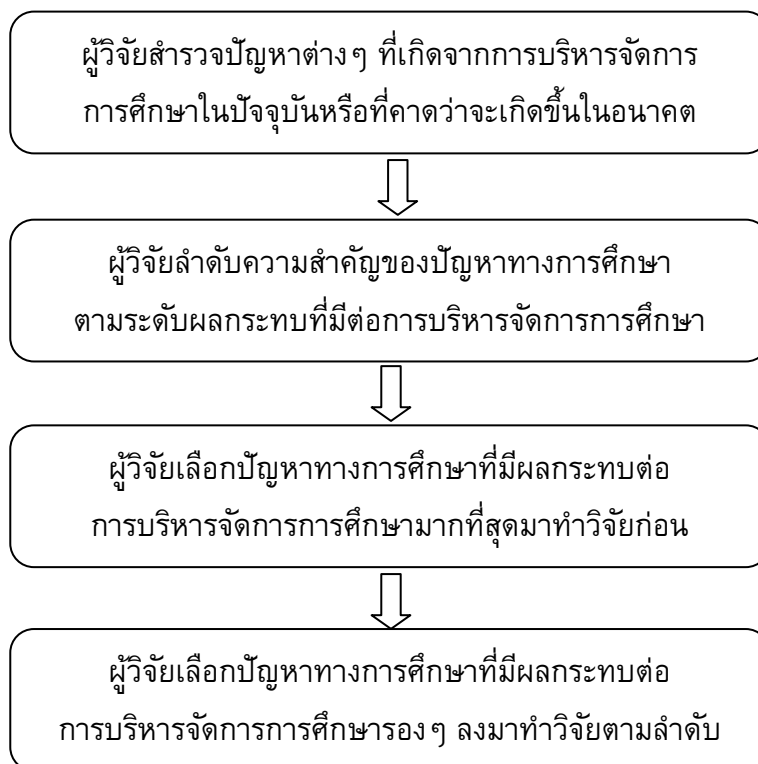
เป็นต้น หนังสือวารสารเหล่านี้จะให้ความรู้เกี่ยวกับผลงานวิจัยที่ทำมาแล้ว เพิ่งทำเสร็จหรือกำลังทำอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งนับว่าเป็นแหล่งที่ช่วยให้ได้ความรู้ที่ทันสมัย

4) จากข้อเสนอแนะของผลการวิจัยที่ได้ทำมาแล้ว เช่น ในวิทยานิพนธ์ มักจะมีข้อเสนอแนะกำกับไว้ในตอนท้าย หลังจากที่เราสรุปถึงข้อค้นพบต่างๆ แล้ว ข้อเสนอแนะเหล่านี้จะเป็นสิ่งช่วยชี้ช่องทางที่ดี ในการที่จะเลือกหัวข้อปัญหาที่จะทำการวิจัยต่อไป

5) จากบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ หรือบทคัดย่อรายงานการวิจัย ตามปกติวิทยานิพนธ์แต่ละเรื่องก็ต้องมีบทคัดย่อ (abstract) รวมอยู่ด้วย บทคัดย่อเหล่านี้จะมีรวบรวมไว้เป็นรูปเล่ม ซึ่งหน่วยงานต่างๆ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับผลงานวิจัยมักจะรวบรวมไว้

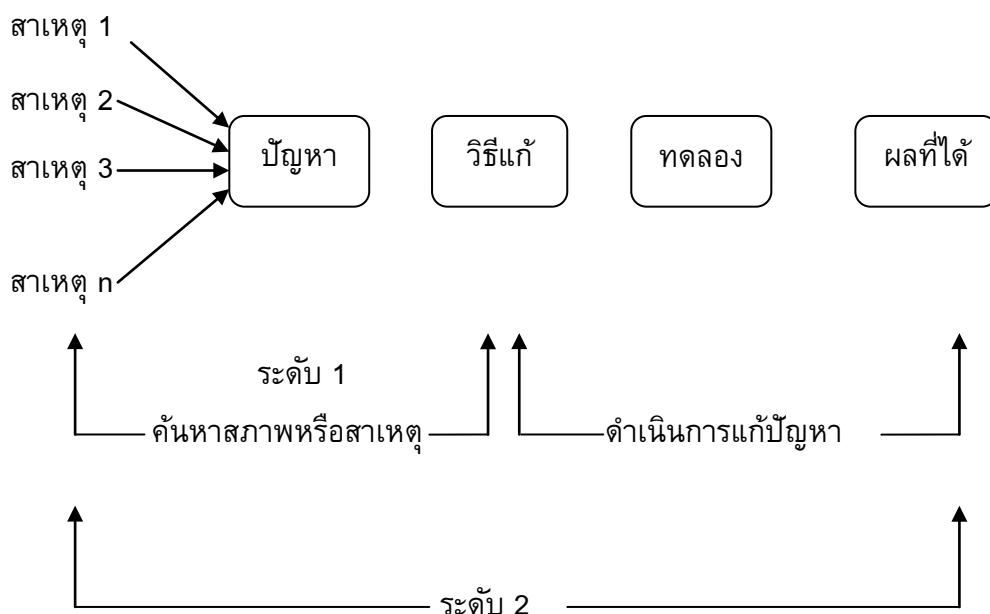
6) ปัญหาที่ได้มาจากผู้อื่น อาจเป็นในลักษณะที่รวบรวมความคิดมาจากคนอื่น ๆ หลายคน แล้วนำมาสร้างเป็นหัวข้อปัญหาขึ้นมาสำหรับการวิจัย หรืออาจจะเป็นหัวข้อวิจัยที่ได้รับมาจากหน่วยงานองค์กร บริษัทเอกชนที่อยากรู้ความเป็นไปต่างๆ ในปัญหาที่เขาต้องการหาคำตอบ เพื่อนำมาเป็นเครื่องประกอบในการตัดสินใจ หรือเป็นหัวข้อวิจัยที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาให้ทำการวิจัย ดังนั้นเป็นต้น หัวข้อที่เราจะทำการวิจัยลักษณะนี้มีข้อไม่ดีอยู่คือ ผู้วิจัยไม่ได้เป็นผู้ริเริ่มตั้งแต่ต้นในการสร้างหัวข้อวิจัยขึ้นมาเอง จึงอาจขาดความรู้ประสบการณ์ หรือการเตรียมตัวที่เหมาะสมที่จะทำการวิจัยในหัวข้อนั้นๆ งานวิจัยที่มีประสิทธิภาพที่ดีไม่ได้ขึ้นอยู่กับวิธีการ (methodology) ในการวิจัยเท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับความรู้ของผู้วิจัยในหัวข้อเรื่องทำการวิจัยนั้นด้วย

สรชัย พิศาลบุตร (2556, หน้า 25) กล่าวว่า แนวคิดในการกำหนดปัญหาที่จะนำมาทำวิจัยทางการศึกษา ชั้นแรกควรเริ่มจากปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอน และการบริหารการศึกษาในด้านต่างๆ เช่นด้านนักเรียน นักศึกษา ด้านครูอาจารย์ ด้านบุคลากรสายสนับสนุนการศึกษา เช่น ห้องสมุด เทคโนโลยีทางการศึกษา วิจัย บริการวิชาการ ผู้บริหารการศึกษา ผู้ปกครองนักเรียนนักศึกษา ฯลฯ ว่ามีอะไรบ้าง ชั้นต่อไปควรจะต้องจัดลำดับความสำคัญของแต่ละปัญหาซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำงานด้านการศึกษา และขั้นสุดท้ายควรเลือกปัญหาที่มีความสำคัญมากที่สุด ซึ่งส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการศึกษามากที่สุด มาทำการวิจัยก่อน เพื่อหาคำตอบมาใช้ในการแก้ปัญหาทางการศึกษาดังกล่าว หลังจากนั้นควรเลือกปัญหาทางการศึกษาที่มีความสำคัญรองลงมาทำวิจัยตามลำดับ แนวคิดในการกำหนดเรื่องที่จะนำมาทำวิจัยทางการศึกษา เมื่อนำมาเขียนเป็นผังงานจะเป็นดังนี้

ภาพ 2 แนวคิดในการกำหนดเรื่องที่จะนำมาทำวิจัยทางการศึกษา

พิสนุ พงศ์ศรี (2550, หน้า 29) กล่าวว่า การกำหนดปัญหาการวิจัยชั้นเรียนส่วนใหญ่จะเป็นการแก้ไข หรือพัฒนาปัญหาประเภทต่างๆ ไม่ใช่เพียงแต่ทราบสาเหตุเท่านั้น ซึ่งไม่ได้มีข้อกำหนดตายตัวว่าจะต้องหาวิธีการแก้ปัญหาเสมอไป อาจต้องการทราบเพียงสาเหตุก็ได้ เพียงแต่จะไม่เกิดประโยชน์ที่เป็นรูปธรรม การวิจัยชั้นเรียนจึงมักมีการค้นหาวิธีหรือนวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาและทดลองใช้ควบคู่กันไป เพื่อให้ได้ผลเป็นรูปธรรมและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน การแบ่งระดับการวิจัยดังกล่าวแสดงดังภาพ

ภาพ 3 การศึกษาการวิจัยในชั้นเรียน

สถานศึกษา

1. ความหมายของสถานศึกษา

กรมวิชาการ (2544ก, หน้า 3) ให้ความหมายของสถานศึกษาว่า หมายถึง สถานศึกษาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ หรือเอกชน ที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา

วิโรจน์ สารรัตนะ (2544, หน้า 7) ได้กล่าวว่า สถานศึกษา หมายถึง องค์การ ให้บริการที่ผูกพันกับเรื่องการสอนและการเรียนรู้เป็นหลัก เป้าหมายสุดท้าย (ultimate goal) ของโรงเรียนก็คือ การเรียนรู้ของนักเรียน (student learning)

อุทัย บุญประเสริฐ, และจิราภรณ์ จันทรสุพัฒน์ (2544, หน้า 3) ให้ความหมายของ สถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2552 ว่า หมายถึง สถานพัฒนาเด็ก ปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานทางการศึกษา หรือหน่วยงานอื่นของรัฐหรือของเอกชน ที่มีอำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา

ถวิล มาตรฐาน (2545, หน้า 19) ได้กล่าวว่า สถานศึกษาหมายถึง หน่วยงาน ของการให้การศึกษา เป็นหน่วยของการเปลี่ยนแปลงในสังคม จะต้องดำเนินการโดยร่วมมือ กับประชาชนนำสังคมให้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และพัฒนาให้ดีขึ้น ยุติธรรมขึ้น เสมอภาค โดยทั่วถึงกัน สร้างความเข้มแข็งให้กับคนในระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม

และประเทศชาติตามเนื้อหาสาระและความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาที่กำหนดเอาไว้เป็นจุดหมายปลายทาง

วิทย์ เทียงบุญธรรม (2545, หน้า 759) ได้กล่าวว่า สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียน สถาบันการศึกษา แผนกการศึกษา ระบบการศึกษา การศึกษา การเรียนการสอน อาคารเรียน สถานที่เรียน กลุ่มนักเรียน กลุ่มนักศึกษา ภาคเรียน บทเรียน ผลการเรียนรู้

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2548, หน้า 4) ได้กล่าวว่า สถานศึกษา หมายถึง สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานการศึกษาหรือหน่วยงานอื่นของรัฐหรือของเอกชน ที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา

สรุปได้ว่า สถานศึกษา หมายถึง หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา ซึ่งหมายรวมถึงภาครัฐและเอกชน โดยมีภารกิจหลักเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

2. ความสำคัญของสถานศึกษา

กรมวิชาการ (2540, หน้า 4) ได้กล่าวว่า สถานศึกษามีความสำคัญคือ เป็นที่ให้การศึกษแก่คนในชุมชน เป็นแหล่งรวมวิทยาการต่างๆ ของชุมชน เป็นศูนย์รวมความร่วมมือของชุมชนและให้บริการแก่ชุมชนในด้านต่างๆ

รุ่ง แก้วแดง (2541, หน้า 244) ได้กล่าวว่า สถานศึกษามีความสำคัญเพราะกิจกรรมการศึกษาที่แท้จริงหรือการเรียนการสอนนั้นเกิดขึ้นที่โรงเรียน การศึกษาในอดีตได้เน้นการปรับปรุงหน่วยงานที่มีอำนาจเหนือกว่าสถานศึกษา ซึ่งมีผลต่อการเรียนการสอนน้อยมาก การปรับปรุงคุณภาพการเรียนของนักเรียนให้ดีขึ้น จุดที่ต้องพัฒนาคือโรงเรียนหรือสถานศึกษา

อุทัย บุญประเสริฐ (2544, หน้า 1) การปฏิรูปการศึกษาจะประสบความสำเร็จได้ ต้องอาศัยปัจจัยหลักหลายอย่างด้วยกัน พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้ปรับระบบโครงสร้างและกระบวนการบริหารจัดการศึกษาที่นำไปสู่การปฏิรูปการบริหารและการจัดการศึกษาไว้หลายประการ ทั้งโครงสร้างระบบบริหาร การบริหารบุคลากร แนวทางและรูปแบบปฏิรูปการเรียนการสอน หลักสูตร ระบบการประกันคุณภาพ ฯลฯ การปฏิรูปตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 5 จะเกี่ยวข้องกับการจัดโครงสร้างของระบบการศึกษาใหม่ ทั้งที่ระดับกระทรวงและที่ระดับเขตพื้นที่การศึกษา แต่ส่วนที่สำคัญที่สุดก็คือในระดับหน่วยปฏิบัติการทางการศึกษา ซึ่งหมายถึงสถานศึกษาหรือโรงเรียน ซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติการเรียนการสอนที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุด เป็นที่มีกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งเป็นกิจกรรมหลักทางการศึกษาเกิดขึ้น ภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นี้ สถานศึกษาจะมีบทบาทและภารกิจใหม่หลายประการ ทั้งการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น การ

จัดการศึกษาได้ทั้งในระบบ นอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องมีบทบาทในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ต้องมีการประกันคุณภาพ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ทำให้บทบาทหน้าที่และภารกิจของสถานศึกษาต้องเปลี่ยนไป และตามพระราชบัญญัติฉบับใหม่นี้โรงเรียนหรือสถานศึกษาจำเป็นจะต้องเตรียมตัวให้พร้อมรับกับการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาด้านวิชาการ ด้านการงบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป โดยมีคณะกรรมการสถานศึกษาทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ในขณะที่เดียวกันที่สถานศึกษาในประเทศไทยมีคุณภาพแตกต่างกันมาก ข้อกำหนดเหล่านี้ทำให้ภารกิจ โครงสร้างและอัตรากำลังของสถานศึกษาต้องเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ส่งผลให้โครงสร้าง ระบบงานและอัตรากำลังต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย

สถาบันราชภัฏเทพสตรี (2546, หน้า 3) ได้กล่าวว่า สถานศึกษาเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษา ที่มุ่งเน้นความสำคัญทั้งในด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม กระบวนการเรียนรู้ และความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อพัฒนาคนให้มีความสมดุล โดยยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด

กระทรวงศึกษาธิการ (2546ก, หน้า 75) ได้กล่าวว่า ความสำคัญของสถานศึกษา คือ เป็นสถานที่ให้การบริหารงานเป็นไปได้อย่างคล่องตัว รวดเร็วและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่นและประเทศชาติ ดังนั้นสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องจัดระบบการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ มีการรวบรวมและจัดระบบข้อมูลวางแผน และดำเนินการตามแผนการศึกษา กฎหมาย และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ใช้การบริการที่เน้นการมีส่วนร่วม มีการจัดระบบบัญชีให้ครบถ้วนถูกต้อง

เคนเนทส์, และเจน (Kenneth, & Jane, 2000, p.103) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของกลุ่มและกิจกรรม โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ 1) บทบาทด้านบุคคล ได้แก่ บทบาทด้านการเป็นหัวหน้าองค์กร และผู้นำของหมู่คณะ 2) บทบาทในด้านข้อมูลสารสนเทศ ได้แก่ บทบาทในการเป็นศูนย์กลางของระบบประสาทขององค์กรกับปัญหาอุปสรรคต่างๆ เป็นผู้จัดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่างๆ ภายในองค์กรและ 3) บทบาทในการตัดสินใจ ได้แก่ บทบาทในการเป็นผู้นำมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์กิจกรรมใหม่ๆ เป็นผู้จัดการกับปัญหาอุปสรรคต่างๆ เป็นผู้จัดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่างๆ ภายในองค์กร

สรุปได้ว่า ความสำคัญของสถานศึกษา คือ สถานศึกษาเป็นหน่วยปฏิบัติการที่อยู่ใกล้ชิดผู้เรียนมากที่สุด เป็นที่ๆ มีกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งเป็นภารกิจหลักทางการศึกษา และส่วนสำคัญองค์ประกอบหลักของการศึกษาเกิดขึ้นที่สถานศึกษาทั้งสิ้น

3. ขอบข่ายภาระหน้าที่ของสถานศึกษา

กมล สุดประเสริฐ (2542, หน้า 27-28) ได้กำหนดขอบข่ายภาระหน้าที่ของสถานศึกษาไว้ 8 ประการดังนี้

- 1) กำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา (vision) มุ่งความเป็นเลิศในอนาคต
- 2) กำหนดภาระหน้าที่ของสถานศึกษา (mission)
- 3) กำหนดงานหลักของการพัฒนาต่างๆ (key performance areas)
- 4) กำหนดงานเหล่านั้นออกเป็นเป้าหมาย และปทัสถานหรือมาตรฐาน (goals and benchmark or standard)
- 5) แผนปรับปรุงสถานศึกษาที่เรียกว่า แผนยุทธศาสตร์ (strategic plan)
- 6) ลงมือทำตามแผน (plan)
- 7) การประเมินผล (evaluation) เพื่อพัฒนาปรับปรุงให้ได้ตามเป้าหมายและมาตรฐานหรือปทัสถาน
- 8) จัดทำรายงานนำเสนอให้สาธารณชนทราบความก้าวหน้าและการประกันคุณภาพทางการศึกษาของสถานศึกษา

กรมวิชาการ (2544ก, หน้า 31) ได้กำหนดขอบข่ายภาระหน้าที่ของสถานศึกษาไว้ 10 ประการดังนี้

- 1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
- 2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
- 3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนจากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
- 4) จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วน สมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่พึงงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
- 5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนการสอนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้
- 6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับ บิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

7) จัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ และการสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

8) ให้สถานศึกษามีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหาในชุมชน และสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

9) ให้สถานศึกษาร่วมมือกับชุมชนส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการ

10) ให้สถานศึกษามีหน้าที่พัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับ

ณัฐพล ชุมวรฐายี (2545, หน้า 72) กล่าวว่าสถานศึกษามีขอบข่ายภาระหน้าที่จัดการศึกษาตามแนวทางที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 5 ประการ ในเรื่องดังต่อไปนี้ 1) ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ชุมชน ครอบครัว ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข 2) ความรู้ และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีรวมทั้งความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ ในเรื่อง การจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและการใช้สิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล ยั่งยืน 3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม กีฬา ภูมิปัญญาไทย การประยุกต์ใช้ ภูมิปัญญา 4) ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์ ด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง และ 5) ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ และดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

สุวัฒน์ เงินน้ำ (2545, หน้า 6-11) ได้กล่าวถึงบทบาทของสถานศึกษาว่าเป็นภารกิจที่สถานศึกษาต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังนี้

1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้มีความสอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2) ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และการแก้ปัญหา

4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมสาระความรู้ต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน ตลอดจนการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียนในทุก สาระการเรียนรู้

5) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สอนจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ในเรื่องที่เรียนตลอด การนำวิจัยมาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งผู้เรียนและผู้สอน สามารถเรียนรู้ไป พร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน

6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกัน ระหว่างบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมมือกันในการพัฒนาผู้เรียนให้ เต็มตามศักยภาพของการเรียนรู้

7) จัดการประเมินโรงเรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบ ควบคู่ไปในกระบวนการ การสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับของรูปแบบการศึกษา โดยให้สถานศึกษาใช้วิธีที่ หลากหลายในการจัดสรรโอกาสเข้าศึกษาต่อ และให้นำผลการประเมินผู้เรียนมาใช้ประกอบการ พิจารณา

8) พัฒนาระบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพรวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอน สามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

9) ระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำ ประสบการณ์ ความรอบรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้เพื่อให้เกิดทางการศึกษา และยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา

สถาบันราชภัฏเทพสตรี (2546, หน้า 4) กล่าวว่า สถานศึกษามีบทบาทที่สำคัญ คือ จัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จาก ประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

กระทรวงศึกษาธิการ (2546ก, หน้า 34) กล่าวว่า สถานศึกษามีบทบาท 4 ประการ ดังนี้

1. ด้านการบริหารวิชาการ ในการบริหารวิชาการ สถานศึกษามีบทบาท 12 ประการดังนี้ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนาระบบการเรียนรู้ 3) การ วัดผลประเมินผล 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การพัฒนา สื่อ นวัตกรรม และ

เทคโนโลยี 6) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 7) การนิเทศการศึกษา 8) การแนะแนวการศึกษา 9) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 10) การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน 11) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่นและ 12) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

2. ด้านการบริหารงานบุคคล ในการบริหารงานบุคคล สถานศึกษามีบทบาท 5 ประการ ดังนี้ 1) การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง 2) การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง 3) การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ 4) วินัยและการรักษาวินัย และ 5) การออกจากราชการ

3. ด้านการบริหารงบประมาณ ในการบริหารงบประมาณ สถานศึกษามีบทบาท 7 ประการ ดังนี้ 1) การจัดทำและเสนอของบประมาณ 2) การจัดสรรงบประมาณ 3) การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน 4) การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา 5) การบริหารการเงิน 6) การบริหารบัญชี 7) การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

4. ด้านการบริหารทั่วไป ในการบริหารทั่วไป สถานศึกษามีบทบาท 19 ประการ ดังนี้ 1) การดำเนินงานธุรการ 2) งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) งานพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ 4) การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา 5) การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร 6) งานเทคโนโลยีสารสนเทศ 7) การส่งเสริม สนับสนุนด้านวิชาการ 8) การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม 9) การจัดทำสำมะโนผู้เรียน 10) การรับนักเรียน 11) การส่งเสริมและประสานงานการศึกษาในระบบ นอก ระบบ และตามอัธยาศัย 12) การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา 13) งานส่งเสริมงานกิจการนักเรียน 14) การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา 15) การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบัน สังคมอื่น ที่จัดการศึกษา 16) งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น 17) การจัดระบบการควบคุมในหน่วยงาน 18) งานบริการสาธารณะ 19) งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น

กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 6) กล่าวว่า สถานศึกษาคือสถานที่ที่มีผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการ และรับผิดชอบการบริหารงานของสถานศึกษาที่มีโครงสร้างการบริหารงานตามกฎหมายที่มีขอบข่ายภารกิจที่กำหนด ซึ่งจะต้องครอบคลุมขอบข่ายและภารกิจของสถานศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหาร

และการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป

สมิธ, และคนอื่นๆ (Smith, et al., 1967, p.170) กล่าวถึงบทบาทของสถานศึกษาไว้ 7 ประการ คือ 1) ด้านที่เป็นหน้าที่โดยทั่วไป 2) ด้านบุคลากร 3) ด้านหลักสูตร 4) ด้านการเงิน 5) ด้านอาคารสถานที่ 6) ด้านที่เกี่ยวกับนักเรียน และ 7) ด้านการประชาสัมพันธ์

แรมเซเยอร์, และคนอื่นๆ (Ramseyer, et al., 1977, p.89) ได้กล่าวว่า บทบาทสถานศึกษามีหน้าที่ในทางงานดังนี้ 1) พัฒนาการสอนและหลักการ 2) งานธุรการ การเงิน และการบริการต่างๆ ของโรงเรียน 3) เป็นผู้นำชุมชนที่ตั้งอยู่ 4) งานบุคคล 5) งานอาคารสถานที่ 6) การจัดการรับส่งนักเรียน 7) จัดระบบบริหารโรงเรียนให้ถูกต้อง และ 8) ปกครองดูแลนักเรียน

ลูเนนเบิร์ก, และออนสไตน์ (Lunenburg, & Ornstein, 1996, p.10) กล่าวถึงบทบาทของสถานศึกษาไว้ 5 ประการ คือ 1) จัดทำนโยบายเกี่ยวกับอาคารสถานที่ 2) พัฒนาแผนการรับนักเรียน 3) พัฒนาแผนงานด้านบุคลากร 4) กำหนดงบประมาณเพื่อการจัดซื้อครุภัณฑ์ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในอาคาร และ 5) จัดทำแผนปฏิบัติการบำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ

สรุปได้ว่า ขอบข่ายภาระหน้าที่ของสถานศึกษา เป็นการมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมาย โดยเชื่อมโยงมาตรฐานด้านผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน มาตรฐานด้านระบบกระบวนการจัดการสถานศึกษา และมาตรฐานด้านความรู้ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา

1. ความหมายของคุณภาพ

คุณภาพ เป็นเรื่องของจิตสำนึกที่ใฝ่คุณภาพ ประสานกับการทำงานที่เป็นระบบของคน คุณภาพที่เกิดจากคนนอกมากกระตุ้นเร่งเร้า หรือสร้างระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ จะไม่ใช่คุณภาพจริงยั่งยืนในสถาบันการศึกษา หัวใจสำคัญของคุณภาพอยู่ที่จิตสำนึกของคนในหน่วยงาน โดยเฉพาะตัวอาจารย์ (อมรวิรัช นาคทรพร, 2540, หน้า 183) มีผู้นิยามความหมายของคุณภาพดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2538, หน้า 189) ได้ให้ความหมายของคุณภาพว่า คุณภาพคือ ลักษณะความดี หรือลักษณะประจำบุคคลหรือสิ่งของ

บรรจง จันทมาศ (2541, หน้า 1) ให้นิยามคำว่า คุณภาพ (quality) หมายถึง “คุณสมบัติ” ทุกประการของผลิตภัณฑ์ การบริการที่ตอบสนองความต้องการ และสามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้า ในความหมายแบบเก่า ในยุคที่มีผู้ผลิตสินค้าเพียงไม่กี่ราย ตลาดการซื้อ-ขาย เป็นของผู้ที่ผลิตสินค้าเพื่อให้ได้มาตรฐาน ความหมายของคุณภาพในยุคนี้จึงหมายถึง “มาตรฐานของสินค้า” แต่ในปัจจุบันเป็นโลกที่จะซื้อสินค้าได้มากมาย การที่จะผลิตสินค้าให้ได้มาตรฐานอย่างเดียว แต่ไม่สอดคล้องหรือไม่ตรงกับความต้องการของลูกค้า โอกาสที่จะขายย่อมมีน้อย ดังนั้น ความหมายของคุณภาพในยุคที่มีการควบคุมคุณภาพจึงหมายถึง “ความพึงพอใจของลูกค้า”

วิฑูรย์ สิมะโชคดี (2541, หน้า 2-8) ได้รวบรวมความหมายของคุณภาพ ดังนี้

- 1) คุณภาพ หมายถึง ความเหมาะสมกับการใช้งาน
- 2) คุณภาพ หมายถึง เป็นไปตามที่ต้องการ หรือเป็นไปตามที่กำหนด
- 3) คุณภาพ หมายถึง ความพึงพอใจของลูกค้า
- 4) คุณภาพ หมายถึง คุณลักษณะต่างๆ ทั้งหมดของผลิตภัณฑ์ (สินค้า) หรือบริการ ซึ่งแสดงถึงความสามารถในการสนองความต้องการที่กำหนดไว้
- 5) ความสามารถในการลดการสูญเสียต่างๆ ขององค์กรลงได้ไม่ว่าจะเป็นการลดจำนวนของเสีย การลดงานที่ต้องแก้ไข หรือทำใหม่ การลดปัญหาการร้องเรียนจากลูกค้า ลดการสูญเสีย ลดต้นทุน

อภิญา ตันศิริ (2541, หน้า 29) ให้ความเห็นว่า คุณภาพมีการเริ่มและใช้อย่างจริงจังในทางอุตสาหกรรม ดังนั้น จึงมีการให้ความหมายของคำว่า คุณภาพ อย่างหลากหลาย บนฐานของกิจกรรมทางอุตสาหกรรม อาทิเช่น

- 1) ความเป็นเลิศที่ประจักษ์ได้
- 2) ความสามารถในการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ได้อย่างหลากหลาย
- 3) การสร้าง (ผลผลิต หรือการบริการ) ได้ตามแบบ
- 4) ราคา (ในการผลิตหรือบริการ) เป็นธรรม

อุทุมพร จามรมาศ (2543, หน้า 91) ให้ความหมายของคุณภาพดังนี้

- 1) ลักษณะความดี
- 2) การกระทำสิ่งที่ถูกต้องให้ถูกต้อง (doing the right thing, right)
- 3) ตรงกับความมุ่งหมาย (fitting for purpose)
- 4) บรรลุความสำเร็จหรือบรรลุเป้าหมาย (an accomplish or attainment)

วรภัทร์ ภูเจริญ (2544, หน้า 10) ให้ความหมายคุณภาพในสมัยโบราณว่า หมายถึง ของดี ของแพง ของหายาก และให้ความหมายคุณภาพในยุคอุตสาหกรรมว่า หมายถึง ของที่ถูกใจผู้ผลิต

คุณภาพเป็นสิ่งที่พึงปรารถนา ทุกวงการไม่ว่าจะเป็นทางธุรกิจ หรือการศึกษา ผู้บริหารจะต้องสร้างให้ได้ ด้วยการสร้างคนให้มีคุณภาพ โดยการสร้างคนให้ทำงานได้อย่างถูกต้องตั้งแต่เริ่มแรกและสร้างคนที่มีจิตสำนึกแห่งคุณภาพในหน้าที่การงานที่ตนเองรับผิดชอบ เมื่อคนมีคุณภาพ องค์กรก็มีคุณภาพตามไปด้วย คุณภาพที่สถานศึกษาต้องให้ความสำคัญ คือ คุณภาพของผลผลิต (นักเรียน) การที่จะได้มาซึ่งคุณภาพของผลผลิตที่ถูกคำพ้อใจนั้นต้องมาจากคุณภาพของกระบวนการและคุณภาพของบุคลากร กระบวนการที่มีคุณภาพต้องเป็น กระบวนการที่ครบวงจร คุณภาพของคนต้องได้รับการฝึกอบรมเพื่อให้ทำงานอย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพรู้ถึงวิธีทำงานที่ถูกต้อง (จรัส นองมาก, 2544, หน้า 2 และ วิฑูรย์ สิมะโชคดี, 2541, หน้า 8)

สรุปได้ว่า คุณภาพ หมายถึง คุณลักษณะพื้นฐาน ความเป็นเลิศ ความสมบูรณ์แบบ ความดี ประจำตัวบุคคลหรือสิ่งของ หรือบริการ ซึ่งแสดงถึงความมีมาตรฐาน บรรลุเป้าหมาย ตอบสนองความต้องการ และสร้างความพึงพอใจ

2. ความหมายของคุณภาพการศึกษา

สนอง เครือมาก (2537, ภาคผนวก 1) ให้ความคิดเห็นว่า คุณภาพการศึกษา คือ คุณภาพของนักเรียนในระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น ในด้านต่างๆ ดังนี้

- 1) ระดับก่อนประถมศึกษา คุณภาพการศึกษาประกอบด้วย
  - นักเรียนมีการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา
  - นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และมีความพร้อม
- 2) ระดับประถมศึกษา คุณภาพการศึกษาประกอบด้วย
  - นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้
  - ความเป็นพลเมืองดี ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย
  - ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
  - ความมีวินัย ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน และรับผิดชอบ
  - ความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างสงบสุข
  - การรู้จักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติ
- การมีทัศนคติที่ดีในการทำงาน
- การดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ที่ดีของชาติ
- นักเรียนสุขนิสัยที่ดี สุขภาพอนามัยแข็งแรงสมบูรณ์

3) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คุณภาพการศึกษาประกอบด้วย

- นักเรียนมีคุณลักษณะตามหลักสูตรกำหนด
- มีความเป็นพลเมืองดี มีคุณธรรม จริยธรรม
- นักเรียนมีความรู้ ทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ

คุณภาพนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ หมายถึง คุณภาพของนักเรียนที่เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และได้มาตรฐานตามเกณฑ์มาตรฐาน คุณภาพนักเรียน จุดมุ่งหมาย คุณภาพของนักเรียนแบ่งเป็นหลายด้าน เช่น

ด้านวิชาการ นักเรียนเป็นคนเก่ง รอบรู้ทางวิชาการ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน มีความคิดสร้างสรรค์ มีความคิด วิเคราะห์ วิวิจารณ์

ด้านคุณธรรม จริยธรรม เป็นคนดีมีจรรยาบรรณ มีวินัยในตนเอง มีจิตใจที่ดีงาม เสียสละ เห็นแก่ส่วนรวม เห็นใจผู้อื่น รับผิดชอบต่อสังคมและมีความภาคภูมิใจ ฯลฯ

ด้านคุณภาพชีวิต เป็นนักเรียนที่มีความสุข มีสุขภาพจิตที่ดี มีสิ่งแวดล้อมที่ดี มีความปลอดภัยจากสิ่งเสพติดและอบายมุขทั้งปวง ได้รับการเฝ้าระวังเรื่องสุขภาพอนามัย ได้รับการปลูกฝังในด้านการออกกำลังกาย การเล่นกีฬา ดนตรี นาฏศิลป์ ศิลปะ มีทักษะชีวิต (life skill) สามารถจัดการกับปัญหารอบตัว ในสภาพสังคมปัจจุบัน รู้จักสร้างสัมพันธภาพ ตัดสินใจแก้ปัญหาได้

นอกจากนี้ ยังมีคุณภาพสู่มาตรฐาน สามารถที่จะแข่งขันกับนานาชาติได้ เช่น มีความสามารถในการสื่อสารภาษาต่างประเทศ ความสามารถด้านดนตรี การใช้คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น

กรมวิชาการ (2539, หน้า 3) ให้นิยาม คุณภาพการศึกษา หมายถึง การที่ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะต่างๆ ครบถ้วน ตามความคาดหวังของหลักสูตรอันเป็นผลมาจากที่หน่วยงานและบุคคลทุกระดับ ทุกฝ่ายทั้งจากส่วนกลาง และส่วนท้องถิ่น ร่วมกับชุมชนจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

สมศักดิ์ สินธุระเวช (2540, หน้า 27) ให้ความหมายคุณภาพการศึกษาว่า หมายถึง ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะต่างๆ ครบถ้วนตามความคาดหวังของหลักสูตร

สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร (2543, หน้า 9) ให้ความหมายคุณภาพการศึกษาว่า หมายถึง คุณสมบัติ คุณลักษณะ สภาพที่พึงประสงค์ของผู้เรียน กระบวนการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งแสดงความสามารถในการตอบสนองความต้องการ จำเป็นสำหรับผู้เรียน สังคมในปัจจุบันและอนาคต โดยได้มาตรฐานตามที่กำหนด

สรุปได้ว่า คุณภาพการศึกษา หมายถึง คุณลักษณะของการจัดการศึกษาที่สามารถบรรลุเป้าหมาย คือ คุณลักษณะของนักเรียนในระดับต่างๆ ตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ และตามจุดมุ่งหมายกำหนดไว้ในหลักสูตร และสนองความต้องการของผู้รับบริการ

3. ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

มีผู้ให้ความหมาย การประกันคุณภาพการศึกษาไว้ ดังนี้

อ่ำรุจ จันทวานิช (2542, หน้า 6) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการหรือกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อสร้างความมั่นใจว่า สถานศึกษาจะจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐานโดยนักเรียน หรือผู้สำเร็จการศึกษาจะต้องมีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะต่างๆ ตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 7) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับผู้รับบริการทางการศึกษา ทั้งผู้รับบริการโดยตรงและโดยอ้อม ได้แก่ ผู้เรียน ผู้ปกครอง สถานประกอบการ ประชาชนและสังคมโดยรวม ว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพและทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดโดยสถานศึกษา

อุทุมพร จามรมาน (2544, หน้า 1) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การให้หลักฐานข้อมูลแก่ประชาชน ว่าบุคคลในสถานศึกษาทำงานอย่างเต็มความสามารถเพื่อให้ผู้ปกครอง นักเรียน และสาธารณชนมั่นใจว่า นักเรียนมีคุณภาพ ตามที่ระบุไว้ในหลักสูตรและมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี (2550, หน้า 37) ให้ความหมาย การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กลไกสำคัญประการหนึ่งที่จะขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และสร้างความมั่นใจได้ว่า สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐานที่กำหนด ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรกำหนดและที่สังคมต้องการ

พิสนุ พองศรี (2551, หน้า 177) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การบริหารภายในของสถานศึกษา การดำเนินงานของต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการ

พัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐาน เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้รับบริการและผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งหน่วยงานต่าง ๆ โดยให้การประเมินทั้งภายในและภายนอกเป็นกลไกสำคัญ

วีระยุทธ ชาศตะกาญจน์ (2551, หน้า 75) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการหรือกลไกใด ๆ ที่จะรักษาไว้ซึ่งคุณภาพของการจัดการศึกษา ให้ได้มาตรฐานและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นับว่าเป็นระบบที่สร้างความมั่นใจต่อสังคม ผู้ปกครอง ประชาชน และสถานประกอบการ ว่าสถาบันการศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ผู้จบการศึกษามีคุณภาพมาตรฐานที่กำหนดไว้

วิจิตรา เจริญพงษ์ (2552, หน้า 36) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การรับประกันกระบวนการบริหารงานในสถานศึกษาว่า กิจกรรม แนวปฏิบัติ กระบวนการทำงาน ที่ได้มีการวางแผนการปฏิบัติอย่างมีระบบและต่อเนื่อง มีการควบคุมคุณภาพ (quality control) จนทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกิดความมั่นใจว่าจะทำให้เกิดผลผลิตตรงตามที่กำหนดไว้ และผู้รับบริการพึงพอใจ

เมอร์เกทลอยด์, และมอร์แกน (Murgatroyd, & Morgan, 1994, p. 45) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานคุณภาพ การศึกษา และกระบวนการตรวจสอบหรือการประเมินว่าเป็นตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา มากน้อยเพียงไร

ไครเยอร์ (Cryer, 1997, p. 32) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง แผนงานและปฏิบัติการที่เป็นระบบเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่า การให้การศึกษาจะตอบสนองต่อคุณภาพที่กำหนด เมื่อประมวลมุมมองทั้งหลายจากต่างสถานการณ์

มิดเดิลเฮิร์ต (Middlehurt, 1997, p. 32) ได้กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาให้สัมพันธ์กับมาตรฐานที่กำหนด มาตรฐานเปรียบเสมือนเครื่องวัด (yardstick) คุณภาพของสิ่งของต่าง ๆ ที่ต้องการวัด เช่น ผลการปฏิบัติงานโดยรวมการใช้ประโยชน์ความปลอดภัย เป็นต้น การศึกษาที่ได้มาตรฐาน คือการศึกษาที่เป็นไปตามมาตรฐานกำหนด

ซาลิส (Sallis, 2002, p. 17) กล่าวว่า การประกันคุณภาพ หมายถึง การออกแบบคุณภาพที่มุ่งสู่กระบวนการสร้างความตระหนักและความมั่นใจในผลผลิต

แซนนอน (Shannon, 2011, para.1) กล่าวว่า การประกันคุณภาพ (quality assurance) หมายถึง กระบวนการของการตรวจสอบหรือการพิจารณาว่าผลิตภัณฑ์หรือบริการ

ที่ตรงหรือเกินความคาดหวังของผู้รับบริการ เป็นวิธีการขับเคลื่อนที่มีขั้นตอนเฉพาะที่จะช่วยบรรลุปเป้าหมายตามที่กำหนด

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการที่ขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้รับบริการ ว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด

4. ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

โลกปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นที่แต่ละประเทศต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา และเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลก โดยปัจจัยสำคัญที่จะเผชิญการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายดังกล่าว ได้แก่ คุณภาพของคน การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ จึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยจะต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ทำให้คนเป็นคนที่รู้จักคิด วิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างมีจริยธรรม คุณธรรม รู้จักพึ่งตนเอง และสามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544, หน้า 1)

1) การใช้การศึกษาเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนนั้น นอกจากจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพโดยตรงแล้วยังต้องคำนึงถึง ระบบ กลไก และสภาพแวดล้อมที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาอย่างเต็มที่ (กรมสามัญศึกษา, 2542, หน้า 2) เห็นว่าจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นที่ทราบโดยทั่วไปว่า คุณภาพการจัดการศึกษาของไทยยังมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่โดยเฉพาะระหว่างเขตเมืองกับเขตชนบท และภายในเขตเมืองเองก็มีสถานศึกษาเพียงบางแห่งเท่านั้นที่ได้รับความนิยมและการยอมรับเป็นพิเศษ โดยภาพรวมแล้วคุณภาพการจัดการศึกษาของไทย จึงยังคงเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ว่า

1) ผู้จบการศึกษาในแต่ละระดับของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่มีคุณภาพที่สังคมพอใจ จนแสดงออกถึงการไม่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคม

2) ยังไม่มีมาตรการกลางที่สถานศึกษาต่างๆ พึ่งมี พึ่งประสงค์และพึงผลิตให้ได้ผลเท่าเทียมกันในการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

3) มีความสับสน และขาดสภาพสมดุลของแนวคิดต่างๆ เชิงนโยบาย เช่น การรวมอำนาจและการกระจายอำนาจ การควบคุมจากส่วนกลางและการให้สถานศึกษาเป็นอิสระ

หรืออยู่ในความดูแลของท้องถิ่น สัดส่วนการบังคับวิชาเรียนและการปล่อยให้เลือกเรียนเสรี ความเข้มงวดและความยืดหยุ่นในมาตรฐานความรู้ความสามารถและคุณธรรมจริยธรรม

4) ขาดมาตรฐานที่จะกำกับ ติดตามให้สถานศึกษาดำเนินการอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนและการปฏิบัติต่างๆ ตามแนวการใช้หลักสูตรให้ได้ผลสำเร็จอย่างจริงจัง

5) ขาดแรงจูงใจหรือการเสริมแรงเพื่อการยกย่องให้เกียรติ ให้รางวัลในความก้าวหน้าตามระบบตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครู ที่ผลปฏิบัติงานสอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพ

กรมสามัญศึกษา (2542, หน้า 29) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษามีประโยชน์ต่อนักเรียน โรงเรียน ประชาชน หน่วยงาน และสังคม ดังต่อไปนี้

1) นักเรียนมีความรู้ความสามารถมีคุณลักษณะต่างๆ ครบถ้วนตามหลักสูตร มาตรฐานการศึกษาและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

2) โรงเรียนมีทิศทางการจัดการศึกษาที่ชัดเจนตามมาตรฐานกลางที่กำหนดโดยมีระบบบริหารคุณภาพ มีการทำงานที่เป็นมาตรฐานเกิดจากความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่าย มีการแสดงความรับผิดชอบในการจัดการศึกษา ที่สามารถตรวจสอบได้อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

3) ชุมชนมีความมั่นใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียน เข้าร่วมจัดการศึกษาและส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียน

4) สถานศึกษาและหน่วยงาน ที่รับผู้จบการศึกษามีความมั่นใจ และพึงพอใจในคุณภาพของผู้จบการศึกษารับนักเรียนเข้าศึกษาต่อหรือทำงาน

5) สังคมมั่นใจในการจัดการศึกษาและมีหลักประกันคุณภาพของการจัดการศึกษา และการรายงานผลกับสาธารณชน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544ก, หน้า 2) มีความเห็นว่ามี ความจำเป็นที่ต้องพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยจะต้องเริ่มจากสถานศึกษาทุกแห่งดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของตนเอง ในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษานั้น จะต้องมีการประกันคุณภาพภายในผสมผสานอยู่ในกระบวนการบริหารและการจัดการเรียนการสอนตามปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาอันเป็นการสร้างความมั่นใจว่าสถานศึกษาจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐาน เพื่อให้เด็กไทยเป็นคนดี มีความสามารถ และมีความสุข จะได้ช่วยกันสร้างสรรค์สังคมให้มีสันติ มีสิ่งแวดล้อมดียิ่งขึ้น เศรษฐกิจมั่นคง สามารถร่วมมือและแข่งขันกับประเทศอื่นๆ ได้อย่างมีศักดิ์ศรีในสังคมโลกต่อไป

พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์, และสุชาติ กิจพิทักษ์ (2546, ย่อหน้า 3) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษามีความสำคัญ 3 ประการ ดังนี้ 1) ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลคุณภาพการศึกษาที่เชื่อถือได้ เกิดความเชื่อมั่น สามารถตัดสินใจเลือกใช้บริการที่มีคุณภาพมาตรฐาน 2) ป้องกันการจัดการศึกษาที่ไม่มีคุณภาพ ซึ่งจะเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคและเกิดความเสมอภาคในโอกาสที่จะได้รับการบริการการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง 3) ทำให้ผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษามุ่งบริหารจัดการศึกษาสู่คุณภาพและมาตรฐานอย่างจริงจัง มีผลให้การศึกษา มีพลังที่จะพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

วิจิตรา เจริญพงษ์ (2552, หน้า 43) กล่าวว่า ประกันคุณภาพการศึกษามีความสำคัญ 3 ประการ ดังนี้ 1) ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลคุณภาพการศึกษาที่เชื่อถือได้ 2) ป้องกันการจัดการศึกษาที่ไม่มีคุณภาพ 3) ทำให้ผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษามุ่งบริหารจัดการศึกษาสู่คุณภาพและมาตรฐานอย่างจริงจัง

วันวิฐู สรณรักษ์ (2552, ย่อหน้า 3) กล่าวว่า ประโยชน์ที่ได้รับจากการประกันคุณภาพทางการศึกษา มี 3 ประการ ดังนี้ 1) ผู้เรียนและผู้ปกครองได้รับข้อมูลการศึกษาที่เชื่อถือได้ สามารถตัดสินใจเลือกใช้บริการสถานศึกษาที่มีคุณภาพ โดยมีหลักประกันว่าสถานศึกษาจะจัดการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด 2) ครู อาจารย์ มีการทำงานอย่างมืออาชีพ เป็นระบบโปร่งใส มีความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ มีประสิทธิภาพและคุณภาพพร้อมพัฒนาตนเองและผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง 3) ผู้บริหารใช้ความสามารถในการบริหารงานอย่างเป็นระบบโปร่งใส มุ่งบริหารจัดการศึกษาครบทั้งคุณภาพและมาตรฐานอย่างจริงจัง ให้เป็นที่ยอมรับของผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม

สาขาการจัดการอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี, คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา (2553, ย่อหน้า 2) และ สุรัชิต จันทร์ดี (2554, ย่อหน้า 3) กล่าวเช่นเดียวกันว่า ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา มี 3 ประการ ดังนี้ 1) ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลคุณภาพการศึกษาที่เชื่อถือได้ เกิดความเชื่อมั่นและสามารถตัดสินใจเลือกใช้บริการที่มีคุณภาพมาตรฐาน 2) ป้องกันการจัดการศึกษาที่ไม่มีคุณภาพ ซึ่งจะเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคและเกิดความเสมอภาคในโอกาสที่จะได้รับการบริการการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง 3) ทำให้ผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษามุ่งบริหารจัดการศึกษาสู่คุณภาพและมาตรฐานอย่างจริงจัง ซึ่งมีผลให้การศึกษา มีพลังที่จะพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา ทำให้การจัดการศึกษาสู่คุณภาพและมาตรฐานอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง เกิดความเสมอภาคทางการศึกษา ทำให้ผู้เรียน

ผู้ปกครอง และประชาชนได้รับข้อมูลการศึกษาที่มีคุณภาพเชื่อถือได้ มีความเชื่อมั่นและตัดสินใจเลือกบริการที่มีคุณภาพมาตรฐาน

5. ขอบข่ายของการประกันคุณภาพการศึกษา

นักวิชาการทางด้านการศึกษาลายท่าน ได้กำหนดขอบข่ายของการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งมีเนื้อหาใจความสำคัญบางส่วนที่เหมือนกัน และบางส่วนที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

วารินทร์ สิ้นสูงสุด (2543, หน้า 162) ได้กำหนดขอบข่ายหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

- 1) วางแผนให้ความเห็นชอบแนวทางในการประกันคุณภาพ
- 2) ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานประกันคุณภาพ
- 3) ประเมินและตรวจสอบเพื่อหาทางปรับปรุง
- 4) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา

อุทัย บุญประเสริฐ (2545ก, หน้า 185) ได้กำหนดขอบข่าย การประกันคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

1) ให้คำปรึกษา และสนับสนุน การประกันคุณภาพการศึกษา ด้านปัจจัยการศึกษา ด้านกระบวนการบริหาร กระบวนการสอน กระบวนการนิเทศ และพัฒนาผลผลิตทางการศึกษาตรงกับความต้องการของสังคม อย่างมีประสิทธิภาพ

- 2) ประกันประสิทธิภาพการบริหารการศึกษา
- 3) ประกันโอกาสทางการศึกษา

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2547, หน้า 190-191) ได้กำหนดขอบข่าย การประกันคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

1) การควบคุมคุณภาพการศึกษา โดยกำหนดมาตรฐานด้านผลผลิต ปัจจัยและกระบวนการ และพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานโดยการพัฒนาครูผู้สอน พัฒนาผู้บริหาร ปัจจัยที่ส่งเสริมหรือสนับสนุนอื่นๆ

2) การตรวจสอบคุณภาพ โดยการประเมินความก้าวหน้าของสถานศึกษา และจัดทำรายงานต่อประชาชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง

3) การประเมินคุณภาพ โดยการทบทวนคุณภาพของสถานศึกษา เพื่อทำการตรวจสอบการปฏิบัติงานที่กำลังดำเนินการอยู่ว่ามีมาตรฐานหรือไม่ มีเรื่องใดที่ต้องปรับปรุงให้เข้าสู่เกณฑ์มาตรฐาน

คอลีน (Colleen, 1999, pp. 22-23) ได้กล่าวถึงข้อบ่งชี้ในการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

- 1) การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา
- 2) การควบคุมคุณภาพการศึกษา
- 3) การรายงานผล

เวนี และ ซีเซล (Wayne&Cecil, 2001, p. 308) ได้กล่าวถึงข้อบ่งชี้ในการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

- 1) ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา
- 2) การจัดการควบคุมคุณภาพการศึกษาให้เป็นที่ยอมรับ
- 3) รายงานผลการประกันคุณภาพให้ผู้สนใจ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับทราบ

พับลิค อะเฟเออะ บยูเออะโร (Public Affairs Bureau, 2003) ได้กล่าวถึงข้อบ่งชี้ในการประกันคุณภาพการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการประเทศอังกฤษ ไว้ดังนี้

- 1) ให้คำปรึกษา และข้อเสนอแนะในการประกันคุณภาพของสถานศึกษา
- 2) สอบถามและให้การช่วยเหลือด้านการศึกษาของสถานศึกษา
- 3) จัดหาและเตรียมการเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
- 4) จัดทำแผนระยะยาวในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
- 5) พิจารณาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
- 6) ตรวจสอบการบรรลุผลของนักเรียน
- 7) ปรับปรุงแก้ไขการบรรลุผลของนักเรียน

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษามีข้อบ่งชี้ดังที่ วางแผนให้ความเห็นชอบแนวทางในการประกันคุณภาพ ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานประกันคุณภาพ ประเมิน และตรวจสอบคุณภาพการศึกษาเพื่อหาทางปรับปรุง ควบคุมคุณภาพด้านอาคาร สถานที่ อุปกรณ์ การสอน ด้านครูอาจารย์ ด้านผู้บริหาร ด้านผู้เรียน เผยแพร่เรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา

6. มาตรฐานการศึกษาของหน่วยงานต่าง ๆ

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการศึกษาเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะมาตรฐานการศึกษาของต่างประเทศ ผู้วิจัยเห็นว่า ประเทศเหล่านี้มีการจัดการศึกษาประสบความสำเร็จ มีชื่อเสียงในระดับโลก ทั้งนี้เพื่อเป็นฐานในการวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นมาตรฐานสำหรับการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาต่อไป โดยรายละเอียดของการศึกษามีดังนี้

มาตรฐานการศึกษาของชาติ

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2547, หน้า 23) ได้ให้ความหมายไว้ว่า มาตรฐานการศึกษาของชาติหมายถึง ลักษณะที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษา ทั้งในด้านการกระบวนการและผลที่เกิดจากการศึกษาทั้งด้านความรู้ ความคิด และความสามารถที่พึงเกิดในตัวผู้สำเร็จการศึกษา ตลอดจนผลได้อื่นๆ เช่น งานวิจัย การบริการ ชุมชน เป็นต้น โดยลักษณะที่พึงประสงค์เหล่านี้ จะต้องเป็นลักษณะร่วมของการศึกษาในทุก ระบบทุกส่วน สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2548, หน้า 2) ที่กล่าวว่า อุดมการณ์สำคัญของการจัดการศึกษา คือ การจัดให้มีการศึกษาตลอดชีวิต และสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างสมดุล ระหว่างปัญญาธรรม คุณธรรม และวัฒนธรรม มุ่งสร้างพื้นฐานที่ดีในวัยเด็ก ปลูกฝังความเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และสามารถพึ่งตนเองได้ โดยให้สังคมทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จากอุดมการณ์และหลักการในการจัดการศึกษาดังกล่าว จึงได้กำหนดมาตรฐานและตัวบ่งชี้ไว้ 3 มาตรฐาน และ 11 ตัวบ่งชี้ ได้แก่

มาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ในฐานะพลเมือง และพลโลก

มาตรฐานที่ 2 แนวการจัดการศึกษา

มาตรฐานที่ 3 แนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้/สังคมแห่งความรู้ โดยในแต่ละมาตรฐานมีรายละเอียดและตัวบ่งชี้ต่อไปนี้

มาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ในฐานะพลเมืองและพลโลก คนไทยเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข

ตัวบ่งชี้

1. กำลังกาย กำลังใจที่สมบูรณ์

1.1 คนไทยมีสุขภาพกายและจิตที่ดี มีพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา เจริญเติบโต อย่างสมบูรณ์ตามเกณฑ์การพัฒนาในแต่ละช่วงวัย

2. ความรู้และทักษะที่จำเป็นและเพียงพอในการดำรงชีวิตและพัฒนาสังคม

2.1 คนไทยได้เรียนรู้เต็มตามศักยภาพของตนเอง

2.2 คนไทยนำความรู้ไปใช้ในการสร้างงานและสร้างประโยชน์ให้สังคม

3. ทักษะการเรียนรู้และปรับตัว

3.1 คนไทยสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ทันโลก รวมทั้งมีความสามารถในการใช้แหล่งเรียนรู้ และสื่อต่างๆ เพื่อพัฒนาตนเองและสังคม

3.2 คนไทยสามารถปรับตัวได้ มีมนุษยสัมพันธ์ดีและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

4. ทักษะทางสังคม

4.1 คนไทยเข้าใจและเคารพในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและสังคม มีทักษะและความสามารถที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

4.2 คนไทยมีความรับผิดชอบ เข้าใจ ยอมรับ และตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน สามารถแก้ปัญหาในฐานะสมาชิกของสังคมโลกโดยสันติวิธี

5. คุณธรรม จิตสาธารณะ และจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย

5.1 คนไทยดำเนินชีวิตโดยกายสุจริต วาจสุจริต และมนสุจริต

5.2 คนไทยมีความรับผิดชอบทางศีลธรรมและสังคม มีจิตสำนึก ในเกียรติภูมิของความเป็นคนไทย มีความภูมิใจในชนชาติไทย รักแผ่นดินไทย และปฏิบัติตามระบอบประชาธิปไตย เป็นสมาชิกที่ดี เพื่อชุมชนและสังคมไทยในฐานะพลเมืองไทย

มาตรฐานที่ 2 แนวการจัดการศึกษา จัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญและการบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน

ตัวบ่งชี้

1. การจัดหลักสูตรการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและและเต็มศักยภาพ

1.1 มีการจัดหลักสูตรที่หลากหลายตามความเหมาะสมของกลุ่มผู้เรียนทุกระบบสอดคล้องตามความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน

1.2 ผู้เรียนมีโอกาส/สามารถเข้าถึงหลักสูตรต่างๆ ที่จัดไว้อย่างทั่วถึง

1.3 องค์กรที่ให้บริการทางการศึกษามีสภาพแวดล้อมที่ดีต่อการเรียนรู้ มีอาคารสถานที่ มีการส่งเสริมสุขภาพอนามัย และความปลอดภัย

1.4 มีการพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนรู้ สื่อเพื่อการเรียนรู้ และการให้บริการเทคโนโลยีสารสนเทศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

2. มีการพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบและมีคุณภาพ

2.1 ผู้บริหาร ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการและวิชาชีพ

2.2 ผู้บริหาร ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษามีคุณธรรม มีความพึงพอใจในการทำงานและผูกพันกับงานมีอัตราการลาออกจากงานและอัตราความทำผิดวินัยลดลง

2.3 มีแนวโน้มในการรวมตัวตั้งองค์กรอิสระเพื่อสร้างเกณฑ์มาตรฐานเฉพาะกลุ่ม และติดตามการดำเนินงานของบุคลากรและสถานศึกษา ตลอดจนการส่งเสริมองค์ความรู้ที่หลากหลาย

3. มีการบริหารจัดการที่ใช้สถานศึกษาเป็นฐาน

3.1 องค์กร ชุมชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามสภาพท้องถิ่น สภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน

3.2 ผู้รับบริการ ผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่มมีความพึงพอใจต่อการจัดบริการทางการศึกษาของสถานศึกษา

3.3 มีการกำหนดระบบประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ สามารถรองรับการประเมินภายนอกได้

มาตรฐานที่ 3 แนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้/สังคมแห่งความรู้ การสร้างวิถีการเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้ให้เข้มแข็ง

ตัวบ่งชี้

1. การบริการวิชาการและสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้/สังคมแห่งความรู้

1.1 สถานศึกษาร่วมมือกับบุคลากรและองค์กรในชุมชนที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทุกระดับ ร่วมจัดปัจจัยและกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน และให้บริการวิชาการที่เป็นประโยชน์แก่การพัฒนาชุมชน เพื่อให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและคนไทยมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.2 ชุมชนเป็นที่ตั้งขององค์กรที่มีบริการทางการศึกษามีสถานภาพเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้/สังคมแห่งความรู้ มีความปลอดภัย ลดความขัดแย้ง มีสันติสุข และมีการพัฒนาก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง

2. การศึกษาวิจัย เสริมสร้าง สนับสนุนแหล่งการเรียนรู้และกลไกการเรียนรู้

2.1 ศึกษาวิจัย สำรวจ และจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ

2.2 ระดมทรัพยากร (บุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก ภูมิปัญญาและอื่นๆ) และความร่วมมือจากภายในและภายนอกสถานศึกษา ในการสร้างกลไกการเรียนรู้ เพื่อให้คนไทยสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิตได้จริง

2.3 ศึกษาวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และการพัฒนาประเทศ

3. การสร้างและจัดการความรู้ในทุกระดับทุกมิติของสังคม

3.1 ครอบครัว ชุมชน องค์กรทุกระดับ และองค์กรที่จัดการศึกษา มีการสร้างและใช้ความรู้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จนกลายเป็นวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554, หน้า 9-13) มีทั้งหมด 15 มาตรฐาน 65 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีสุขภาวะที่ดีและมีสุนทรียภาพ

ตัวบ่งชี้

1. มีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพและออกกำลังกายสม่ำเสมอ
2. มีน้ำหนัก ส่วนสูง และมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน
3. ป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดให้โทษและหลีกเลี่ยงตนเองจากสภาวะที่เสี่ยงต่อความรุนแรง โรค ภัย อุบัติเหตุ และปัญหาเพศ
4. เห็นคุณค่าในตนเอง มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม
5. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและให้เกียรติผู้อื่น
6. สร้างผลงานจากเข้าร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี/นาฏศิลป์ กีฬา/นันทนาการตามจินตนาการ

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

ตัวบ่งชี้

1. มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร
2. เคารพผู้อื่นและกตัญญูต่อบุคคลที่มีพระคุณ
3. ยอมรับความคิดและวัฒนธรรมที่แตกต่าง
4. มีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนรวม

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้

1. มีนิสัยรักการอ่านและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ และสื่อต่างๆ รอบตัว
2. มีทักษะในการอ่าน ฟัง ดู พูด เขียน และตั้งคำถามเพื่อค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม
3. เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อการเรียนรู้ระหว่างกัน
4. ใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้และนำเสนอผลงาน

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างมีสติสมเหตุสมผล

ตัวบ่งชี้

1. สรุปความคิดจากเรื่องที่อ่าน ฟัง และดู และสื่อสารโดยการพูดหรือเขียนตามความคิดของตนเอง
2. นำเสนอวิธีคิด วิธีแก้ปัญหาด้วยภาษาหรือวิธีการของตนเอง
3. กำหนดเป้าหมาย คาดการณ์ ตัดสินใจแก้ปัญหาโดยมีเหตุผลประกอบ
4. มีความคิดริเริ่ม และสร้างสรรค์ผลงานด้วยความภาคภูมิใจ

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

ตัวบ่งชี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแต่ละกลุ่มสาระเป็นไปตามเกณฑ์
2. ผลการประเมินสมรรถนะสำคัญตามหลักสูตรเป็นไปตามเกณฑ์
3. ผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนเป็นไปตามเกณฑ์
4. ผลการทดสอบระดับชาติเป็นไปตามเกณฑ์

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

ตัวบ่งชี้

1. วางแผนการทำงานและดำเนินการจนสำเร็จ
2. ทำงานอย่างมีความสุข มุ่งมั่นพัฒนางาน และภูมิใจในผลงานของตนเอง
3. ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

4. มีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริตและหาความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่ตนเองสนใจ

มาตรฐานด้านการจัดการศึกษา

มาตรฐานที่ 7 ครูปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

ตัวบ่งชี้

1. ครูมีการกำหนดเป้าหมายคุณภาพผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการสมรรถนะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์
2. ครูมีการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล และใช้ข้อมูลในการวางแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน
3. ครูออกแบบและจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสติปัญญา
4. ครูใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมผนวกกับการนำบริบทและภูมิปัญญา ของท้องถิ่นมาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้
5. ครูมีการวัดและประเมินผลที่มุ่งเน้นพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย
6. ครูให้คำแนะนำ คำปรึกษา และแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้เรียนทั้งด้านการเรียนและคุณภาพชีวิตด้วยความเสมอภาค
7. ครูมีการศึกษา วิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในวิชาที่ตนรับผิดชอบ และใช้ผลในการปรับการสอน
8. ครูประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และเป็นสมาชิกที่ดีของสถานศึกษา
9. ครูจัดการเรียนการสอนตามวิชาที่ได้รับมอบหมายเต็มเวลาเต็มความสามารถ

มาตรฐานที่ 8 ผู้บริหารปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

ตัวบ่งชี้

1. ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำ และความคิดริเริ่มที่เน้นการพัฒนาผู้เรียน

2. ผู้บริหารใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมและใช้ข้อมูลผลการประเมินหรือผลการวิจัย เป็นฐานคิดทั้งด้านวิชาการและการจัดการ
3. ผู้บริหารสามารถบริหารจัดการการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการ
4. ผู้บริหารส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้พร้อมรับการกระจายอำนาจ
5. นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนพึงพอใจการบริหารจัดการการศึกษา
6. ผู้บริหารให้คำแนะนำ คำปรึกษาทางวิชาการและเอาใจใส่การจัดการศึกษาเต็มศักยภาพและเต็มเวลา

มาตรฐานที่ 9 คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง ชุมชน ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

ตัวบ่งชี้

1. คณะกรรมการสถานศึกษารู้และปฏิบัติหน้าที่ตามที่ระเบียบกำหนด
2. คณะกรรมการสถานศึกษากำกับติดตาม ดูแล และขับเคลื่อนการดำเนินงานของสถานศึกษาให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมาย
3. ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา

มาตรฐานที่ 10 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างรอบด้าน

ตัวบ่งชี้

1. หลักสูตรสถานศึกษาเหมาะสมและสอดคล้องกับท้องถิ่น
2. จัดรายวิชาเพิ่มเติมที่หลากหลายให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความถนัด ความสามารถและความสนใจ
3. จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ส่งเสริมและตอบสนองความต้องการ ความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน
4. สนับสนุนให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง จนสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง
5. นิเทศภายใน กำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และนำผลไปปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ

6. จัดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพและครอบคลุมถึงผู้เรียนทุกคน

มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มศักยภาพ

ตัวบ่งชี้

1. ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ อาคารเรียนมั่นคง สะอาดและปลอดภัย มีสิ่งอำนวยความสะดวก พอเพียง อยู่ในสภาพใช้การได้ดี สภาพแวดล้อมร่มรื่น และมีแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียน

2. จัดโครงการ กิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้เรียน

3. จัดห้องสมุดที่ให้บริการสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศที่เอื้อให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองและหรือเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ตัวบ่งชี้

1. กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

2. จัดทำและดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

3. จัดระบบข้อมูลสารสนเทศและใช้สารสนเทศในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

4. ติดตามตรวจสอบ และประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

5. นำผลการประเมินคุณภาพทั้งภายในและภายนอกไปใช้วางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

6. จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานการประเมินคุณภาพภายใน
มาตรฐานด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการสร้าง ส่งเสริม สนับสนุน ให้สถานศึกษาเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

ตัวบ่งชี้

1. มีการสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาและใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน และบุคลากรของสถานศึกษา รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง

2. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคลากรภายในสถานศึกษา ระหว่างสถานศึกษากับครอบครัว ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง

มาตรฐานด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา

มาตรฐานที่ 14 การพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ ปรัชญา และจุดเน้นที่กำหนดขึ้น

1. จัดโครงการ กิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมาย วิสัยทัศน์ ปรัชญา และจุดเน้นของสถานศึกษา

2. ผลการดำเนินงานที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมาย วิสัยทัศน์ ปรัชญา และจุดเน้นของสถานศึกษา

มาตรฐานด้านการส่งเสริม

มาตรฐานที่ 15 การจัดกิจกรรมตามนโยบาย จุดเน้น แนวทางการปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาและส่งเสริมสถานศึกษาให้ยกระดับคุณภาพสูงขึ้น

1. จัดโครงการ กิจกรรมพิเศษเพื่อตอบสนองนโยบาย จุดเน้น ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา

2. ผลการดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมาย

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถาบันการศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมี 24 มาตรฐาน 106 ตัวบ่งชี้ (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2549, หน้า 5-14) ประกอบด้วย

ด้านปัจจัยทางการศึกษา (จำนวน 5 มาตรฐาน 24 ตัวบ่งชี้)

มาตรฐานที่ 1 ครูมีคุณธรรม จริยธรรม มีวุฒิ/ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ หมั่นพัฒนาตนเอง เข้ากับชุมชนได้ดี มีครูและบุคลากรสนับสนุนเพียงพอ

ตัวบ่งชี้

1. มีคุณธรรมจริยธรรมและปฏิบัติตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู
2. มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชน
3. มีความมุ่งมั่นและอุทิศตนในการสอนและพัฒนาผู้เรียน
4. มีการแสวงหาความรู้และเทคนิควิธีการใหม่ๆ เป็นประจำ

5. จบการศึกษาระดับปริญญาตรีทางการศึกษาหรือเทียบเท่าขึ้นไป

6. สอนตรงตามวิชาเอก-โท หรือตรงตามความถนัด

7. มีจำนวนเพียงพอ (หมายรวมทั้งครูและบุคลากรสนับสนุน)

มาตรฐานที่ 2 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้

1. ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศมีประสิทธิภาพการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์มีการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์มีการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

4. ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศาสนา และวัฒนธรรมมีประสิทธิภาพการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

5. ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษามีประสิทธิภาพการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

6. ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะมีประสิทธิภาพการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

7. ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีมีประสิทธิภาพการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานที่ 3 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการการศึกษา

ตัวบ่งชี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ

2. มีความคิดริเริ่ม มีวิสัยทัศน์ และเป็นผู้นำทางวิชาการ

3. มีความสามารถในการบริหารงานวิชาการและการจัดการ

4. การบริหารงานมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ผู้เกี่ยวข้องพึงพอใจ

มาตรฐานที่ 4 สถานศึกษามีจำนวนผู้เรียน และอายุตามเกณฑ์

1. มีอัตราส่วนจำนวนผู้เรียนต่อห้องเรียนตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. ผู้เรียนมีเกณฑ์อายุ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

มาตรฐานที่ 5 สถานศึกษามีทรัพยากรและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวบ่งชี้

1. มีอาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องพิเศษ/วัสดุ ครุภัณฑ์ เพียงพอ
2. มีการระดมงบประมาณและทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา
3. มีสื่อ เทคโนโลยี สารสนเทศ และนวัตกรรมที่เหมาะสมต่อการจัดการศึกษา
4. มีสภาพแวดล้อม พื้นที่สีเขียว และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดการศึกษา

ด้านกระบวนการทางการศึกษา (จำนวน 8 มาตรฐาน 40 ตัวบ่งชี้)

มาตรฐานที่ 6 สถานศึกษามีการจัดองค์กรโครงสร้าง ระบบการบริหาร และพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบครบวงจร

ตัวบ่งชี้

1. มีการจัดการองค์กร โครงสร้างและระบบการบริหารงานที่เหมาะสม
2. มีการจัดข้อมูลสารสนเทศอย่างครอบคลุมและทันต่อการใช้งาน
3. มีการพัฒนาบุคลากร (ผู้บริหาร ครู และบุคลากรสนับสนุน) อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 7 สถานศึกษามีการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน

ตัวบ่งชี้

1. มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา
2. มีการบริหารเชิงกลยุทธ์และใช้หลักการมีส่วนร่วม
3. มีคณะกรรมการสถานศึกษาร่วมพัฒนาโรงเรียน
4. มีรูปแบบการบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน
5. มีการตรวจสอบและถ่วงดุล

มาตรฐานที่ 8 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้

1. มีหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น
2. มีรายวิชาให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความสนใจอย่างหลากหลาย
3. มีการส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้ที่ตอบสนองความถนัดและความสามารถของผู้เรียน
4. มีการส่งเสริมพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้และสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้
5. มีการจัดระบบการบันทึก การรายงานผลและการส่งต่อข้อมูลของผู้เรียน
6. มีระบบการนิเทศการเรียนการสอนและนำผลไปปรับปรุงการสอน
7. มีการนำแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอน
8. ดำเนินการส่งเสริมการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ติดตามผลและใช้ผลพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ

มาตรฐานที่ 9 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน
ตัวบ่งชี้

1. มีการจัดการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนอย่างเข้มแข็ง
2. มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมและตอบสนองความสามารถทางวิชาการและความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน
3. มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมและตอบสนองความสามารถพิเศษและความถนัดของผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ
4. มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมค่านิยมที่ดีงาม
5. มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านศิลปะ/ดนตรี/นาฏศิลป์/กีฬา และ
นันทนาการ
6. มีการจัดกิจกรรมสืบสานและสร้างสรรค์วัฒนธรรมประเพณีและภูมิ
ปัญญาไทย
7. มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย

มาตรฐานที่ 10 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่
ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ
ตัวบ่งชี้

1. มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีอาคารสถานที่
เหมาะสม

2. มีการส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้เรียน
3. มีการให้บริการเทคโนโลยี สารสนเทศทุกรูปแบบที่เอื้อต่อการเรียนรู้
ด้วยตนเองและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

4. มีการจัดห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด พื้นที่สีเขียวและสิ่ง
อำนวยความสะดวกเพียงพอและอยู่ในสภาพการใช้การได้ดี

5. มีการจัดและใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานที่
มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิ
ปัญญาท้องถิ่น

ตัวบ่งชี้

1. มีการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลกับแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญา
ท้องถิ่น

2. มีการสนับสนุนให้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และชุมชนเข้ามามี
ส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรระดับสถานศึกษา

มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทาง
ศาสนา สถาบันวิชาการ เพื่อพัฒนาวิถีการเรียนรู้ในชุมชน

ตัวบ่งชี้

1. มีการจัดแหล่งวิทยการในการให้ความรู้และบริหารชุมชน

2. มีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการจัดระบบประกันคุณภาพภายใน
สถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการศึกษา

ตัวบ่งชี้

1. มีการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ

2. มีการพัฒนามาตรฐานการศึกษา

3. มีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

4. มีการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

5. มีการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา

6. มีการประเมินคุณภาพการศึกษา

7. มีการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี

8. มีการผดุงระบบประกันคุณภาพการศึกษา

ด้านผลผลิต (ผู้เรียน) (จำนวน 11 มาตรฐาน 42 ตัวบ่งชี้)

มาตรฐานที่ 14 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
ตัวบ่งชี้

นับถือ

1. มีวินัย มีความรับผิดชอบและปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตน
2. มีความซื่อสัตย์สุจริต
3. มีความกตัญญูกตเวที
4. มีเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนรวม
5. ประหยัดและรู้จักใช้ทรัพย์สินของส่วนตนและส่วนรวมอย่างคุ้มค่า
6. นิยมไทย เห็นคุณค่าในภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย ภูมิใจใน

วัฒนธรรมและความเป็นไทย

มาตรฐานที่ 15 ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม
ตัวบ่งชี้

1. รู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อมและตระหนักถึงผลกระทบต่อตนเองและสังคมที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม
2. เข้าร่วมหรือมีส่วนร่วมกิจกรรม/โครงการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 16 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

ตัวบ่งชี้

1. มีทักษะในการจัดการและการทำงานให้สำเร็จ
2. พากเพียรพยายาม ขยัน อดทน ละเอียดยรอบคอบในการทำงาน
3. ทำงานอย่างมีความสุข พัฒนางานและภูมิใจในผลงานของตนเอง
4. ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
5. มีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริตและหาความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่ตน

สนใจ

มาตรฐานที่ 17 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง คิดแบบองค์รวมทั้งระบบ และมีวิสัยทัศน์

ตัวบ่งชี้

รวบยอด

1. สามารถเปรียบเทียบ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปเป็นความคิด

2. สามารถคาดการณ์ กำหนดเป้าหมายและแนวทางการตัดสินใจได้

3. ประเมินและเลือกแนวทางการตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาอย่างมีสติ

4. มีความริเริ่มสร้างสรรค์ คิดแบบองค์รวมทั้งระบบ และมีจิตนาการ

มาตรฐานที่ 18 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

ตัวบ่งชี้

1. มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยตามเกณฑ์

2. สามารถสื่อความคิดผ่านการพูด เขียน หรือนำเสนอด้วยวิธีต่างๆ

3. สามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้ทั้งภาษาไทย และ

ภาษาต่างประเทศ

4. สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 19 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้

1. มีนิสัยรักการอ่าน รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล แสวงหาความรู้จาก

แหล่งรอบตัว

2. มีวิธีการเรียนรู้ของตนเอง สามารถเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นและสนุกกับ

การเรียนรู้

3. สามารถใช้ห้องสมุด ใช้แหล่งเรียนรู้และสื่อต่างๆ ทั้งในและนอก

สถานศึกษา

มาตรฐานที่ 20 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

ตัวบ่งชี้

1. มีนิสัยในการดูแลสุขภาพและป้องกันตนเองไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ

2. มีน้ำหนัก ส่วนสูง และมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์

3. ป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดให้โทษ และหลีกเลี่ยงสภาวะที่เสี่ยงต่อ

ความรุนแรง โรคภัย และอุบัติเหตุ

4. มีความมั่นใจกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม และให้เกียรติผู้อื่น

5. มีมนุษยสัมพันธ์ดีต่อเพื่อน ครู และชอบมาโรงเรียน

มาตรฐานที่ 21 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา

ตัวบ่งชี้

1. ชื่นชม ร่วมกิจกรรม และมีผลงานด้านศิลปะ
2. ชื่นชม ร่วมกิจกรรม และมีผลด้านด้านดนตรี/นาฏศิลป์
3. ชื่นชม ร่วมกิจกรรม และมีผลงานด้านกีฬา/นันทนาการ

มาตรฐานที่ 22 ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และ ปฏิบัติตนตามระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ตัวบ่งชี้

1. เคารพและเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
2. เคารพในสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น รักษาสิทธิเสรีภาพของตนเอง และ ความเป็นประชาธิปไตย
3. รู้จักปฏิบัติตามกฎหมาย สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
4. เคารพและปฏิบัติตามคำสั่งสอน คำแนะนำของ พ่อ แม่ ครู ญาติ และผู้ใหญ่
5. รู้จักท้องถิ่น รักและร่วมพัฒนาท้องถิ่น

มาตรฐานที่ 23 ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียนมีคุณภาพเป็นที่ ยอมรับของผู้ปกครองและชุมชน

ตัวบ่งชี้

1. ผู้ปกครองและชุมชนมีความพึงพอใจ ยอมรับความรู้ ความสามารถ ทักษะด้านวิชาการ การกีฬา ความมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของ ผู้เรียน
2. ผู้ปกครองและชุมชนมีความพึงพอใจในความประพฤติ การปฏิบัติ ตนตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาและครู
3. ผู้ปกครองและชุมชนมีความพึงพอใจผู้บริหารสถานศึกษา และครูใน การให้คำปรึกษา แนะนำ ตลอดจนการช่วยเหลือด้านอื่นๆ แก่ชุมชนและส่วนรวม

มาตรฐานที่ 24 สถานศึกษามีมาตรฐานเป็นที่พึงพอใจ และยอมรับโดย ผู้ปกครองและชุมชนให้การสนับสนุนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา

ตัวบ่งชี้

1. ผู้ปกครองและชุมชนมีความพึงพอใจในความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและการให้บริการด้านสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ วิชาการและอื่นๆ ของสถานศึกษาแก่ชุมชน

2. ผู้ปกครองและชุมชนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา และให้การสนับสนุนทรัพยากรปัจจัยต่างๆ ในจัดและพัฒนาศึกษา

มาตรฐานการศึกษาประเทศอังกฤษ

มาตรฐานการศึกษาของประเทศที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา (Association of Professionals in Education and Children's Trusts, 2005, pp. 8-19) อ้างถึงใน ภาวตล จุลสุคนธ์ (2555, หน้า 66-69) แบ่งออกเป็น 4 ด้าน จากทั้งหมด 6 มาตรฐาน ประกอบด้วย

ด้านผู้เรียน

1. มาตรฐานด้านการพัฒนาตนเองและอื่นๆ

1.1 สามารถประเมินความสามารถของตนเองและรู้จักแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสม

1.2 มีการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นในทางเปิดและซื่อสัตย์ สามารถถ่ายทอดสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจได้เมื่อมีความจำเป็น

1.3 สามารถสร้างแรงบันดาลใจ ทำทหายและกระตุ้นผู้อื่นได้

1.4 สร้างความความสัมพันธ์แบบมีอาชีพกับผู้อื่นได้อย่างดี

1.5 ตอบสนองความท้าทายและแสดงความตั้งใจที่จะเอาชนะอุปสรรค

1.6 ปฏิบัติตนได้อย่างมีประสิทธิภาพในฐานะสมาชิกของกลุ่ม และในบทบาทความเป็นผู้นำ

ด้านผู้บริหารและการจัดการ

2. มาตรฐานด้านความเป็นผู้นำเพื่อสร้างสมรรถนะ (ผู้บริหาร)

2.1 สามารถคิดกลยุทธ์ สร้างวิสัยทัศน์และการติดต่อสื่อสารเชื่อมโยงกันในเรื่องที่นำเสนอ

2.2 มีการทำงานกับองค์กร และใช้วิธีการเป็นผู้นำที่เหมาะสม

2.3 มีแรงบันดาลใจ มีการท้าทาย กระตุ้นและเสริมพลังแก่ผู้อื่นเพื่อปฏิบัติงาน

2.4 มีความน่าเชื่อถือ มีอิทธิพลในการปรับปรุงการศึกษาสู่ความเป็นชั้นนำ

2.5 รับฟังงาน คำถาม สามารถชี้แจงจุดและการตรวจสอบความเข้าใจ
ได้

3. มาตรฐานด้านความรับผิดชอบและการประเมินผลการปฏิบัติ

3.1 สามารถแยกแยะระหว่างการใช้การประเมินเพื่อวัตถุประสงค์ในการ
การรับผิดชอบและการพัฒนาได้

3.2 มีการรวบรวมและวิเคราะห์หลักฐานที่เกี่ยวข้องจากหลายแหล่งทั้ง
ในองค์กร และจากบริบทที่กว้างขึ้น

3.3 มีวิเคาะห์ข้อมูลประสิทธิภาพการทำงานที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนใน
แต่ละกลุ่ม และเพื่อหน่วยงานทางการศึกษาและชุมชน

3.4 สามารถตัดสินระดับความสำคัญของข้อมูลได้

3.5 มีความชัดเจนในการตัดสินใจ และให้ข้อเสนอแนะซึ่งขึ้นอยู่กับ
บริบท

3.6 ระบุและอธิบายถึงจุดแข็งและจุดอ่อนในช่วงของการจัดการศึกษา
ได้

3.7 รับฟังความคิดเห็นที่สร้างสรรค์ที่เป็นพื้นฐานการปรับปรุงใน
อนาคต

3.8 สามารถกระตุ้นและดึงความสามารถของผู้อื่นเพื่อการประเมิน
ตนเอง

ด้านครูและการจัดการเรียนรู้

4. มาตรฐานด้านการส่งเสริมการเรียนรู้

4.1 มีความตระหนักและสามารถวิเคราะห์ในด้านการปฏิบัติที่ดีที่จะ
เชื่อมโยงไปสู่การจัดการเรียนรู้ได้

4.2 ริเริ่มและสนับสนุนกระบวนการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองที่มี
ประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้

4.3 สังเคราะห์ความรู้จากแหล่งที่มาเพื่อปรับปรุงและนำไปใช้ในการ
จัดการเรียนรู้

4.4 สามารถใช้สารสนเทศในการจัดการเรียนรู้และในการประมวลผล
ได้

5. มาตรฐานด้านการทำงานกับผู้อื่นและการพัฒนาองค์กร

5.1 คืออย่างสร้างสรรค์และช่วยให้ผู้อื่นคิดเช่นเดียวกัน

5.2 คิดอย่างมีระบบและทำให้การเชื่อมต่อสื่อสารมีประโยชน์

5.3 มีความรู้นำไปใช้กับบริบทที่กว้างขึ้นในองค์กรที่ทำงาน

5.4 จัดการโครงการที่ซับซ้อนเพื่อความรวดเร็ว และเสร็จในกำหนดเวลา รวมถึงการปรับปรุงการรักษาความปลอดภัย

5.5 สามารถวิเคราะห์ แปลความหมาย และสามารถใช้อ้างอิงเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ

5.6 ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและอย่างเท่าเทียมกันกับเพื่อนร่วมงานจากภาคส่วนที่หลากหลายขององค์กร

5.7 มีความเคารพในมุมมองและความรู้สึกของคนอื่นๆ

5.8 มีรูปแบบพฤติกรรมภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ

5.9 จัดทำงานรายงานประเมินและพัฒนาทั้งด้วยวาจา และลายลักษณ์

อักษร

ด้านความสัมพันธ์ชุมชน

6. มาตรฐานด้านการพัฒนาความเป็นพันธมิตรอย่างยั่งยืน

6.1 ใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหา

6.2 คิดอย่างมีระบบเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง

6.3 มีความไวต่อผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงของผู้มีส่วนได้เสียที่แตกต่างกันและส่วนต่างๆ ของระบบที่พวกเขา กำลังทำงาน

6.4 ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพด้วยกับคนในหน่วยงานอื่นๆ เพื่อสนับสนุนการศึกษาและเพื่อการปรับปรุง

6.5 อ่านสถานการณ์ทางสังคมและเครือข่ายได้อย่างถูกต้อง สามารถโต้ตอบอย่างราบรื่นและจัดการกับความขัดแย้งได้

6.6 ส่งเสริมนวัตกรรม และวิธีการวิจัยที่ใช้เพื่อการประเมินผล

มาตรฐานการศึกษาประเทศฟินแลนด์

มาตรฐานการศึกษาของประเทศฟินแลนด์ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา (Ministry of Education, Finland, 2010 p. 3-5) และ P.Sahlberg (2009, pp. 31-33) อ้างถึงใน ภูวดล จุลสุคนธ์ (2555, หน้า 69-70) มีทั้งหมด 7 ด้าน ประกอบด้วย

1. ด้านศักยภาพและทักษะของผู้เรียน ผู้เรียนสามารถพัฒนาองค์รวมของบุคลิกภาพรวมถึงความรู้และทักษะ ความคิดสร้างสรรค์และลักษณะเฉพาะบุคคลของตัวผู้เรียน ซึ่งผลของการพัฒนาด้านตนเองสามารถนำไปเทียบกับมาตรฐานสากลได้

2. ด้านศักยภาพและทักษะของผู้สอน ผู้สอนสามารถวางแผนการจัดการเรียนรู้ และให้โอกาสในการสอนแก่ผู้เรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ไม่แสวงหาผลกำไร แต่มุ่งเน้นด้านการพัฒนาการศึกษาบนพื้นฐานของระบบการศึกษาของประเทศ

3. ด้านศักยภาพและทักษะของผู้บริหาร ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำด้านวิชาการ มีการสร้างเครือข่ายจากโรงเรียนไปสู่ท้องถิ่น การบริหารจัดการและการบริหารงาน ไม่ได้จำกัดเฉพาะในบทบาทหน้าที่เท่านั้น มีความรับผิดชอบและความสามารถที่จะนำโรงเรียนไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามระบบการศึกษาได้

4. ด้านความเท่าเทียมทางการศึกษา มีเป้าหมายทางการศึกษาที่จะกระจายโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมกันทุกคน สร้างและรักษาเครือข่ายทางสังคม ผลการจัดการศึกษาอยู่ในระดับที่ดีอย่างต่อเนื่อง โดยยึดนโยบายทางการศึกษาเป็นหลัก

5. ด้านการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีเครือข่ายทางการศึกษาที่หลากหลาย ส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ซึ่งไม่ได้มีเฉพาะแค่ในบริบทเดิมๆ เท่านั้น แต่มีกระบวนการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และกระบวนการแก้ปัญหาในสภาพแวดล้อมที่มีความแตกต่างกัน

6. ด้านแหล่งเรียนรู้ มีการส่งเสริมผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ หรือความคิดสร้างสรรค์ที่โดดเด่นจากคนอื่น สนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาขีดความสามารถจากประสบการณ์ตรง มีความเป็นผู้นำในด้านการเรียนรู้ และพัฒนาทักษะด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

7. ด้านนวัตกรรมและภูมิปัญญา สามารถส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาให้เกิดความสมดุลระหว่างนวัตกรรมใหม่ และระบบเดิมที่มีอยู่ได้ รวมถึงส่งเสริมการเรียนรู้นวัตกรรมทางด้านการศึกษาใหม่ๆ ที่จะนำมาใช้กับระบบ ให้มีความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และจากประสบการณ์จากคนรุ่นก่อนซึ่งสามารถนำมาบูรณาการได้อย่างลงตัว

มาตรฐานการศึกษาประเทศนิวซีแลนด์

มาตรฐานการศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์จากที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา (รุ่ง แก้วแดง, 2544, หน้า 71-73) และ วิจารณ์ พานิช และคนอื่นๆ (2544, หน้า 32-35) มีทั้งหมด 10 ด้าน ประกอบด้วย

1. ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาให้มีมาตรฐานสูงสุด จากการดำเนินการที่ให้นักเรียนทุกคนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ และพัฒนาคุณลักษณะที่จะเป็นพลเมืองดีของชาติ

2. ด้านโอกาสทางการศึกษา มีการให้โอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมกันทุกคน และลดช่องว่างทางผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียนในกลุ่มต่างๆ

3. ด้านการพัฒนาความรู้ มีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ และส่งเสริมทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน เพื่อที่จะสามารถปรับตัวอยู่ในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา
4. ด้านการวางรากฐาน สร้างพื้นฐานที่ดีกับผู้เรียนสำหรับการเรียนรู้ในอนาคตโดยมีการดำเนินการให้ผู้ปกครองให้การสนับสนุนและมีบทบาทสำคัญด้วย
5. ด้านความหลากหลายทางการศึกษา มีการจัดการศึกษาที่หลากหลาย บนพื้นฐานของหลักสูตรที่ครอบคลุมการเรียนรู้ที่สำคัญอย่างสมดุล โดยเน้นที่ให้มีความรู้ และทักษะสูงในด้านการรู้หนังสือ ด้านคณิตศาสตร์ และด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี
6. ด้านวัตถุประสงค์การเรียนรู้ มีการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจน ติดตามพัฒนาการของนักเรียนตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และวางแผนการสอนให้ตรงความต้องการของแต่ละคน
7. ด้านการสนับสนุนผู้เรียน ให้การสนับสนุนแก่ผู้เรียนที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษ เพื่อให้เด็กเหล่านั้นประสบความสำเร็จในการเรียน
8. ด้านระบบการศึกษา ผู้เรียนได้รับการศึกษาจากระบบการศึกษาที่ได้มาตรฐานในระดับชาติและนานาชาติ และส่งเสริมให้นักเรียนได้รับการเรียนในระดับที่สูงขึ้น
9. ด้านการสนับสนุนชนเผ่าพื้นเมือง มีการสนับสนุนให้ผู้เรียนชาวเมารีประสบความสำเร็จในการเรียนในจำนวนที่มากขึ้น ผ่านโครงการส่งเสริมต่างๆ
10. ด้านความแตกต่างทางวัฒนธรรม ให้ความสำคัญกับความหลากหลายของเชื้อชาติและวัฒนธรรมของชาวนิวซีแลนด์

มาตรฐานการศึกษาประเทศญี่ปุ่น

มาตรฐานการศึกษาของประเทศญี่ปุ่นที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา (Ministry of Education, Japan, 2010, chapter 2) และฉันทนา จันท์บรรจง (2548, หน้า 48-49) อ้างถึงใน ภูวดล จุลสุคนธ์ (2555, หน้า 71-72) มีทั้งหมด 10 ด้านประกอบไปด้วย

ด้านการจัดหลักสูตร

1. มีการจัดหลักสูตรด้านการพัฒนาจิตใจ
2. มีการจัดหลักสูตรเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็นแต่ละบุคคล
3. มีการจัดหลักสูตรเพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง
4. ส่งเสริมและปลูกฝังความเป็นชาตินิยมและสากลนิยม

ด้านการจัดการเรียนการสอน

1. มีการจัดการเรียนการสอนสัปดาห์ละ 5 วัน

2. นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และสมาคมกับเพื่อนฝูงมากขึ้นกว่าเดิม

ด้านการปรับปรุงจริยศึกษา

1. มีการส่งเสริมและฝึกอบรมครูด้านการสอนจริยธรรมมากขึ้น
2. มีความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชนเพื่อแก้ปัญหาจริยธรรมของเด็ก

ด้านการปรับปรุงตำราเรียน

1. จัดแสดงตำราที่ได้รับการอนุมัติแล้วให้ผู้สนใจได้รับทราบ
2. มีตำราเรียนภาคบังคับอย่างครบถ้วนทั้งเด็กปกติและเด็กพิการ

ด้านการปรับปรุงพลศึกษาและสุขศึกษา

1. มีการส่งเสริมและฝึกอบรมครูด้านพลศึกษาและสุขศึกษา
2. มีการจัดการแข่งขันกีฬาเพื่อส่งเสริมการพลศึกษา
3. มีการฝึกอบรมนักโภชนาการของโครงการอาหารกลางวัน

ด้านการพัฒนาครู

1. มีการทดลองและฝึกอบรมการสอนของครูทุก ๆ ปี
2. สนับสนุนให้ครูศึกษาเรียนรู้และพัฒนาตนเอง
3. มีการศึกษาดูงานทั้งในและต่างประเทศ

ด้านการส่งเสริมเด็กพิการ

1. มีการทำวิจัยเกี่ยวกับการสอนเด็กพิการในรูปแบบต่างๆ
2. มีการจัดฝึกอบรมด้านการสอนเด็กพิการให้กับครู

ด้านการส่งเสริมการศึกษาเพื่อสิทธิมนุษยชน

1. มีเนื้อหาการสอนเกี่ยวกับเรื่องการเคารพสิทธิมนุษยชน
2. ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็กในชุมชนที่มีปัญหา

ด้านการปรับปรุงอาคารสถานที่และอุปกรณ์การเรียนการสอน

1. มีอาคารเรียนที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอน
2. มีโรงฝึกพลศึกษาที่มีพื้นที่กว้างขวางเหมาะสมเพียงพอ
3. มีห้องอเนกประสงค์เพื่อรองรับการสอนวิชาต่างๆ

มาตรฐานการศึกษาประเทศสิงคโปร์

มาตรฐานการศึกษาของประเทศสิงคโปร์ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา (Ministry of Education, Singapore, 2008, p. 23) อ้างถึงใน ภูวดล จุลสุคนธ์ (2555, หน้า 73) ประกอบด้วย 2 มาตรฐาน 12 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

1. มาตรฐานด้านทักษะผู้เรียน

- 1.1 ผู้เรียนมีความมั่นใจในตนเอง รู้จักแยกแยะถูกผิด สามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่น รู้จักตนเอง รวมถึงสามารถคิดและตัดสินใจ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 1.2 สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ สามารถตั้งคำถาม สะท้อนผล และมีความอดทนต่อการแสวงหาความรู้ ด้วยตนเอง
- 1.3 ผู้เรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักการจัดการความเสี่ยง สามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ได้
- 1.4 ผู้เรียนเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ สามารถดำรงชีวิตอย่างถูกต้อง รวมถึงการปฏิบัติและแสดงออกต่อบุคคลอื่นด้วย

2. มาตรฐานด้านผลผลิต

- 2.1 ผู้เรียนเป็นผู้ที่สามารถแยกแยะถูกผิดได้
- 2.2 ผู้เรียนทราบความถนัดและแนวทางการพัฒนาตนเองอย่างดี
- 2.3 ผู้เรียนสามารถร่วมงาน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ดูแลผู้อื่นได้
- 2.4 ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้ที่สร้างสรรค์
- 2.5 ผู้เรียนสามารถคิดและแสดงออกได้อย่างมั่นใจ
- 2.6 ผู้เรียนมีความภูมิใจในผลงานของตนเอง
- 2.7 ผู้เรียนมีสุขภาพพลามัยที่ดี รวมถึงมีความตระหนักด้านศิลปะ
- 2.8 ผู้เรียนรู้จักความเป็นมาของประเทศ และมีความรักต่อประเทศ

7. แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา

กรมวิชาการ (2542, หน้า 18-19) ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มุ่งไปสู่มาตรฐานการศึกษาที่กำหนด ดังนี้

1) การจัดทำธรรมนูญสถานศึกษา

- กำหนดเป้าหมายของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน และสนองนโยบาย กฎ ระเบียบต่างๆ
- จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้เป็นแผนแม่บทการดำเนินงานจัดการศึกษาของสถานศึกษาในช่วงระยะเวลาที่กำหนด โดยกำหนดเป็นแผนงานพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
- ประกาศและชี้แจงให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้ตรงกัน รวมทั้งเป็นแนวทางในการตรวจสอบการดำเนินงานของสถานศึกษา

2) การบริหารจัดการคุณภาพ

- จัดการพัฒนางานองค์กรให้มีโครงสร้างหน้าที่ความรับผิดชอบวิธีดำเนินงาน กระบวนการและทรัพยากรที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
- จัดและพัฒนาบุคลากร ให้มีความรู้ความเข้าใจ และร่วมกันปฏิบัติงาน ตามที่ได้รับมอบหมาย
- กำหนดนโยบาย แนวดำเนินงาน และวิธีปฏิบัติงานในสถานศึกษาด้านการ เรียน การสอน และด้านการจัดการและบริการให้ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อเป็นมาตรฐาน การดำเนินงานร่วมกัน ทั้งระดับผู้บริหาร หัวหน้า/โครงการ และผู้ปฏิบัติงาน
- ติดตามกำกับกับการดำเนินงานระบบคุณภาพทุกระดับอย่างเคร่งครัดและ ต่อเนื่อง

3) การตรวจสอบทบทวนและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา

- ตรวจสอบและประเมินการปฏิบัติงาน/โครงการของตนเองเป็นระยะอย่าง ต่อเนื่อง สม่ำเสมอ เพื่อนำข้อมูลไปใช้ปรับปรุง แก้ไขการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของ งานที่กำหนด
- ทบทวนการดำเนินงานของสถานศึกษาทั้งประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ของระบบคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยคณะผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน ผู้ปกครอง ทุกสิ้นปีการศึกษา เพื่อพัฒนาระบบคุณภาพและการดำเนินงานต่อ

4) การรายงานคุณภาพการศึกษา

- รายงานคุณลักษณะและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนให้ผู้ปกครองทราบเป็น ระยะๆ และทุกสิ้นภาคเรียน
  - รายงานความก้าวหน้าของการดำเนินงานและแผนพัฒนาที่กำหนดไว้ใน ธรรมนูญสถานศึกษาให้ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
  - รายงานความสำเร็จของการดำเนินงานจัดการศึกษาตามเป้าหมาย เมื่อ ครบรอบตามช่วงเวลาของธรรมนูญสถานศึกษา ให้ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยที่เกี่ยวข้องทราบ
- อุทุมพร จามรมาน (2543, หน้า 23) ได้เสนอแนวทางในการดำเนินงานประกัน คุณภาพภายในสถานศึกษาดังนี้

1) ผู้บริหารสถานศึกษาทำความเข้าใจว่าการประเมินคุณภาพคืออะไร ทำเพื่ออะไร ทำไปทำไม และทำอย่างไร

2) ผู้บริหารประกาศนโยบาย “คุณภาพ” ของสถานศึกษา

3) ผู้บริหารจัดการประชุมครู และบุคลากรในสถานศึกษาเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายของสถานศึกษา คุณภาพของนักเรียนและมาตรฐานการศึกษา (ทำอย่างต่อเนื่อง)

4) ผู้บริหารตั้งบุคลากร 1 คน (Q.A. officer) รวบรวมข้อมูลตามดัชนี 53 ตัวประมวล (วิเคราะห์) ทำรายงานประเมินตนเอง (SSR : self-study report) รายงานสรุปเสนอผู้บริหารทุกภาคการศึกษา

5) ผู้บริหารพิจารณาผลวิเคราะห์ หาทางแก้ไขจุดอ่อน/เสริมจุดแข็ง

6) ผู้บริหารประชุมหัวหน้าหมวด/หน่วยงานเพื่อพัฒนาการพัฒนาคน (ผู้บริหาร ครู บุคลากร)

7) ดำเนินการพัฒนาคน

8) ทำซ้ำข้อ 3-7

รุ่ง แก้วแดง (2544, หน้า 106) กล่าวว่า กระบวนการควบคุมคุณภาพที่สามารถนำไปใช้กับการบริหารการศึกษาได้สอดคล้องที่สุดในปัจจุบันคือ วงจรคุณภาพ พดีซีเอ (PDCA)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544ค, หน้า 7) เห็นว่า ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา มีแนวคิดเพื่อการส่งเสริมและเสนอแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมีการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน คือ

1) การควบคุมคุณภาพเป็นการกำหนดคุณภาพ และการพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐาน

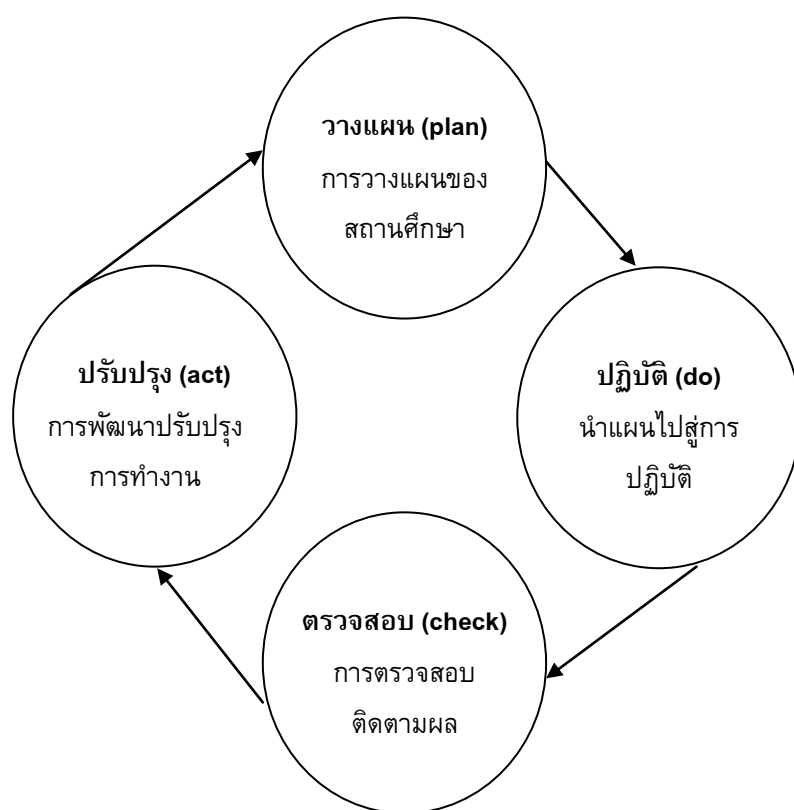
2) การตรวจสอบคุณภาพเป็นการตรวจสอบ และติดตามผลการดำเนินงานเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

3) การประเมินคุณภาพ เป็นการประเมินคุณภาพของสถานศึกษาโดยหน่วยงานที่กำกับดูแลในเขตพื้นที่ และหน่วยงานต้นสังกัดส่วนกลาง ซึ่งแม้จะเป็นบุคคลภายนอก แต่ก็ยังถือเป็นการประเมินภายใน เพราะเป็นหน่วยงานในสายการบริหารของสถานศึกษา ซึ่งจะดำเนินการตรวจเยี่ยมและประเมินสถานศึกษาเป็นระยะๆ ตามที่กำหนด โดยที่หน่วยงานต้นสังกัดให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพอันเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนรับการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นองค์กรมหาชน

ณัฐพล ชุมวรฐายี (2545, หน้า 18-19) กล่าวว่า การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา แบ่งเป็น 6 ขั้นตอน โดยนำวงจรคุณภาพ พดีซีเอ มาปรับใช้ คือ 1) การศึกษาและเตรียมการ (plan) 2) การวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา (plan) 3) การนำแผนปฏิบัติการไปสู่การปฏิบัติ (do) 4) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของ

สถานศึกษา (check) 5) การปรับปรุงและพัฒนา (action) 6) การเตรียมรับการประเมินจากหน่วยงานภายนอก (plan)

กองเทพ เคลือบพณิชกุล, และปริญญา อรจิราพงษ์ (2547, หน้า 13-14) กล่าวว่า การปฏิบัติในการประกันคุณภาพการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาตามวงจรคุณภาพ ฟีดซีเอ มี 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การวางแผนของสถานศึกษา (plan) 2) การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ (do) 3) การตรวจสอบติดตามผล (check) 4) การพัฒนาปรับปรุงการทำงาน (act) แสดงได้ดังภาพ 3

ภาพ 4 วงจรคุณภาพ ฟีดซีเอ

นพรัตน์ ส่วนบุญ (2550, ย่อหน้า 1) กล่าวว่า กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาใช้การบริหารงานวงจรคุณภาพ ฟีดซีเอ มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผน (plan) เป็นการศึกษามาตรฐานการศึกษาของชาติ ศึกษานโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด ตระหนักและเห็นความสำคัญของคุณภาพการศึกษา สร้างจิตสำนึกและค่านิยมแก่บุคลากร และจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา 2) ดำเนินตามแผน (do) เป็นการบริหารจัดการ ส่งเสริมสนับสนุน กำกับ ดูแล ให้คำปรึกษาและอำนวยความสะดวกแก่บุคลากรในการจัดการเรียนการ

สอน และรับผิดชอบแผนงาน / โครงการ อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ตรวจสอบ (check) เป็นการตรวจสอบทั้งก่อนดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ สิ้นสุดโครงการ โดยมีเครื่องมือในการตรวจสอบ วิเคราะห์ข้อมูล และเขียนรายงานการประเมินตนเอง 4) ปรับปรุงพัฒนา (action) เป็นการนำผลรายงานไปใช้ในการวางแผนกำหนดเป้าหมายในปีต่อไป และปรับปรุงพัฒนาให้ประสบผลสำเร็จ

สำนักทดสอบทางการศึกษา (2554, หน้า 6) กำหนดแนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามกฎกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 ซึ่งประกอบขึ้นตอนต่างๆ 8 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
- 2) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
- 3) จัดระบบบริหารและสารสนเทศ
- 4) ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
- 5) จัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา
- 6) จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
- 7) จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน และ
- 8) จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

แชนอน (Shannon, 2011, para. 2) กล่าวว่า เครื่องมือที่นิยมใช้เพื่อตรวจสอบการประกันคุณภาพเป็นวงจรการประกันคุณภาพที่พัฒนาโดย เดมมิง (deming) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผน (plan) 2) การกระทำ (do) 3) การตรวจสอบ (check) และ 4) การกระทำที่จำเป็นสำหรับการปรับปรุง (act) มักเรียกโดยย่อว่า พีดีซีเอ (pdca)

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา ต้องร่วมกันวางแผน กำหนดเป้าหมาย และวิธีการ แล้วจึงดำเนินการตามแผนคือ ลงมือทำตามแผนในทุกขั้นตอน เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามเป้าหมาย และมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด ส่วนการตรวจสอบคุณภาพ คือการที่สถานศึกษาต้องร่วมกันตรวจสอบหาผลงาน หาจุดเด่น จุดที่ต้องปรับปรุง เพื่อพัฒนาคุณภาพให้เป็นไปตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา เมื่อสถานศึกษามีการตรวจสอบตนเองแล้ว หน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษาและต้นสังกัด ก็จะเข้ามาช่วยติดตามและประเมินคุณภาพ เพื่อให้ความช่วยเหลือในการพัฒนา ปรับปรุงสถานศึกษาซึ่งจะทำให้สถานศึกษาเกิดความตื่นตัวในการพัฒนาคุณภาพอยู่เสมอ

กฎกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยวิธีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษา

1.1 ความหมายของการกำหนดมาตรฐานการศึกษา

คำว่ามาตรฐาน ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546, หน้า 128) หมายถึงสิ่งที่ถือเป็นหลักสำหรับเทียบกำหนด

กรมวิชาการ (2544ค, หน้า 11) ได้ให้ความหมายของคำว่ากำหนดมาตรฐานการศึกษาไว้ว่า เป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์ของการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544ข, หน้า 9) ได้ให้ความหมายของคำว่ากำหนดมาตรฐานการศึกษาไว้ว่า เป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์ เพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียง สำหรับส่งเสริม กำกับดูแล ตรวจสอบ ประเมินผล และเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา

วิจารณ์ พานิช และคนอื่นๆ (2544, หน้า 27) ได้ให้ความหมายการกำหนดมาตรฐานการศึกษา คือ ข้อกำหนดที่คาดหวังให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานคุณภาพด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านการเรียนการสอน และมาตรฐานด้านการบริหาร หากพิจารณาระดับของมาตรฐาน ยังแบ่งเป็น มาตรฐานระดับชาติ มาตรฐานระดับภูมิภาค และท้องถิ่น ทั้งนี้การพิจารณามาตรฐานขึ้นอยู่กับสถานศึกษาเป็นผู้กำหนด แต่ต้องให้สอดคล้องกันในทุกระดับ

ประภาพรพรณ เอี่ยมสุภชาติ (2545, หน้า 31) กล่าวว่า การหนดมาตรฐานการศึกษา หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์ และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง เพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริม และกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพการศึกษา

บัค เค็นท์ แอนดริว (Bugg Kent Andrew, 2001, p. 27) กล่าวว่า มาตรฐานการศึกษาเป็นรายละเอียดที่ได้กำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษาว่ามีลักษณะเป็นเช่นใดในแต่ละด้าน

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานการศึกษา สรุปได้ว่า การกำหนดมาตรฐานการศึกษา หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของการศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวเทียบเคียงในการดำเนินงานทางการศึกษา สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมได้ตามศักยภาพสถานศึกษา สภาพสถานศึกษา และชุมชน

1.2 ขอบข่ายของการกำหนดมาตรฐานการศึกษา

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2543, หน้า 18-23) เสนอขอบข่ายในการกำหนดมาตรฐาน/ตัวชี้วัดของสถานศึกษา ซึ่งเป็นการนำมาตรฐานของกรมสามัญศึกษาสู่การปฏิบัติของสถานศึกษา ดังนี้

- 1) ศึกษารายละเอียดของมาตรฐานคุณภาพของกรมสามัญ ด้านผลผลิต ด้านกระบวนการ และด้านปัจจัย
- 2) ศึกษามาตรฐานแต่ละด้านโดยใช้สารสนเทศเป็นเกณฑ์ของตัวชี้วัดให้ชัดเจน
- 3) ทบทวนการปฏิบัติงานของสถานศึกษาโดยเทียบกับตัวชี้วัดเกณฑ์มาตรฐานและหรือสำรวจข้อมูลพื้นฐานตามมาตรฐานคุณภาพแต่ละด้าน และกำหนดตัวชี้วัดการปฏิบัติงานของสถานศึกษา

เสาวนิตย์ ชัยมุสิก (2544, หน้า 33-42) เสนอขอบข่ายการกำหนดมาตรฐานการศึกษาตัวชี้วัดคุณภาพโรงเรียน ดังนี้

- 1) ศึกษามาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดคุณภาพของต้นสังกัด ขั้นตอนนี้โรงเรียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจให้ชัดเจนว่ามาตรฐานและตัวชี้วัดคุณภาพของโรงเรียนจะต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดคุณภาพของต้นสังกัด ซึ่งถือว่าเป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่โรงเรียนต้องปฏิบัติให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา มาตรฐานและตัวชี้วัดของต้นสังกัด ถือว่าเป็นจุดประสงค์ปลายทางที่โรงเรียนจะต้องปฏิบัติจนบรรลุผลและใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงส่งเสริม กำกับดูแล และตรวจสอบ ประเมินผลการดำเนินงาน
- 2) กำหนดตัวชี้วัดของแต่ละมาตรฐาน เมื่อโรงเรียนกำหนดมาตรฐานตัวชี้วัดคุณภาพของโรงเรียนของตนเองแล้วโรงเรียนจะต้องเขียนตัวชี้วัด (indicators) ของทุกมาตรฐานในแต่ละขอบข่ายของมาตรฐานด้านปัจจัย (input) กระบวนการ (process) ผลผลิต (output) การเขียนตัวชี้วัดให้สอดคล้องกับมาตรฐานด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต
- 3) กำหนดระดับเกณฑ์คุณภาพการศึกษา เมื่อโรงเรียนได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดคุณภาพของโรงเรียนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว บุคลากรทุกคนทุกฝ่ายจะต้องร่วมกันกำหนดระดับคุณภาพของตัวชี้วัด โดยใช้แนวทางกำหนดเกณฑ์ 2 ประเภท คือ เกณฑ์สัมบูรณ์ และเกณฑ์สัมพัทธ์
- 4) การพัฒนาระบบสารสนเทศของโรงเรียน เพื่อให้การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมีประสิทธิภาพ โรงเรียนจึงจำเป็นต้องจัดระบบสารสนเทศของโรงเรียนให้มีคุณภาพ เนื่องจากข้อมูลสารสนเทศจะทำให้เกิดผลสำรวจที่สะท้อนภาพจริงชัดเจนของโรงเรียน มีผลการ

ดำเนินงานที่เป็นสภาพจริง โรงเรียนจำเป็นต้องร่วมกันวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลสารสนเทศจากแหล่งที่มีอยู่แล้วในโรงเรียน ประมวลผลข้อมูลที่ได้จากแหล่งต่างๆ แล้วนำมาเรียบเรียงตามประเด็นที่ศึกษา ตรวจสอบความครอบคลุม ความถูกต้องและความครบถ้วนของข้อมูลสารสนเทศ ทำความเข้าใจเพื่อการยอมรับร่วมกันของบุคคลในโรงเรียนและสุดท้ายจะต้องมีการปรับปรุงหรือแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

นัตยา ปิณฑานนท์ (2545, หน้า 11) กล่าวถึงขอบข่ายการกำหนดมาตรฐานการศึกษาว่า การศึกษาตามมาตรฐาน เป็นระบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้ของนักเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานระบบการศึกษาทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นหลักสูตร การเรียนการสอน การประเมินผล สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา รวมทั้งครูผู้สอนต้องได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องเชื่อมโยงกันและกัน นำไปสู่ความเป็นมาตรฐานด้วยกันทั้งสิ้น ดังนั้น มาตรฐานการศึกษาจึงเป็นกุญแจสำคัญและเป็นเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษา ถ้ามาตรฐานการศึกษาและคุณภาพผู้เรียนต่ำย่อมส่งผลกระทบต่อสถานภาพของครูและผู้บริหารสถานศึกษานั้นๆ ตามไปด้วย และการกำหนดมาตรฐานในสถานศึกษานั้น ผู้มีส่วนได้เสียกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาควรมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานระดับสถานศึกษาเพื่อให้ได้มาตรฐานที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และความต้องการของชุมชนในท้องถิ่นนั้นๆ เมื่อกำหนดมาตรฐานเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะต้องมีการกำหนดตัวบ่งชี้หรือตัวชี้วัดเพื่อเป็นเครื่องกำหนดทิศทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองต้องร่วมมือกันจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่กำหนดไว้ โดยสถานศึกษาจะต้องมีเกณฑ์ไว้สำหรับแปลผล และตัดสินการผ่านมาตรฐาน หรือบอกว่ามาตรฐานและตัวบ่งชี้อยู่ในระดับคุณภาพใด ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของสถานศึกษาในด้านกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นต้น

สรุปได้ว่า ขอบข่ายของการกำหนดมาตรฐานการศึกษา จะต้องมีการเตรียมความพร้อมการกำหนดมาตรฐานการศึกษา การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของมาตรฐานการศึกษา กำหนดมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ ตรวจสอบและทบทวนมาตรฐานการศึกษา และการทำประชาพิจารณ์

1.3 ปัญหาการกำหนดมาตรฐานการศึกษา

ธีรพรรณ แจ้ใส (2552, หน้า 50) พบว่า ปัญหาในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน กลุ่มโรงเรียนเชียงคำ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 ประเด็นที่เป็นปัญหา ได้แก่ 1) การจัดทำคำอธิบายรายวิชา หน่วย

การเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับมาตรฐาน การเรียนรู้ 2) การ กำกับ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการศึกษา เพื่อนำไปพัฒนาที่เป็นจุดอ่อนต่อไป 3) การจัดทำหลักสูตร ตามกลุ่มสาระช่วงชั้นและรายปีกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังให้สอดคล้องกับมาตรฐานการ เรียนรู้ และหลักสูตรท้องถิ่น 4) การแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและ มาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา

อัญชลี พงษ์พานิช (2552, หน้า 59) พบว่า ปัญหาการกำหนดมาตรฐาน การศึกษาของบุคลากรสังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ในเขตภาคกลาง ประเด็นที่ เป็นปัญหา ได้แก่ 1) การเผยแพร่มาตรฐานคุณภาพการศึกษาแก่บุคลากรและสาธารณะชน อย่างต่อเนื่อง 2) การมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา 3) มาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดสอดคล้องกับทิศทางและจุดเน้นของการพัฒนาการศึกษา

แสงเพียร งามดี (2553, หน้า 53-56) พบว่า ปัญหาการกำหนดมาตรฐาน การศึกษาของสถานศึกษา ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในเขตอำเภอแม่สรวย จังหวัด เชียงราย ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ด้านคุณภาพผู้เรียน ประเด็นที่ เป็นปัญหา ได้แก่ 1) ปัญหาด้านการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถคิดวิเคราะห์ คิด สังเคราะห์ มีวิจารณญาณ 2) การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร 3) การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์

การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาด้านการเรียนการสอน ประเด็นที่เป็นปัญหา ได้แก่ 1) ปัญหาด้านการส่งเสริมให้ครูมีคุณธรรมจริยธรรม มีวุฒิ ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ หมั่นพัฒนาตนเองเข้ากับชุมชนดีและมีครูเพียงพอ 2) การส่งเสริมให้ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ

การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาด้านการบริหารและการจัด การศึกษา ประเด็นที่เป็นปัญหา ได้แก่ 1) การส่งเสริมมาตรฐานให้สถานศึกษามีการบริหาร และจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน 2) การส่งเสริมให้ผู้บริหารมีคุณธรรมจริยธรรม มีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการศึกษา

การกำหนดมาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ ประเด็นที่เป็น ปัญหา ได้แก่ 1) การส่งเสริมให้สถานศึกษามีการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา สถาบันทางวิชาการและองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อพัฒนาวิถี การเรียนรู้ในชุมชน 2) การส่งเสริมให้สถานศึกษามีการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ทองจันทร์ ชาวไร่ (2555, หน้า 67) พบว่า ปัญหาการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอแก่งหางแมว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ประเด็นที่เป็นปัญหา ได้แก่ 1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาครอบคลุม เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน สถานศึกษา ท้องถิ่น และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) การแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

สรพงษ์ แสงสุข (2555, หน้า 77-78) พบว่า ปัญหาการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39 ที่ได้รับการประเมินภายนอกรอบ 3 ปี ประเด็นที่เป็นปัญหา ได้แก่ 1) สถานศึกษาให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา 2) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษามีความสอดคล้องกับสภาพผู้เรียน สถานศึกษา ท้องถิ่น และสอดคล้องกับศักยภาพของโรงเรียน 3) การปรับปรุงมาตรฐานของโรงเรียนเป็นประจำทุกปี 4) การวิเคราะห์หรือสังเคราะห์มาตรฐานการศึกษาจากสถานศึกษาอื่นในหน่วยงานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อมีการเทียบเคียงมาตรฐาน

จากการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานการศึกษา พบว่า การกำหนดมาตรฐานการศึกษา มีปัญหาในเรื่องในเรื่องดังต่อไปนี้ 1) การจัดทำคำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ 2) การกำกับติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการศึกษา เพื่อนำไปพัฒนาที่เป็นจุดอ่อนต่อไป ไม่มีหลักฐานชัดเจน 3) การจัดทำหลักสูตรตามกลุ่มสาระฯ และรายปีกำหนดผลการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และหลักสูตรท้องถิ่น ยังไม่ครอบคลุม 4) การแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา ไม่ครอบคลุมทุกภาคส่วน 5) ขาดการเผยแพร่มาตรฐานคุณภาพการศึกษาแก่บุคลากรและสาธารณะชนอย่างต่อเนื่อง 6) ขาดการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนของบุคลากร คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและชุมชน ในการกำหนดมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา 7) กำหนดมาตรฐานการศึกษายังไม่ครอบคลุม เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน สถานศึกษา ท้องถิ่น สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน 8) ไม่ได้ทำการวิเคราะห์หรือสังเคราะห์มาตรฐานการศึกษาจากสถานศึกษาอื่นในหน่วยงานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อเทียบเคียงมาตรฐาน 9) การมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัด ไม่สอดคล้องกับทิศทางและจุดเน้นของการพัฒนาการศึกษาเท่าที่ควร

2. การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา

2.1 ความหมายของการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา

สมศักดิ์ สินธุระเวช (2542, หน้า 167) กล่าวว่า แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา คือ ข้อตกลงร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครอง ชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในระยะเวลาที่กำหนด

จำรัส นองมาก (2544, หน้า 51) กล่าวว่า แผนเป็นเรื่องของการเตรียมการเพื่อประกอบการตัดสินใจที่ถูกต้องในอนาคต

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545, หน้า 18) กล่าวว่า แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง แผนระยะยาวที่ครอบคลุมเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษานั้นๆ จากแผนระยะยาวดังกล่าว นำมากำหนดเป็นแผนปฏิบัติการประจำปี ซึ่งเป็นแผนระยะสั้นว่าภายใน 1 ปี สถานศึกษามีเป้าหมายจะดำเนินการเรื่องใด วิธีการใด แล้วจัดทำแผนการเรียนการสอนตามหลักสูตรและให้สอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษาตามที่กำหนดไว้

เอกรินทร์ สีมหาศาล (2545, หน้า 164) กล่าวว่า แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาระยะยาว หรือ ธรรมนูญสถานศึกษา หมายถึง ข้อตกลงที่จัดทำเป็นเอกสารแสดงเป้าหมายความสำเร็จในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง ตลอดจนศักยภาพและความสามารถในการดำเนินการของสถานศึกษาที่จะจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งเป็นข้อตกลงร่วมกันในการพัฒนาการจัดการศึกษาระหว่างสถานศึกษา ชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษาที่จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแผนดำเนินการจัดการศึกษามุ่งสู่คุณภาพที่พึงประสงค์

สำนักทดสอบทางการศึกษา (2554ค, หน้า 3) กล่าวว่า แผนพัฒนาการจัดการศึกษาจะเป็นเครื่องมือในการสื่อสารให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้เรียน กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้รับรู้และเข้าใจ ในการบริหารและจัดการคุณภาพที่มีการแสดงเป้าหมาย ได้รับรู้และเข้าใจในการบริหาร และจัดการคุณภาพที่มีการแสดงเป้าหมาย ทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจน มีแนวทางปฏิบัติเพื่อนำไปสู่ทิศทางที่ต้องการโดยการขับเคลื่อนที่ยึดสถานศึกษาเป็นฐาน ด้วยความร่วมมือและความรับผิดชอบของบุคลากรภายในสถานศึกษา ตลอดจนการกำกับดูแล ส่งเสริม สนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา แผนพัฒนาการจัดการศึกษา สรุปได้ว่า การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา หมายถึง การ

กำหนดสภาพที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา โดยจัดทำเป็นเอกสารแสดงเป้าหมายความสำเร็จในการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างสถานศึกษา ชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นแผนในการดำเนินการจัดการศึกษาที่มุ่งสู่คุณภาพที่พึงประสงค์

2.2 ขอบข่ายของแผนพัฒนาการจัดการศึกษา

จรัส นองมาก (2544, หน้า 54-55) กล่าวถึงขอบข่ายแผนพัฒนาสถานศึกษา ดังนี้

- 1) สภาพปัจจุบัน และสภาพของปัญหา
- 2) วิสัยทัศน์ (vision) ภาระหน้าที่ (mission) และปรัชญา (philosophy) ของสถานศึกษา

- 3) วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และมาตรการ หรือยุทธศาสตร์ในการพัฒนา
  - 4) แผนงาน งาน โครงการโดยภาพรวม ระยะเวลาและงบประมาณที่ใช้
  - 5) การประเมินแผน การนำแผนไปใช้
- และได้กล่าวถึงขอบข่ายแผนปฏิบัติการ ดังนี้

- 1) ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน (ประวัติ, นโยบาย, คำขวัญ, แผนภูมิระบบบริหาร ฯลฯ)

- 2) ข้อมูลปัจจุบัน และ ปัญหาอุปสรรค (สถิติเกี่ยวกับนักเรียน, ครู, วัสดุอุปกรณ์, การจัดการ ฯลฯ)

- 3) วัตถุประสงค์ (ทั่วไป และจำแนกตามแผนงาน)
- 4) สรุปแผนงาน และโครงการประจำปี (มีเป้าหมายของงาน และงบประมาณ)
- 5) ตารางกำหนดการปฏิบัติงานตลอดปี (ห้วงเวลา และผู้รับผิดชอบ)
- 6) รายละเอียดงานและโครงการที่จัดทำ (อาจแยกไว้ในภาคผนวก)

จรัสญ เรื่องขจร (2545, หน้า 11) กล่าวถึงขอบข่ายการจัดทำธรรมนูญศึกษา (แผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา) ดังนี้

- 1) การวิเคราะห์สภาพการณ์/สภาพแวดล้อมและการประเมินสภาพปัจจุบันของสถานศึกษา

- 2) การลำดับความสำคัญมาตรฐานของสถานศึกษา
- 3) การกำหนดทิศทางในอนาคต/วิสัยทัศน์ของสถานศึกษา
- 4) การจัดทำภาพรวมของสถานศึกษา (ความเป็นมา สภาพปัจจุบัน ทิศทางในอนาคต/ความคาดหวัง/วิสัยทัศน์)

- 5) การกำหนดเป้าหมายและจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

- 6) การจัดทำแผนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร
- 7) การกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา
- 8) การกำหนดแนวปฏิบัติสำหรับนักเรียน
- 9) การจัดทำแผนงบประมาณของสถานศึกษา
- 10) การกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และรายงาน

เอกรินทร์ สีมหาศาล (2545, หน้า 137) กล่าวถึงขอบข่ายการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ดังนี้

- 1) กำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา
- 2) กำหนดเป้าหมายของการพัฒนา และภารกิจที่สำคัญตามเป้าหมาย
- 3) กำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาและบทบาทของนักเรียน
- 4) กำหนดแผนปฏิบัติการ โดยจัดทำโครงการ/งาน/กิจกรรม

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546, หน้า 37-38) ตามประกาศของกฎกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 ได้กำหนดให้สถานศึกษาต้องดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงหลักและครอบคลุมในเรื่องต่อไปนี้

- 1) เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่ใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพ ปัญหา และความจำเป็นอย่างมีระบบและมีแผนปฏิบัติการประจำปีรองรับ
- 2) กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และสภาพความสำเร็จของการพัฒนาไว้อย่างต่อเนื่อง ชัดเจนและเป็นรูปธรรม
- 3) กำหนดวิธีการดำเนินงานที่มีหลักวิชาการ หรือผลการวิจัย หรือข้อมูลเชิงประจักษ์ที่อ้างอิงได้ให้ครอบคลุมการพัฒนาด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การพัฒนาบุคลากร และการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้
- 4) กำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรของสถานศึกษาทุกคนรวมทั้งผู้เรียนรับผิดชอบและดำเนินงานตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 5) กำหนดแหล่งวิทยากรภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการ
- 6) กำหนดบทบาทหน้าที่ให้บิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคลากรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
- 7) กำหนดการใช้งบประมาณและทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

อารมณ อุดภาพ (2551, หน้า 84) กล่าวถึงของข่ายการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ดังนี้

- 1) การประเมินเพื่อสำรวจปัญหาและความจำเป็นรอบด้าน
  - 2) การปรับเป้าหมายและทิศทางการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาในกรอบหลักสูตร
  - 3) การพัฒนาหรือเลือกใช้รูปแบบ วิธี หรือนวัตกรรมการเรียนการสอนที่ตอบสนองสภาพปัญหาและความจำเป็นสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้เรียนรู้ และบุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วม
  - 4) การจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยคณาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสม
  - 5) การพัฒนาความรู้ความสามารถทางวิชาชีพและครูผู้สอนและบุคลากร
  - 6) ยุทธศาสตร์และวิธีการทำให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม
  - 7) การพัฒนาระบบข้อมูลการประเมินมาตรฐาน
  - 8) แผนการให้ความช่วยเหลือผู้เรียนที่มีปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ตามมาตรฐาน
- สรุปได้ว่า ขอบข่ายการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษานั้น สถานศึกษาจะต้องจัดทำแผน 3 ประเภท คือ แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษา แผนพัฒนาการศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปีโดยจะเริ่มจากการนำเอาแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษาท้องถิ่นมาเป็นกรอบในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษาศถานศึกษา แล้วแปลงไปสู่การปฏิบัติด้วยการจัดทำเป็นแผนพัฒนาการศึกษาสามปี แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ และแผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษา

2.3 ปัญหาการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา

ธีรพรรณ แจ้ใส (2552, หน้า 51) พบว่า ปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน กลุ่มโรงเรียนเชียงคำ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 ประเด็นที่เป็นปัญหา ได้แก่ 1) การแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพและแผนปฏิบัติการประจำปี โดยบุคลากร ในสถานศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย 2) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้คลุมทั้ง 4 งาน และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา และมีการวิเคราะห์ปัญหา จุดเด่น จุดด้อย และจุดที่ควรพัฒนาในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์หรือยุทธศาสตร์ของสถานศึกษาเท่ากัน 3) การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีที่เชื่อมโยงกับแผนพัฒนาคุณภาพ

อัญชลี พงษ์พานิช (2552, หน้า 60) พบว่า ปัญหาการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของบุคลากรสังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในเขตภาคกลาง ประเด็นที่เป็นปัญหา ได้แก่ 1) การวิเคราะห์สภาพสถานศึกษาทั้งภายในและภายนอก เพื่อนำข้อมูลมาจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา 2) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาโดยให้ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม 3) การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีที่ชัดเจนครอบคลุมงาน/โครงการของสถานศึกษา

แสงเพียร งานดี (2553, หน้า 60) พบว่า ปัญหาการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ประเด็นที่เป็นปัญหา ได้แก่ 1) การกำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางการมีส่วนร่วมของบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคลากรภายในชุมชนเพื่อการพัฒนาผู้เรียนร่วมกัน 2) การกำหนดวิธีการดำเนินงานโดยอาศัยหลักวิชาการหรือผลการวิจัยหรือข้อมูลเชิงประจักษ์ที่อ้างอิงได้ครอบคลุมการพัฒนาหลักสูตรทุกด้าน 3) การเสาะและประสานสัมพันธ์กับแหล่งวิทยากรภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการได้ และระบุไว้ในแผนที่ชัดเจนมีปัญหาการดำเนินการน้อยที่สุด

ทองจันทร์ ชาวไร่ (2555, หน้า 69) พบว่า ปัญหาการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอแก่งหางแมว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ประเด็นที่เป็นปัญหา ได้แก่ 1) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องตามเวลาที่กำหนด (3 – 5) ปี 2) การชี้แจง สร้างความเข้าใจในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาแก่ผู้เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน

สรพงษ์ แสงสุข (2555, หน้า 79) พบว่า ปัญหาการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39 ที่ได้รับการประเมินภายนอกรอบ 3 ปี ประเด็นที่เป็นปัญหา ได้แก่ 1) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดยการมีส่วนร่วมจากบุคลากร ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 2) การนิเทศ กำกับติดตามการปฏิบัติงานตามแผนการปฏิบัติการประจำปี 3) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกสถานศึกษาเพื่อทำให้ทราบถึงโอกาสและอุปสรรคและการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา เพื่อทำให้ทราบถึง จุดแข็ง และจุดอ่อน ภายในสถานศึกษา 4) การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี

จากการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา พบปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาในเรื่อง ดังต่อไปนี้ 1) การแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพและแผนปฏิบัติการประจำปี โดยบุคลากร ในสถานศึกษา ยังมีผู้มีส่วน

เกี่ยวข้องไม่ครบทุกฝ่าย 2) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้คลุมทั้ง 4 งาน สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา ยังไม่สมบูรณ์ 3) การวิเคราะห์ปัญหา จุดเด่น จุดด้อย และจุด ที่ควรพัฒนาในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์หรือยุทธศาสตร์ของสถานศึกษา ยังไม่ครอบคลุม 4) การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีที่ไม่สอดคล้องเชื่อมโยงกับแผนพัฒนา คุณภาพ 5) การวิเคราะห์สภาพสถานศึกษาทั้งภายในและภายนอก เพื่อทราบจุดแข็ง จุดอ่อน เพื่อนำข้อมูลมาจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ ไม่เป็นไปตามสภาพจริง 6) การมีส่วนร่วมในการ จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาโดยให้ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม ยังไม่ครบทุกภาคส่วน 7) การจัดทำแผนปฏิบัติการ ประจำปีที่ชัดเจนครอบคลุมงาน/โครงการของสถานศึกษา ไม่ครบทุกโครงการ 8) ขาดการ กำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางการมีส่วนร่วมของบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคลากรภายใน ชุมชนเพื่อการพัฒนาผู้เรียนร่วมกัน ที่ชัดเจน 9) การกำหนดวิธีการดำเนินงานโดยอาศัยหลัก วิชาการหรือผลการวิจัยหรือข้อมูลเชิงประจักษ์ที่อ้างอิงได้ครอบคลุมการพัฒนาหลักสูตรทุกด้าน ไม่ชัดเจน 10) การประสานสัมพันธ์กับแหล่งวิทยากรภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการ ไม่เป็นไปตามแผน 11) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ที่มุ่งคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องตามเวลาที่กำหนด (3 – 5) ปี ยังไม่ สมบูรณ์ 12) ชี้แจง สร้างความเข้าใจในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาแก่ผู้เกี่ยวข้องไม่ชัดเจน 13) สถานศึกษาขาดการดำเนินการนิเทศ กำกับติดตามการปฏิบัติงานตามแผนการปฏิบัติการ ประจำปี ตามสภาพจริง

3. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ

3.1 ความหมายของสารสนเทศ

ความหมายของสารสนเทศ ได้มีผู้ให้ความหมายและคำจำกัดความสารสนเทศ ไว้หลายประการ ดังนี้

สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร (2543, หน้า 4) เสนอว่าสารสนเทศเป็น ผลผลิตจากการประมวลผล และการวิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำให้อยู่ในรูปแบบที่พร้อมจะ นำไปใช้ได้โดยอยู่ในรูปแบบต่างๆ ตามความเหมาะสม

เกรียงศักดิ์ พราวศรี, และคนอื่นๆ (2544, หน้า 1) กล่าวว่า สารสนเทศ หมายถึง ข้อมูลที่ได้ผ่านการประมวลผลหรือการวิเคราะห์แล้ว อยู่ในแบบที่มีความหมาย สามารถนำไปประกอบการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ได้ตามวัตถุประสงค์

สมคิด พรหมจ้อย, และสุพัทธ์ร์ พิบูลย์ (2544, หน้า 117) กล่าวว่าสารสนเทศเป็นข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์หรือการประมวลผลแล้วอยู่ในรูปที่มีความหมายนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจหรือไปใช้ในเรื่องต่างๆ ได้ตามวัตถุประสงค์

รสริน พิมลบรรยงค์ (2545, หน้า 60) กล่าวว่า สารสนเทศ หมายถึง ข้อมูลซึ่งผ่านการเลือกสรรแล้วโดยการประมวลผล ดังนั้นสารสนเทศจึงเกิดจากการวิเคราะห์ข้อมูลหรือข้อเท็จจริง แล้วจัดระเบียบให้เป็นความรู้หรือข่าวกรองซึ่งจะใช้เป็นข้ออ้างอิงหรือเป็นพื้นฐานในการคาดการณ์ล่วงหน้า หรือช่วยในการวินิจฉัยสั่งการได้ทันที

ยีน ภู่วรรณ, และสมชาย นำประเสริฐชัย (2546, หน้า 9) กล่าวว่า สารสนเทศ หมายถึง ข้อมูลที่ผ่านการประมวลผลแล้ว สารสนเทศที่ดีจะต้องประมวลผลที่ผลลัพธ์ตรงกับความต้องการได้ทันเวลา และเหมาะสมกับผู้ใช้งาน

ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ (2547 หน้า 8-10) กล่าวว่า สารสนเทศ หมายถึง ข้อมูลที่ได้ผ่านการประมวลผลหรือจัดระบบแล้ว เพื่อให้มีความหมายและคุณค่า

โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์ (2547, หน้า 21) กล่าวว่า สารสนเทศ หมายถึง ผลลัพธ์ที่เกิดจากการประมวลผลข้อมูลดิบ ด้วยการรวบรวมข้อมูลดิบจากแหล่งต่างๆ และนำมาผ่านกระบวนการประมวล ไม่ว่าจะเป็นการจัดกลุ่มข้อมูล การเรียงลำดับข้อมูล การคำนวณและสรุปผล จากนั้นก็นำมาเสนอในรูปแบบของรายงานที่เหมาะสมต่อการใช้งานที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นด้านของชีวิตประจำวัน ข่าวสาร ความรู้ด้านวิชาการ และธุรกิจ

ณาดยา ฉาบนาค (2548, หน้า 18-19) กล่าวว่า สารสนเทศ หมายถึง ข้อมูลที่ได้รับการประมวลผลด้วยวิธีการต่างๆ แล้วสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้

ศุภิสราพร สุดาพิทยะรัตน์ (2548, หน้า 23) กล่าวว่า สารสนเทศ หมายถึง สิ่งที่ได้ผ่านกระบวนการประมวลผลแล้ว ซึ่งอาจเป็นการประมวลผลที่ใช้วิธีแบบง่าย ๆ ในการคำนวณ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์เป็นการเปลี่ยนสภาพสิ่งที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานให้อยู่ในรูปแบบที่มีความสัมพันธ์ หรือเป็นสิ่งที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

สำนักทดสอบทางการศึกษา (2554จ, หน้า 23) ได้ให้ความหมายของ สารสนเทศว่าหมายถึง ข้อมูลที่ได้ผ่านการประมวลผล หรือการวิเคราะห์ด้วยวิธีการต่างๆ จนอยู่ในรูปแบบที่มีความหมาย สามารถนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจหรือนำไปใช้ในเรื่องต่างๆ ได้ตามวัตถุประสงค์

สแตร์ (Stair, 1992, p. 4) ได้ให้ความหมายของสารสนเทศไว้ว่า สารสนเทศ (information) คือการรวบรวมความจริงต่างๆ ในองค์กรที่ผ่านกระบวนการประมวลผลเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีประโยชน์และมีคุณค่าสำหรับผู้ตัดสินใจ

ลวดอน, และลวดอน (Laudon, & Laudon, 2000, p. 12) กล่าวว่า สารสนเทศ หมายถึง ข้อมูลที่ผ่านการดำเนินการให้มีความหมายสำหรับบุคลากรนำไปใช้ประโยชน์

สรุปได้ว่า สารสนเทศ หมายถึง ข้อมูลที่ได้รับการประมวลผลแล้ว มีความหมายที่สมบูรณ์ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

3.2 ความหมายของระบบบริหาร

ความหมายของระบบ มีผู้ได้ให้ความหมายไว้หลากหลาย ผู้วิจัยของนำเสนอ ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2546, หน้า 143) ให้คำจำกัดความว่า ระบบ คือ ระเบียบเกี่ยวกับการรวมสิ่งต่างๆ ซึ่งมีลักษณะซับซ้อนให้เข้าลำดับประสานกันเป็นอันหนึ่งอันเกี่ยวตามหลักเหตุผลทางวิชาการ ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์ประสานเข้ากัน

โกวิทย์ เทศบุตร (2550, หน้า 28) ได้ให้ความหมายว่า ระบบ คือ องค์ประกอบที่ทำงานอย่างประสานสัมพันธ์เพื่อบรรลุเป้าหมายใดเป้าหมายหนึ่ง ซึ่งในการทำงานของระบบไม่เพียงแต่จะมีปฏิสัมพันธ์ขององค์ประกอบภายในตัวของมันเองแล้ว ยังมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกอีกด้วย

ไพฑูรย์ ศรีฟ้า (2551, ย่อหน้า 1) ระบบเป็นได้ทั้งนามธรรมหรือรูปธรรม การอธิบายทางนามธรรมเกิดจากแนวคิดที่ได้มีการจัดเรียงลำดับของสิ่งต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์ต่อกันสำหรับระบบทางรูปธรรม หรือ ระบบทางกายภาพ จะประกอบด้วยชุดของส่วนประกอบที่ต้องทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายใดอย่างหนึ่ง

สรุปได้ว่า ระบบ หมายถึง กระบวนการในการพัฒนางานหรือการดำเนินงานใดอย่างหนึ่ง เป็นโครงสร้างที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างแต่ละองค์ประกอบ ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างแต่ละองค์ประกอบ ที่มีความสัมพันธ์กัน เพื่อการจัดลำดับและทำงานร่วมกัน อย่างมีประสิทธิภาพ

นักวิชาการทางด้านการศึกษามากท่าน ได้ให้ความหมายของการบริหาร ดังนี้

ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์ (2540, หน้า 12) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การบริหารราชการหรือการบริหารรัฐกิจ ซึ่งเน้นในการบริหารหรือจัดการเกี่ยวกับนโยบาย

ประเสริฐ เชษฐพันธ์ (2542, หน้า 13) ได้ให้ความหมายของการบริหารว่า การบริหารเป็นกระบวนการในการร่วมมือกันดำเนินงานของกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดได้โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเหมาะสม

จันทราณี สงวนนาม (2545, หน้า 11) ได้ให้ความหมายของการบริหารไว้ว่า การบริหารเป็นเรื่องของการทำกิจกรรมโดยผู้บริหารและสมาชิกในองค์กร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุดนักบริหารหลายคนต่างเห็นพ้องต้องกันว่า การบริหารเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของคณะบุคคล โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะที่แน่นอนในการทำงาน บางคนเห็นว่า การบริหารเป็นศิลปะของการเป็นผู้นำที่จะนำให้ผู้อื่นให้ทำงานตามวัตถุประสงค์ได้ บางคนให้ความหมายว่า การบริหารเป็นกระบวนการทางสังคม ซึ่งมีบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป มาทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย จึงเห็นได้ว่า เรื่องของการบริหารเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยุ่งยาก สลับซับซ้อน เป็นเรื่องที่ต้องเกี่ยวพันกับคน ความรู้สึกนึกคิด ทรัพยากร จุดมุ่งหมาย รวมทั้งกระบวนการในการบริหารงาน

กู๊ด (Good, 1974, p. 35) ให้ความหมายการบริหาร (administration) ว่า “การบริหารเป็นเทคนิคและกระบวนการทั้งหมดที่ใช้ในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย ซึ่งเป็นการแนะนำ ควบคุม และจัดการในทุกสิ่งเกี่ยวกับกิจการในโรงเรียนหรือในองค์กรธุรกิจ โดยกิจการต่างๆ เหล่านี้จะนำไปสู่เป้าหมายทางการศึกษา

คาร์รอล, และกินเลน (Carroll, & Gillen, 1987, p. 67) กล่าวว่า การบริหารเป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดหมายขององค์กร โดยอาศัยหน้าที่ทางการบริหารที่สำคัญคือ การวางแผน (planning) การจัดองค์การ (organizing) การนำ (leading) และการควบคุม (controlling)

สรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการดำเนินงานของกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ในเรื่องการบริหารหรือการจัดการเกี่ยวกับนโยบาย โดยใช้กระบวนการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ การนำ การแนะนำ และการควบคุม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และนำไปสู่เป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้

นักวิชาการทางด้านการศึกษาหลายท่าน ได้ให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษา ซึ่งมีเนื้อหาใจความสำคัญบางส่วนที่เหมือนกัน และบางส่วนแตกต่างกันออกไป ดังนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543ก, หน้า 8) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึงภารกิจของผู้บริหารที่จะกำหนดแผนงาน วิธีการเป็นขั้นตอนอย่างมีระบบและนำเอา

เทคนิคและกระบวนการบริหารที่เหมาะสมมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา

สุรพล พุฒคำ (2544, หน้า 30) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การจัดหาวิธีการที่จะทำให้บุคลากรเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน โดยเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียน ทำให้เกิดความร่วมมือและความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ โดยมีตัวชี้วัดที่บ่งบอกถึงควมมีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2546ก, หน้า 30) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินกิจกรรมด้านการบริหารและการจัดการศึกษาตามอำนาจหน้าที่ เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน เพื่อบริการประชาชนให้มีความพึงพอใจในการบริการด้านการจัดการศึกษาอย่างทั่วถึง โดยยึดหลักธรรมาภิบาล เป็นแนวทางในการบริหาร

กู๊ด (Good, 1973, p. 22) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารได้พยายามเสริมสร้างความร่วมมือให้เกิดแก่ผู้ร่วมงานเพื่อที่จะได้ดำเนินงานต่างๆ ในสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสังคม โดยใช้ทรัพยากรและเทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสม

แคมเบล (Campbell, 1986, p. 22) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การจัดแผนยุทธศาสตร์ในสถาบันการศึกษา เพื่อให้ผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างแท้จริง

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ สรุปได้ว่าการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ หมายถึง การวางแผนการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับโครงสร้างการบริหารงานของสถานศึกษา สามารถนำไปใช้ในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาต่อไปได้

3.3 ขอบข่ายการบริหารงานสารสนเทศ

สภาพการใช้สารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษานั้นใช้สำหรับการตัดสินใจตามกรอบของกระบวนการบริหารคือ การตัดสินใจในเรื่องการวางแผน การตัดสินใจในเรื่องการจัดหน่วยงาน การตัดสินใจในเรื่องบุคคล การตัดสินใจในการอำนวยการ และการตัดสินใจในเรื่องการควบคุม ในการบริหารสถานศึกษานั้นจะมีการบริหารงาน 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป

3.3.1 ขอบข่ายการใช้สารสนเทศในการบริหารวิชาการ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 25) ได้กล่าวถึงขอบข่ายการใช้สารสนเทศในการบริหารงานวิชาการดังนี้ 1) ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แยกเป็นระดับรายชั้น รายกลุ่มสาระการเรียนรู้ 2) ระดับคุณภาพของการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร ตามกลยุทธ์ของสถานศึกษา 3) ยอดจำนวนประชากรการศึกษา 4) ยอดรวมแสดงผลการสอบรายปีจำแนกตามระดับชั้นเรียน 5) สัปดาห์เรียนและการสอนประจำห้องเรียนประจำโรงเรียนสำหรับนักเรียน วัสดุหลักสูตร 6) จำนวนและประเภทของสื่อในห้องสมุด 7) ลักษณะการสอน 8) ลักษณะและประเภทของการนิเทศภายใน 9) ลักษณะ และประเภทต่างๆ ที่ส่งเสริมทางวิชาการ 10) โครงการด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในโรงเรียน และ 12) อื่นๆ

กมล ภูประเสริฐ (2545, หน้า 9-18) ได้กล่าวถึงขอบข่ายการใช้สารสนเทศในการบริหารงานวิชาการ ดังนี้คือ 1) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 2) การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ 3) การกำหนด การเตรียม และการจัดหาสื่อการเรียนการสอน 4) การกำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ 5) การจัดทำแผนการสอน หรือแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนแต่ละคน 6) การจัดทำหลักฐานการศึกษาตามที่กระทรวง/กรม/หน่วยงานต้นสังกัด 7) การกำหนดรูปแบบ ระยะเวลาการรายงานผลการเรียนรู้ 8) การกำหนดช่วงเวลาของการพัฒนาบุคคลเป็นระยะๆ 9) การจัดทำวิจัยในชั้นเรียน 10) การควบคุมดูแล และส่งเสริมการดำเนินการวิจัยที่กำหนดไว้ 11) การกำหนดข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการของงานบริหารทั้งหมด 12) การกำหนดเวลาในการรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการของการบริหารทั้งหมด 13) การกำหนดเวลาในการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศไปใช้ประกอบการดำเนินงาน 14) การสรุปและการเขียนรายงานประจำปี

กระทรวงศึกษาธิการ (2546ก, หน้า 32) ได้กล่าวถึงขอบข่ายการใช้สารสนเทศในการบริหารวิชาการดังนี้คือ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัด ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน 4) การวิจัยเพื่อคุณภาพการศึกษา 5) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา 6) การพัฒนาแปลงการเรียนรู้ 7) การนิเทศการศึกษา 8) การแนะแนวทางการศึกษา 9) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 10) การส่งเสริมด้านวิชาการแก่ชุมชน 11) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น 12) การส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

เบสต์ (Best, 1986, p. 152) ได้กล่าวถึงขอบข่ายการใช้สารสนเทศในการบริหารวิชาการดังนี้ 1) งานด้านการบริหารหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ 2) การ

จัดการเรียนการสอน 3) งานวัสดุอุปกรณ์ประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน 4) งานบริการห้องสมุด 5) งานการนิเทศครูผู้สอน 6) การอบรมพัฒนาบุคคลในด้านวิชาการ 7) การศึกษาในด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

ไฮเดิล, และคีธ (Haidle, & Keith, 1986, p. 94) ได้กล่าวถึงขอบข่ายการใช้สารสนเทศในการบริหารงานวิชาการ ดังนี้ 1) การนำหลักสูตรไปใช้ 2) การจัดการเรียนการสอน 3) การจัดวัสดุอุปกรณ์ 4) การส่งเสริมการเรียนการสอน 5) การวัดผลและการประเมินผล 6) การดำเนินงานเกี่ยวกับห้องสมุด 7) การนิเทศการสอน 8) การวางแผนการดำเนินงานและการกำหนดวิธีการดำเนินงาน 9) การประชุมอบรมทางด้านงานวิชาการ

สรุปได้ว่าขอบข่ายการใช้สารสนเทศในการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดทำตารางสอน การประเมินผลการเรียน สื่อการสอน การทำงานวิจัย พัฒนาคุณภาพผู้เรียน การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การรายงานผลการเรียน การนิเทศติดตาม การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและนอกโรงเรียน การสำรวจและเก็บข้อมูลความต้องการของชุมชน และการพัฒนาระบบประกันคุณภาพ

3.3.2 ขอบข่ายการใช้สารสนเทศในการบริหารงานงบประมาณ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2545, หน้า 7) ได้กล่าวถึงขอบข่ายการใช้สารสนเทศในการบริหารงานงบประมาณ ดังนี้ 1) การจัดทำแผนกลยุทธ์หรือแผนพัฒนาการศึกษา 2) การเบิกจ่ายและการอนุมัติงบประมาณ 3) การตรวจสอบติดตามผลการดำเนินงาน 4) การประเมินผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน 5) การจัดทำรายงานทางการเงิน 6) การจัดทำและจัดหาแบบพิมพ์บัญชี 7) การจัดทำระบบฐานข้อมูล 8) การกำหนดแบบรายการคุณลักษณะเฉพาะและการจัดซื้อจัดจ้าง

กระทรวงศึกษาธิการ (2546ก, หน้า 39-50) ได้กล่าวถึงขอบข่ายการใช้สารสนเทศในการบริหารงบประมาณ ดังนี้ 1) การจัดทำและเสนอของงบประมาณ 2) การตรวจสอบ กำกับติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงิน รวมถึงผลการดำเนินงาน 3) การบริหารการเงิน 4) การบริหารพัสดุครุภัณฑ์ 5) งานทะเบียน

กู๊ด (Good, 1973, p. 243) ได้กล่าวถึงขอบข่ายการใช้สารสนเทศในการบริหารงานงบประมาณ ดังนี้ 1) งานการเงินและบัญชีงบประมาณ 2) งานสารบรรณ 3) งานเอกสารการพิมพ์ 4) งานพัสดุครุภัณฑ์ 5) งานทะเบียน

เทย์เลอร์ (Taylor, 1988, p. 165) ได้กล่าวถึงขอบข่ายการใช้สารสนเทศในการบริหารงบประมาณ ดังนี้ 1) การควบคุมงบประมาณ 2) การเบิกจ่ายเงิน 3)

การตรวจสอบ 4) การบริหารการเงิน 5) การบริหารด้านบัญชี 6) การรายงานผลการดำเนินงาน

สรุปได้ว่า ขอบข่ายการใช้สารสนเทศในการบริหารงบประมาณ หมายถึงการนำสารสนเทศมาใช้ในการจัดทำแผนกลยุทธ์ หรือแผนพัฒนาการศึกษา การจัดทำรายงานประจำปี การติดตามตรวจสอบ ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงิน การระดมทรัพยากรและแหล่งกองทุนจากชุมชน การบริหารการเงิน การจัดทำบันทึกการรับ-รายจ่าย และการบริหารจัดการพัสดุและสินทรัพย์

3.3.3 ขอบข่ายการใช้สารสนเทศในการบริหารงานบุคคล

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543ก, หน้า 139) ได้กล่าวถึงขอบข่ายการใช้สารสนเทศในการบริหารงานบุคคล ดังนี้ 1) การกำหนดเงินเดือน 2) การจัดทำทะเบียนประวัติ 3) การประเมินผลการปฏิบัติงานและการพิจารณาความดีความชอบ 4) การพัฒนาบุคคล 5) การจัดสวัสดิการและผลประโยชน์แก่สมาชิก

สำนักงานการปฏิรูปการศึกษา (2545, หน้า 33-34) ได้กล่าวถึงขอบข่ายการใช้สารสนเทศในการบริหารงานบุคคล ดังนี้ 1) การกำหนดตำแหน่งและวิทยฐานะของข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษา 2) การเกลี่ยอัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) เงินเดือนและค่าตอบแทน 4) การเลื่อนขั้นเงินเดือน 5) การพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 6) การประเมินผลการปฏิบัติงาน 7) การรายงานการดำเนินงานทางวินัย และการลงโทษ 8) งานทะเบียน ประวัติราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 8) งานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

ซีเฟลท์ (Seefeldt, 1994, p. 132) ได้กล่าวถึงขอบข่ายการใช้สารสนเทศในการบริหารงานบุคคล ดังนี้ 1) การพัฒนาบุคคล 2) การกำหนดแนวปฏิบัติของบุคคล 3) การเจรจาต่อรองและการทำสัญญาจ้างบุคคลในสถานศึกษา 4) เงื่อนไขการจ้างงานและข้อปฏิบัติต่างๆ 5) การจัดทำข้อมูลบุคคลหรือทะเบียนประวัติบุคคล

สรุปได้ว่า ขอบข่ายการใช้สารสนเทศเพื่อการบริหารงานบุคคล หมายถึง การนำสารสนเทศมาใช้ในการวางอัตรากำลังคนและบุคลากรในสถานศึกษา การสรรหาบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถเพื่อการศึกษา การพัฒนาบุคคล การประเมินวิทยฐานะ ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา การจัดทำข้อมูลบุคคล การรายงาน ดำเนินการทางวินัยและลงโทษ การประเมินผลการปฏิบัติงาน การขอรับใบอนุญาต

3.3.4 ขอบข่ายการใช้สารสนเทศในการบริหารงานทั่วไป

อุทัย บุญประเสริฐ (2545ข, หน้า 59) ได้กล่าวถึงขอบข่ายการใช้สารสนเทศในการบริหารงานทั่วไป ดังนี้ 1) งานสารบรรณ 2) งานทะเบียนและการรายงานผล 3) งานที่เกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัย 4) งานประชาสัมพันธ์ 5) งานงบประมาณ 6) งานการเงินและบัญชี 7) งานพัสดุ

ดิเรก วรรณเศียร (2545, หน้า 60) ได้กล่าวถึงขอบข่ายการใช้สารสนเทศในการบริหารงานทั่วไป ดังนี้ 1) การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัย 2) การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา 3) การจัดทำแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการ 4) งานวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผน 5) การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร 6) การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน 7) งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 8) การจัดทำสำมะโนผู้เรียน 9) การรับนักเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546ข, หน้า 70) ได้กล่าวถึงขอบข่ายการใช้สารสนเทศในการบริหารงานทั่วไป ดังนี้ 1) การดำเนินงานธุรการ 2) การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ 3) งานเทคโนโลยีสารสนเทศ 4) การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคคล และบริหารทั่วไป 5) การจัดทำสำมะโนผู้เรียน 6) การรับนักเรียน 7) การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา

คัสทาลโลว์ (Castallo, 1992. p. 79) ได้กล่าวถึงขอบข่ายการใช้สารสนเทศในการบริหารงานทั่วไป ดังนี้ 1) งานธุรการและงานสารบรรณ 2) งานทะเบียนและรายงาน 3) งานอาคารสถานที่ 4) งานกิจกรรมนักเรียนและบริการต่างๆ 5) งานด้านชุมชนสัมพันธ์

บราวน์ (Brown, 1998, p. 194) ได้กล่าวถึงขอบข่ายการใช้สารสนเทศในการบริหารงานทั่วไป ดังนี้ 1) งานสารบรรณ 2) งานการเงิน 3) การควบคุมพัสดุครุภัณฑ์ 4) งานทะเบียนนักเรียน งานกิจกรรมนักเรียนและการบริการ

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า ขอบข่ายการใช้สารสนเทศ หมายถึง การนำสารสนเทศมาใช้ในการงานธุรการและสารบรรณ การควบคุมพัสดุ ครุภัณฑ์ การพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศให้ทันสมัย การพัฒนาระบบเครือข่ายการศึกษา การวางแผนการศึกษา การประชาสัมพันธ์ และการทัศนศึกษา การบริหารและพัฒนาองค์กรที่มีประสิทธิภาพ

3.4 ปัญหาการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ

ธีรพรรณ แจ้ใส (2552, หน้า 48) พบว่า ปัญหาการจัดระบบบริหารและสารสนเทศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มโรงเรียนเชียงคำ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาพะเยา เขต 2 ประเด็นที่เป็นปัญหา ได้แก่ 1) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู นักเรียน ชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษา 2) แผนกลยุทธ์หรือธรรมนูญโรงเรียนเพื่อกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ ในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีให้สอดคล้องกับจุดหมายและหลักการจัดการศึกษาของชาติ 3) โครงสร้างการบริหาร และคำสั่งมอบหมายงานและผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจนและจัดระบบข้อมูลสารสนเทศแก่บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องให้เพียงพอถูกต้องเป็นปัจจุบัน 4) การประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องโดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วม

แสงเพียร งานดี (2553, หน้า 58) พบว่า ปัญหาการจัดระบบบริหารและสารสนเทศของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในเขตอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ประเด็นที่เป็นปัญหา ได้แก่ 1) การจัดโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการพัฒนางานในการบริหาร 2) การแต่งตั้งคณะทำงานที่มีตัวแทนจากบุคลากรหลายฝ่ายร่วมกันคิดร่วมกันวางแผน 3) การประมวลข้อมูลเพื่อให้เกิดความสะดวกต่อการพัฒนางาน

ทองจันทร์ ชาวไร่ (2555, หน้า 70) พบว่า ปัญหาการจัดระบบบริหารและสารสนเทศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอแก่งหางแมว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ประเด็นที่เป็นปัญหา ได้แก่ 1) การประชุมชี้แจงให้ผู้เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญของการจัดระบบบริหารและสารสนเทศอย่างชัดเจน 2) การพัฒนาระบบสารสนเทศให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

สรพงษ์ แสงสุข (2555, หน้า 76) พบว่า ปัญหาการจัดระบบบริหารและสารสนเทศของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39 ที่ได้รับการประเมินภายนอกรอบ 3 ปี ประเด็นที่เป็นปัญหา ได้แก่ 1) การเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศไปยังชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) การประเมินผลการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ 3) การจัดระบบข้อมูลสารสนเทศที่เพียงพอต่อการใช้งานสถานศึกษา และการนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ในการวางแผนจัดการศึกษา 4) การแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา และการจัดการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา

จากการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ พบว่า การจัดระบบบริหารและสารสนเทศมีปัญหา ดังต่อไปนี้ 1) คำสั่งมอบหมายงานและผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจนและจัดระบบข้อมูลสารสนเทศแก่บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องให้เพียงพอถูกต้องเป็นปัจจุบัน ยังไม่สมบูรณ์ 2) ขาดการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องโดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วม 3) การจัดโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการพัฒนางานในการบริหารไม่สมบูรณ์ 4) การแต่งตั้งคณะทำงานที่มีตัวแทนจากบุคลากรหลายฝ่ายร่วมกันคิดร่วมกันวางแผนยังไม่ครอบคลุม

ทุกภาคส่วน 5) การประมวลข้อมูลเพื่อให้เกิดความสะดวกต่อการพัฒนางาน ยังไม่สมบูรณ์ 6) ประชุม ชี้แจงให้ผู้เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญของการจัดระบบบริหารและสารสนเทศขาดความชัดเจน 7) การพัฒนาระบบสารสนเทศให้ถูกต้องและไม่เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ 8) ขาดการเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศไปยังชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 9) จัดระบบข้อมูลสารสนเทศไม่เพียงพอต่อการใช้งานสถานศึกษาขาดการนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ในการวางแผน 10) แต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาไม่สม่ำเสมอ 11) สถานศึกษาขาดการจัดการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา

4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา

การดำเนินการเป็นขั้นตอนสำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจของแต่ละองค์กรให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

4.1 ความหมายการดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา

นักวิชาการทางด้านการศึกษาลายท่าน ได้ให้ความหมายของการดำเนินการ ซึ่งมีเนื้อหาใจความสำคัญบางส่วนที่เหมือนกัน และบางส่วนแตกต่างกันออกไป ดังนี้

วารินทร์ สิ้นสูงสุด (2544, หน้า 71) ได้ให้ความหมายของการดำเนินการคือการลงมือใช้แผนปฏิบัติการต่างๆ ที่ออกแบบขึ้นในแต่ละหน่วยงาน แต่ละระดับหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร โดยสมาชิกในองค์กรจะต้องได้รับทราบถึงแผนขององค์กร

สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์ (2544, หน้า 31) ได้ให้ความหมายของการดำเนินการ คือ ขั้นตอนในการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ โดยมีการวางแผนใช้ทรัพยากร กำหนดบุคลากร สร้างเครือข่าย จัดโครงสร้างที่เหมาะสมสำหรับองค์กร นำแนวทางหรือกลยุทธ์ที่ได้ตัดสินใจไปปฏิบัติ

ณัฐพันธ์ เขจรันท์, และคนอื่นๆ (2545, หน้า 7) ได้ให้ความหมายของการดำเนินการ การปฏิบัติการ หรือ การดำเนินงาน คือ กระบวนการในการสร้างคุณค่าให้แก่ปัจจัยนำเข้า ให้เปลี่ยนเป็นผลลัพธ์ ที่มีราคา ซึ่งถือได้ว่าเป็นวัตถุประสงค์หลักของแต่ละองค์กร

สุพานี สฤษฏ์วานิช (2546, หน้า 376) ได้ให้ความหมายของการดำเนินการ คือ ขั้นตอนการนำเป้าหมาย วัตถุประสงค์ในระยะยาวขององค์กร แนวการปฏิบัติ และทรัพยากรที่จำเป็นนำไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ศลิษา ภมรสถิตย์ (2549, หน้า 1) ได้ให้ความหมายของการดำเนินการ คือ กระบวนการแปลงสภาพเพื่อทำให้ได้ผลผลิต

โรเบอตา, และเบอนาด (Roberta, & Bernard, 2000, p.4) ได้ให้ความหมายของการดำเนินการ คือ การปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจที่แตกต่างกัน โดยเริ่มจากแบ่งกลุ่มคนเป็น

แผนก สร้างผู้ควบคุม วิเคราะห์ วางแผน ประสานงาน ร่วมมือกันปฏิบัติหน้าที่ตามแผนการให้เกิดคุณภาพ

แจค, และแดฟวิด (Jack, & David, 2006, pp.437-438) ได้ให้ความหมายของการดำเนินการ คือ กระบวนการปฏิบัติงานอย่างค่อยเป็นค่อยไปตามความมุ่งหมาย ซึ่งมีขั้นตอนการทำงานหรือแผนผังแสดงลำดับขั้นตอนต่างๆ อย่างชัดเจน

แดฟวิด (David, 2007, p.256) ได้ให้ความหมายของการดำเนินการ คือ การแปลความหมายของกลยุทธ์ ความคิดไปสู่วิธีการปฏิบัติ โดยที่ผู้บริหาร สมาชิกในองค์กรเข้าใจงาน เข้าใจความเป็นมาขององค์กร และวิธีการปฏิบัติ

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา สรุปได้ว่า การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง การนำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาไปปฏิบัติใช้ รวมทั้งมีการกำกับ ติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง บรรลุเป้าหมายตามระยะเวลาที่กำหนดไว้

4.2 ขอบข่ายการดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา

พวงรัตน์ เกษรแพทย์ (2543, หน้า 81) กล่าวถึงขอบข่ายในการดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ดังนี้

- 1) มอบหมายให้ฝ่ายแผนงานรับผิดชอบ
- 2) หาโอกาสพบปะผู้รับผิดชอบโครงการ
- 3) สนับสนุนช่วยเหลือผู้ปฏิบัติโครงการตลอดเวลา
- 4) พยายามให้ผู้รับผิดชอบปฏิบัติให้ครบทุกโครงการ
- 5) หลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลงโครงการ
- 6) พยายามหลีกเลี่ยงการอนุมัติเปลี่ยนแปลงในเรื่องต่อไปนี้
  - เปลี่ยนแปลงเป้าหมายของโครงการที่กำหนดไว้
  - เปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ที่จะใช้ทั้งด้านจำนวน งบประมาณ และชนิด
  - เปลี่ยนแปลงระยะเวลาจากภาคเรียนแรกไปภาคเรียนถัดไป
- 7) โครงการใดที่ผู้รับผิดชอบไม่ปฏิบัติตามภายในภาคเรียนนั้น ให้ถือว่างบประมาณโครงการนั้นถูกโอนเป็นงบประมาณของฝ่ายบริหาร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545, หน้า 28-29) สรุปขอบข่ายการดำเนินการตามแผน (do) จะต้องครอบคลุมในเรื่องดังต่อไปนี้

- 1) ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนทำงานอย่างมีความสุข

2) จัดสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากรเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3) กำกับติดตาม (monitoring) ทั้งระบบรายบุคคล รายกลุ่ม รายหมวด/ฝ่าย เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้มีการดำเนินงานตามแผน

4) ให้การนิเทศ

ดังนั้น ในขณะที่ดำเนินการปฏิบัติตามแผน ผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงานต้องมีการเรียนรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา ผู้บริหารควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนทำงานอย่างมีความสุข โดยการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการปฏิบัติ กำกับติดตามการทำงานทั้งระดับบุคลากร รายกลุ่ม รายหมวด และให้การนิเทศ

สรุปได้ว่า ขอบข่ายการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา จะต้องมีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงาน มีการส่งเสริมสนับสนุน จัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการปฏิบัติงาน มีการนิเทศ กำกับติดตาม เพื่อกระตุ้นการดำเนินงานตามแผน

4.3 ปัญหาการดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา

ธีรพรรณ แจ้ใส (2552, หน้า 54) พบว่า ปัญหาในการดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มโรงเรียนเชียงคำ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 ประเด็นที่เป็นปัญหาได้แก่ 1) บุคลากรที่รับผิดชอบโครงการและมีการปฏิบัติตามแผน 2) การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย 3) ปฏิทินในการปฏิบัติงานในโครงการต่างๆ ที่ชัดเจน

แสงเพียร งานดี (2553, หน้า 62) พบว่า ปัญหาการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในอำเภอมะนัง จังหวัดเชียงราย ประเด็นที่เป็นปัญหาได้แก่ 1) การนำผลการประเมินผลงานตามแผนพัฒนาสถานศึกษามาวิเคราะห์หาแนวทางแก้ไข 2) การกำหนดแนวทางปฏิบัติในการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาในระยะต่อไปมีค่าเฉลี่ย 3) การกำหนดคณะกรรมการผู้รับผิดชอบสำหรับการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสถานศึกษา

ทองจันทร์ ชาวไร่ (2555, หน้า 71) พบว่า ปัญหาการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอแก่งหางแมว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ประเด็นที่เป็นปัญหาได้แก่ 1) การนิเทศ กำกับติดตาม การปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดอย่างสม่ำเสมอ 2) แผนงาน โครงการและกิจกรรมที่กำหนดมาปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ

สรรพชัย แสงสุข (2555, หน้า 80) พบว่า ปัญหาการดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39 ที่ได้รับการประเมินภายนอกรอบ 3 ปี ประเด็นที่เป็นปัญหาได้แก่ 1) การให้ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา 2) การนิเทศ กำกับ ติดตามการปฏิบัติตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา 3) การประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา 4) การจัดกิจกรรม ดำเนินการโครงการ ตามแผนปฏิบัติการประจำปี 5) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา

จากการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา พบว่า ปัญหาการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังนี้ 1) การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ครบทุกฝ่าย 2) บุคลากรที่รับผิดชอบโครงการขาดการปฏิบัติตามแผน 3) ปฏิทินในการปฏิบัติงานในโครงการต่างๆ ไม่ชัดเจน 4) ขาดการนำผลการประเมินผลงานตามแผนพัฒนาสถานศึกษามาวิเคราะห์หาแนวทางแก้ไข 5) การกำหนดแนวทางปฏิบัติในการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาในระยะต่อไปไม่สมบูรณ์ 6) นิเทศ กำกับ ติดตาม การปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไม่สม่ำเสมอ 7) สถานศึกษาให้ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสถานศึกษาจัดกิจกรรม ดำเนินการโครงการ ตามแผนปฏิบัติการประจำปี ไม่ครบทุกภาคส่วน

5. การติดตามตรวจสอบคุณภาพ

5.1 ความหมายการติดตามตรวจสอบคุณภาพ

นิศา ชูโต (2541, หน้า 306) ได้ให้ความหมายของการติดตามงานว่า เป็นกระบวนการประจำที่เป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร คือเป็นการควบคุม เฝ้าระวังดูแลกำกับของฝ่ายจัดการเพื่อตรวจสอบเป็นระยะๆ ว่ามีการปฏิบัติงานจริง กิจกรรมต่างๆ ที่จัดเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ตรงกลุ่มเป้าหมาย ตรงตามเวลาที่วางแผนหรือไม่ และยังเป็นการติดตามงานเพื่อให้งานมีประสิทธิภาพ ได้ประโยชน์คุ้มทุน คุ้มค่า ซึ่งการติดตามงานก็เพื่อแก้ไขปัญหาในขณะปฏิบัติงานได้ทันที่

ศิริชัย กาญจนวาสี (2541, หน้า 12) ได้ให้ความหมายของการติดตามงานไว้ว่า การติดตาม หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยนำเข้า (input) การดำเนินงาน (process) และผลการดำเนินงาน (output) เพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับสำหรับการกำกับ ทบทวน และแก้ไขปัญหาขณะดำเนินการโครงการ

กรมวิชาการ (2544ค, หน้า 43) ตามประกาศของกฎกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2546 ได้กำหนดให้สถานศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา ภายในให้ทำหน้าที่ดำเนินการตรวจสอบ ทบทวนและรายงานการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สำหรับการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายใน สถานศึกษาให้ใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสม อาทิเช่น สังเกตพฤติกรรม และกระบวนการทำงาน กระบวนการเรียน การสอน การสอบถาม การสัมภาษณ์ การพิจารณาหลักฐาน ร่องรอย การปฏิบัติงาน ตัวอย่างผลงาน และแฟ้มสะสมงาน ตลอดจนการใช้แบบสำรวจ แบบสอบถาม และแบบทดสอบวัดมาตรฐาน เป็นต้น การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษาให้ ดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อนำผลไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพ

สมคิด พรหมจ้อย, และสุพัตร์ พิบูลย์ (2544, หน้า 301) กล่าวว่า การ ตรวจสอบและทบทวนคุณภาพ เป็นขั้นตอนของการประเมินคุณภาพภายในโดยสถานศึกษา เพื่อ รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ขั้นตอนนี้สถานศึกษาจะต้องวางกรอบและกำหนด เครื่องมือ เก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล แปลความ สรุปผลการประเมินและเขียนรายงานเป็น รายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี เพื่อเผยแพร่ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบพร้อมทั้งเสนอต่อหน่วยงาน ต้นสังกัด และสาธารณชน และในขั้นตอนนี้ต้องทำอย่างต่อเนื่องทุกปี

สำนักทดสอบทางการศึกษา (2554ณ, หน้า 1-2) กล่าวว่า การติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา เป็นขั้นตอนของการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในของ สถานศึกษา ที่มุ่งเน้นในเรื่องของผลการดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของ สถานศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อนำผลจากการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา เชิงประจักษ์ ไปปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การพัฒนาบุคลากร และการ บริหารจัดการ เพื่อนำไปสู่มาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ รวมทั้งมีการจัดทำรายงานเพื่อ เผยแพร่ผลการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาแก่สาธารณชนต่อไป จะเห็นได้ว่าการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของ สถานศึกษา เป็นการดำเนินงานที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน แตกต่างกันในเรื่องของจุดเน้น และบทบาทในการดำเนินการ

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการติดตามตรวจสอบคุณภาพ สรุปได้ว่า การ ติดตามตรวจสอบคุณภาพ หมายถึง การติดตามรวบรวมข้อมูลและผลการดำเนินงานตาม แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดยคณะกรรมการดำเนินงาน เพื่อนำผลไป ปรับปรุงและพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

5.2 ขอบข่ายการติดตามตรวจสอบคุณภาพ

นิศา ชูโต (2541, หน้า 310) ได้กล่าวถึงขอบข่ายในการจัดระบบติดตามว่าควรจัดวางระบบ ดังนี้

1) การวิเคราะห์จัดลำดับวัตถุประสงค์โครงการ เป็นการกำหนดกิจกรรมกระบวนการทำงาน ทรัพยากรนำเข้า และคาดหวังจากกิจกรรมให้แน่ชัดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของโครงการ และกิจกรรมที่จะจัดขึ้น และผลที่เกิดขึ้นว่ามีส่วนเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่

2) กำหนดเนื้อหาสาระของข้อมูลที่ต้องการวัดและตัวบ่งชี้ โดยคัดเลือกข้อมูลที่สำคัญและมีประโยชน์ต่อการติดตามกำกับงาน และเป็นตัวบ่งชี้แสดงผลที่เกิดจากโครงการจริงๆ เท่านั้น

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล ต้องทำการศึกษากฎระเบียบต่างๆ ที่มีอยู่แล้วของการบริหารจัดการ และนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์กับโครงการในการติดตามผลและประเมินผล โดยไม่ต้องเก็บข้อมูลซ้ำซ้อน

4) การวิเคราะห์ข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้า และผลงานที่เกิดจากโครงการ เพื่อแสดงความก้าวหน้าของงาน ตลอดจนบ่งบอกถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น เพื่อจะได้ทำการปรับปรุงแก้ไขได้ทันที

ศิริชัย กาญจนวาสี (2541, หน้า 13-22) กล่าวว่า ขอบข่ายของการติดตามตรวจสอบ โดยทั่วไปมี 6 ส่วน ดังนี้

1) ปัจจัยนำเข้า โดยทั่วไปจะประกอบไปด้วยส่วนประกอบย่อย 3 ส่วน คือ ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก และปัจจัยเฉพาะ ซึ่งปัจจัยภายในได้แก่ บุคลากร แผนกที่รับผิดชอบ โครงการ เป็นต้น ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนและปัจจัยเฉพาะ ได้แก่ นโยบาย การจัดการ การวางแผน การจัดลำดับ

2) ฐานข้อมูล จะเก็บรวบรวมข้อมูลที่ทันสมัยของโครงการเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลให้เป็นข้อมูลที่มีความหมายและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันที ซึ่งข้อมูล สามารถแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการโดยตรง ข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องกับโครงการโดยตรงและตัดออก และข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องกับโครงการโดยตรงแต่ยังคงต้องการนำมาวิเคราะห์

3) กระบวนการจัดทำข้อมูล เป็นกระบวนการที่ทำให้ข้อมูลเป็นสารสนเทศที่มีความหมายและเหมาะสม โดยใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูล มีขั้นตอนตั้งแต่การบันทึกข้อมูล การจำแนกประเภท การจัดเก็บ การเรียนข้อมูลขึ้นมาใช้ การจัดทำใหม่ และการเผยแพร่

4) การควบคุม เป็นการวินิจฉัย สั่งการ ดำเนินโครงการ โดยใช้สารสนเทศจากกระบวนการจัดทำข้อมูล การควบคุม มี 2 ระดับ คือ การควบคุมระดับปกติ และการควบคุมสูงกว่าระดับปกติ การควบคุมระดับปกติเป็นการเตรียมการวินิจฉัย สั่งการ โดยเปรียบเทียบกับมาตรฐานทั่วไป ส่วนการควบคุมระดับสูงกว่าปกติจะวินิจฉัย สั่งการ โดยเปรียบเทียบกับสภาพที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งจะทำให้การแก้ไขปัญหาเหมาะสม และได้ผลอย่างทันที่

5) ผลผลิต เป็นส่วนที่ได้จากกระบวนการจัดทำข้อมูล ซึ่งถ้าใช้วิธีเชิงปริมาณผลที่ได้จะมีความชัดเจน ทำให้ง่ายต่อการวินิจฉัย สั่งการต่อความก้าวหน้าของโครงการ แต่อย่างไรก็ตาม การใช้วิธีเชิงปริมาณนั้นไม่สามารถใช้ได้กับการวัดทางสังคมศาสตร์ พฤติกรรม หรือจิตวิทยา ซึ่งอาจจะต้องใช้วิธีการวัดเชิงคุณภาพ

6) เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับทุกส่วนขององค์ประกอบที่กล่าวมาข้างต้น ทั้งข้อมูลย้อนกลับที่ไม่เป็นทางการและที่เป็นทางการ ซึ่งอาจนับได้ว่าความสำเร็จของการติดตามงานขึ้นอยู่กับสาระและคุณภาพของข้อมูลย้อนกลับเป็นสำคัญ นั่นคือ ถ้าข้อมูลย้อนกลับมีความถูกต้อง เทียบตรง ทันต่อเวลา ย่อมทำให้การติดตามงานสำเร็จได้โดยง่าย ในทางตรงกันข้ามหากข้อมูลย้อนกลับไม่มีคุณสมบัติที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งจะส่งผลให้การติดตามงานจะสำเร็จได้ยากมาก

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 78) กล่าวว่า เนื่องจากการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการประเมินตนเองของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ซึ่งแนวทางการประเมินตนเองของสถานศึกษามีขอบข่ายงานที่สำคัญ ดังนี้

- 1) สร้างความตระหนัก
- 2) เตรียมความพร้อม
- 3) วางแผนการประเมินตนเอง
- 4) ปฏิบัติตามแผน
- 5) เขียนรายงานการประเมิน
- 6) นำผลการประเมินไปใช้

กรมวิชาการ (2544ข, หน้า 33) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา มีขอบข่ายและสาระสำคัญ 5 เรื่อง ดังนี้

- 1) การทบทวนวิสัยทัศน์ และภารกิจของสถานศึกษา
- 2) การตรวจสอบและทบทวนแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 3) การตรวจสอบและทบทวนการเรียนการสอน ได้แก่

ผู้เรียน

- สภาพแวดล้อม
  - ยุทธศาสตร์และวิธีการสอน
  - กระบวนการเรียนรู้
  - การตอบสนองของผู้เรียน
- 4) การตรวจสอบและทบทวนการเรียนรู้ ความก้าวหน้า และผลการเรียนรู้ของ
- การพัฒนาหลักสูตร
  - ผลงานของผู้เรียน
  - ระบบการวัดประเมินผล
  - การสนับสนุนการเรียนรู้
- 5) การตรวจสอบและทบทวนการบริหารและการจัดการสถานศึกษา ได้แก่
- วิสัยทัศน์และภารกิจ
  - ภาวะผู้นำ
  - โครงสร้างองค์กร
  - การพัฒนาวิชาชีพของบุคคล

อารมณ์ อุตภาพ (2547, หน้า 86) สรุปขอบข่ายการตรวจสอบและทบทวน
คุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

- 1) วิสัยทัศน์ และภารกิจของสถานศึกษา
- 2) แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 3) การเรียนการสอน ประกอบด้วย
  - สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้
  - ยุทธศาสตร์และวิธีการสอน
  - กระบวนการเรียนรู้
  - การตอบสนองของผู้เรียน
- 4) การเรียนรู้ความก้าวหน้าและผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบด้วย
  - การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา
  - ผลงานของผู้เรียน
  - ระบบการประเมินผล
  - การสนับสนุนการเรียนรู้
- 5) การบริหารและการจัดการสถานศึกษา ประกอบด้วย

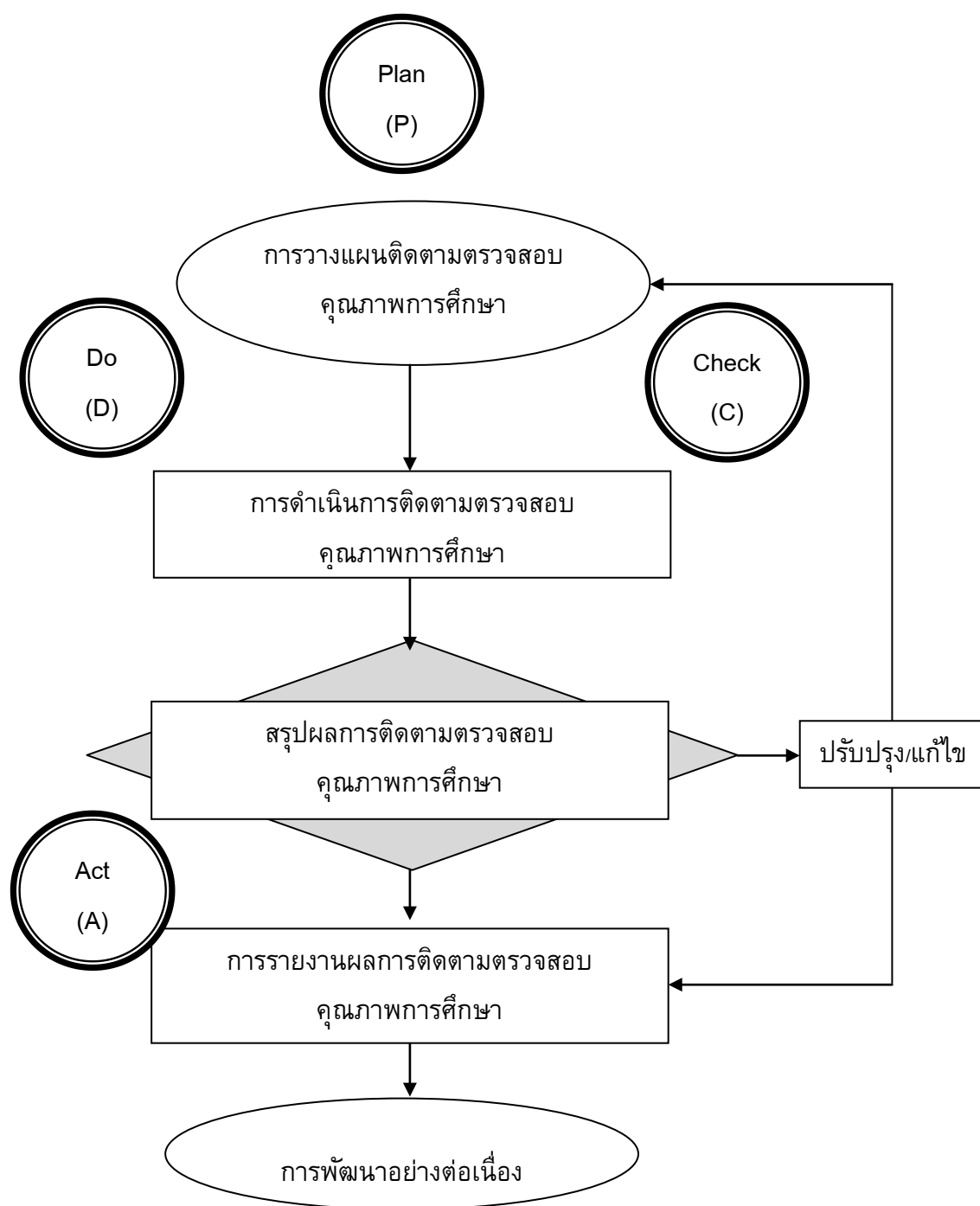
- วิสัยทัศน์และภารกิจ
- ภาวะผู้นำการบริหาร
- โครงสร้างขององค์กร
- การพัฒนาวิชาชีพของบุคลากร

สำนักทดสอบทางการศึกษา (2554ฉ, หน้า 4) กล่าวถึงขอบข่ายการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาโดยสถานศึกษา ดังนี้

- 1) การกำหนดผู้รับผิดชอบในการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา
- 2) การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ทั้งระดับบุคคลและระดับสถานศึกษา
- 3) การรายงานและนำผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนา
- 4) การเตรียมและให้ความร่วมมือในการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานต้นสังกัด

ขอบข่ายการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาโดยหน่วยงานต้นสังกัด ดังนี้

- 1) การกำหนดระยะเวลาในการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
- 2) การแต่งตั้งคณะทำงานที่รับผิดชอบในการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา
- 3) การดำเนินงานติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาตามระยะเวลาที่กำหนดไว้
- 4) การจัดทำรายงานผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา เพื่อสะท้อนผลให้สถานศึกษานำไปปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ
- 5) การนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

ภาพ 5 กระบวนการติดตามตรวจสอบคุณภาพ

สรุปได้ว่า ขอบข่ายการติดตามตรวจสอบคุณภาพ ต้องครอบคลุมกระบวนการตรวจสอบติดตาม มีการวางแผนแลตรวจสอบความก้าวหน้าการดำเนินงานของการปฏิบัติตามแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและจัดทำรายงานการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา พร้อมทั้งเสนอแนะมาตรการเร่งรัดการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

5.3 ปัญหาการติดตามตรวจสอบคุณภาพ

ธีรพรรณ แจ้ใส (2552, หน้า 56) พบว่า ปัญหาในการติดตามตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มโรงเรียนเชียงคำ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 ประเด็นที่เป็นปัญหาได้แก่ 1) การแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบภายในและทบทวนคุณภาพการศึกษา 2) การตรวจสอบไปปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาต่อไป 3) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในครอบคลุมทุกกิจกรรม/โครงการของสถานศึกษา 4) การวางแผนการกำหนดการตรวจสอบและมีการชี้แจงการดำเนินงานให้บุคลากรทุกคนรับรู้และเข้าใจ

ไพโรจน์ เนตรแสง (2552, หน้า 52) สรุปผลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาการประเมินคุณภาพของโรงเรียนสี่แยกเขาดิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 2 ดังนี้

ด้านการวางแผน พบว่า ไม่มีการวางแผนในการตรวจสอบคุณภาพที่ชัดเจน ไม่มีการกำหนดระยะเวลาในการตรวจสอบคุณภาพ

ด้านการดำเนินการ พบว่า ไม่มีการตรวจสอบคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ไม่มีการวางกรอบ

ด้านการประเมินการตรวจสอบ พบว่า ไม่มีการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตรวจสอบคุณภาพที่ชัดเจน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

ด้านการปรับปรุงการดำเนินการ พบว่า ส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำเครื่องมือในการตรวจสอบคุณภาพ จึงไม่มีการปรับปรุงคุณภาพการตรวจสอบคุณภาพที่ชัดเจน

อัญชลี พงษ์พานิช (2552, หน้า 65) พบว่า ปัญหาการติดตามตรวจสอบคุณภาพของบุคลากรสังกัดศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด ในเขตภาคกลาง ประเด็นที่เป็นปัญหาได้แก่ 1) การจัดระบบให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง 2) คือ การกำกับ ติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามแผนพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษาที่กำหนดไว้ 3) การส่งเสริมให้บุคลากรใช้ความรู้ ความสามารถในการดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้

แสงเพียร งานดี (2553, หน้า 64) พบว่า ปัญหาการติดตามตรวจสอบคุณภาพของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในเขตอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ประเด็นที่เป็นปัญหาได้แก่ 1) การดำเนินการตรวจสอบและทบทวนตามปฏิทินปฏิบัติการตรวจสอบและ

ทบทวนคุณภาพการศึกษา 2) การดำเนินงานตามข้อบ่งชี้ในการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา 3) การตรวจสอบกระบวนการเรียนการสอน

ทองจันทร์ ชาวไร่ (2555, หน้า 72) พบว่า ปัญหาการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอแก่งหางแมว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ประเด็นที่เป็นปัญหาได้แก่ 1) การตรวจสอบความชัดเจนและสมบูรณ์ของแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา 2) การนำข้อมูลผลการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษามาใช้ปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ

สรพงษ์ แสงสุข (2555, หน้า 82) พบว่า ปัญหาการติดตามตรวจสอบคุณภาพของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39 ที่ได้รับการประเมินภายนอก รอบ 3 ปี ประเด็นที่เป็นปัญหาได้แก่ 1) การกำหนดแนวทางการตรวจสอบและทบทวนผลภายในอย่างชัดเจน 2) การตรวจสอบและทบทวนการเรียนการสอน 3) การตรวจสอบและทบทวนการเรียนรู้และความก้าวหน้าของผู้เรียน 4) การตรวจสอบและทบทวนแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

จากการศึกษาปัญหาการติดตามตรวจสอบคุณภาพ พบว่า การติดตามตรวจสอบคุณภาพ มีปัญหาในเรื่องต่อไปนี้ 1) การแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบภายในและทบทวนคุณภาพการศึกษา ขาดความชัดเจน 2) ขาดการนำผลการตรวจสอบไปปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาต่อไป 3) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในครอบคลุมทุกกิจกรรม/โครงการของสถานศึกษา ตามปฏิทินการตรวจสอบและทบทวน ไม่เป็นไปตามกำหนด 4) การกำกับติดตาม ตรวจสอบคุณภาพขาดความต่อเนื่อง 5) การวางแผนการกำหนดการตรวจสอบและขาดการชี้แจงการดำเนินงานให้บุคลากรทุกคนรับรู้และเข้าใจ ไม่มีการวางแผนในการตรวจสอบคุณภาพที่ชัดเจน ไม่มีการกำหนดระยะเวลาในการตรวจสอบคุณภาพ 6) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการตรวจสอบคุณภาพไม่ชัดเจน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ 7) ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำเครื่องมือในการตรวจสอบคุณภาพ จึงไม่มีการปรับปรุงคุณภาพการตรวจสอบคุณภาพที่ชัดเจน 8) ขาดการส่งเสริมให้บุคลากรใช้ความรู้ความสามารถในการดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้ 9) ขาดการตรวจสอบกระบวนการเรียนการสอน 10) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษามาใช้ปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติงานไม่สม่ำเสมอ 11) การกำหนดแนวทางการตรวจสอบและทบทวนผลภายในไม่ชัดเจน 12) การตรวจสอบและทบทวนการเรียนรู้และความก้าวหน้าของผู้เรียนไม่ชัดเจน 13) การตรวจสอบและทบทวนแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาไม่ชัดเจน

6. การประเมินคุณภาพ

6.1 ความหมายการประเมินคุณภาพ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546, หน้า 664) อธิบายความหมายของการประเมิน หมายถึง การกะประมาณค่าหรือราคาเท่าที่ควรจะเป็นจริง

พิชญ์ พงศ์ศรี (2551, หน้า 2) กล่าวว่า การประเมิน (Evaluation) หมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าของสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยนำสารสนเทศหรือผลจากการวัดมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2553, หน้า 20-21) ได้ให้ความหมายการประเมินคุณภาพว่า การประเมินคุณภาพ หมายถึง กระบวนการใช้ดุลยพินิจ (judgement) และ/หรือ ค่านิยมและข้อจำกัดต่างๆ ในการพิจารณาตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยการเปรียบเทียบผลที่ได้กับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

พิชิต ฤทธิ์จัญญ (2555, หน้า 66) กล่าวว่า การประเมินคุณภาพเป็น กระบวนการที่ก่อให้เกิดสารสนเทศ (เชิงคุณค่า) เพื่อช่วยให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจเลือกทางเลือกที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

อีเบล, และไฟรสบี (Ebel, & Frisbie, 1986, p. 13) ให้นิยามการประเมินว่าเป็นการตัดสินเกี่ยวกับคุณภาพหรือคุณค่าของสิ่งที่ต้องการประเมิน

สคริฟเวน (Scriven, 1991, p. 139) นำเสนอความหมายของการประเมินคุณภาพว่า หมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่า คุณประโยชน์ หรือค่านิยมของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือผลลัพธ์ของกระบวนการที่ถูกประเมิน

สตัฟเฟิลบีล, และซิงค์ฟีวด์ (Stufflebeam, & Shinkfield, 2007, p. 9) ให้ความหมายของการประเมินคุณภาพว่า คือการตรวจวัดคุณค่า หรือคุณประโยชน์ของสิ่งมุ่งประเมินอย่างเป็นระบบ

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพ สรุปได้ว่า การประเมินคุณภาพ หมายถึง กระบวนการในการประเมินผลสัมฤทธิ์นักเรียนตามสาระการเรียนรู้และคุณลักษณะที่สำคัญตามหลักสูตรสถานศึกษาด้วยเครื่องมือที่ได้มาตรฐาน โดยความร่วมมือของสถานศึกษากับหน่วยงานต้นสังกัด

6.2 ขอบข่ายการประเมินคุณภาพ

กรมวิชาการ (2544ค, หน้า 8) เมื่อสถานศึกษาดำเนินการตามระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ตั้งแต่การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ การพัฒนามาตรฐานการศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา หรือธรรมนูญสถานศึกษา การ

จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี การดำเนินตามแผน ตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา และทำการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาคุณภาพการศึกษาแล้ว สถานศึกษาจำเป็นต้องได้รับการประเมินคุณภาพการศึกษา โดยการประเมินคุณภาพศึกษานั้นดำเนินการได้ใน 2 ลักษณะ ดังนี้ คือ

1) การประเมินผลสัมฤทธิ์นักเรียนตามสาระการเรียนรู้ และคุณลักษณะที่สำคัญตามหลักสูตรสถานศึกษา เป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในทุกระดับช่วงชั้นของสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นให้ครอบคลุมทุกกลุ่มสาระ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ความสามารถในการอ่าน การคิด การวิเคราะห์ การเขียน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วยเครื่องมือที่ประเมินที่ได้มาตรฐาน ในขณะที่เดียวกันหน่วยงานต้นสังกัดจะดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในทุกระดับชั้น ป. 3 ป. 6 และ ม. 3 ในทุกสถานศึกษา เพื่อเทียบเคียงผลการประเมินกับเกณฑ์มาตรฐานกลางและยกระดับคุณภาพสถานศึกษา ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และปฐมวัย ที่ระบุว่า ให้สถานศึกษาจัดให้ผู้เรียนทุกคนระดับช่วงชั้นที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลักและคุณลักษณะที่สำคัญด้วยเครื่องมือมาตรฐาน และให้นำหลักฐานข้อมูล และผลการประเมินผลสัมฤทธิ์เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณะชน

2) การประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานสถานศึกษา โดยสถานศึกษาต้องดำเนินการประเมินคุณภาพการศึกษาตามกรอบมาตรฐานสถานศึกษาที่ร่วมกันกำหนดในทุกมาตรฐาน ด้วยวิธีการที่หลากหลายเหมาะสม และให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพการศึกษา

สำนักทดสอบทางการศึกษา (2554ช, หน้า 9-10) กล่าวว่า การประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจะต้องมีความชัดเจน มีความเป็นปรนัย (objectivity) มีความเหมาะสมกับสิ่งที่ถูกประเมิน ดังนี้ การเลือกใช้วิธีการประเมินต้องเลือกวิธีการที่มีประสิทธิภาพหลีกเลี่ยงข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นให้มากที่สุด มีการตรวจสอบความถูกต้องจากข้อมูลหลายๆ แห่ง อย่างไรก็ตาม ความสำคัญของความชัดเจนและความถูกต้องของการประเมินเป็นจุดสำคัญ ทั้งนี้ ในการประชุมของ The Joint Committee on Standard of Evaluation” หรือมาตรฐานการประเมิน ซึ่งสถานศึกษาสามารถนำมาใช้ในการประเมินในแต่ละมาตรฐานการศึกษาได้ดังนี้

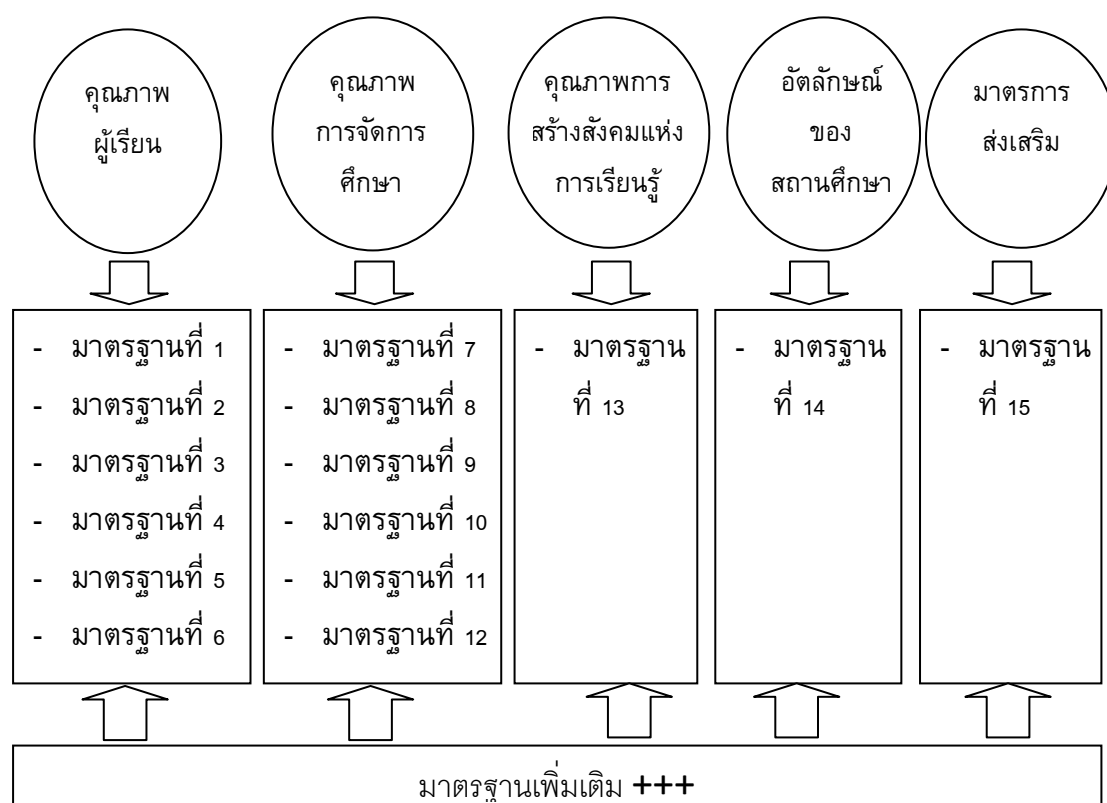
1) มาตรฐานด้านประโยชน์จากการประเมิน (utility standard) ผลการประเมินต้องให้ข้อมูลตรงตามที่ใช้ผลการประเมินอย่างรู้ (เช่น ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้

ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ฯลฯ) นำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานได้จริง โดยเฉพาะหากสามารถให้ข้อมูลช่วยในการปรับปรุงตนเองได้ในระดับบุคคล (นักเรียน ครู ผู้บริหาร บุคลากรในสถานศึกษา) ก็จะทำให้มีประโยชน์มากขึ้น

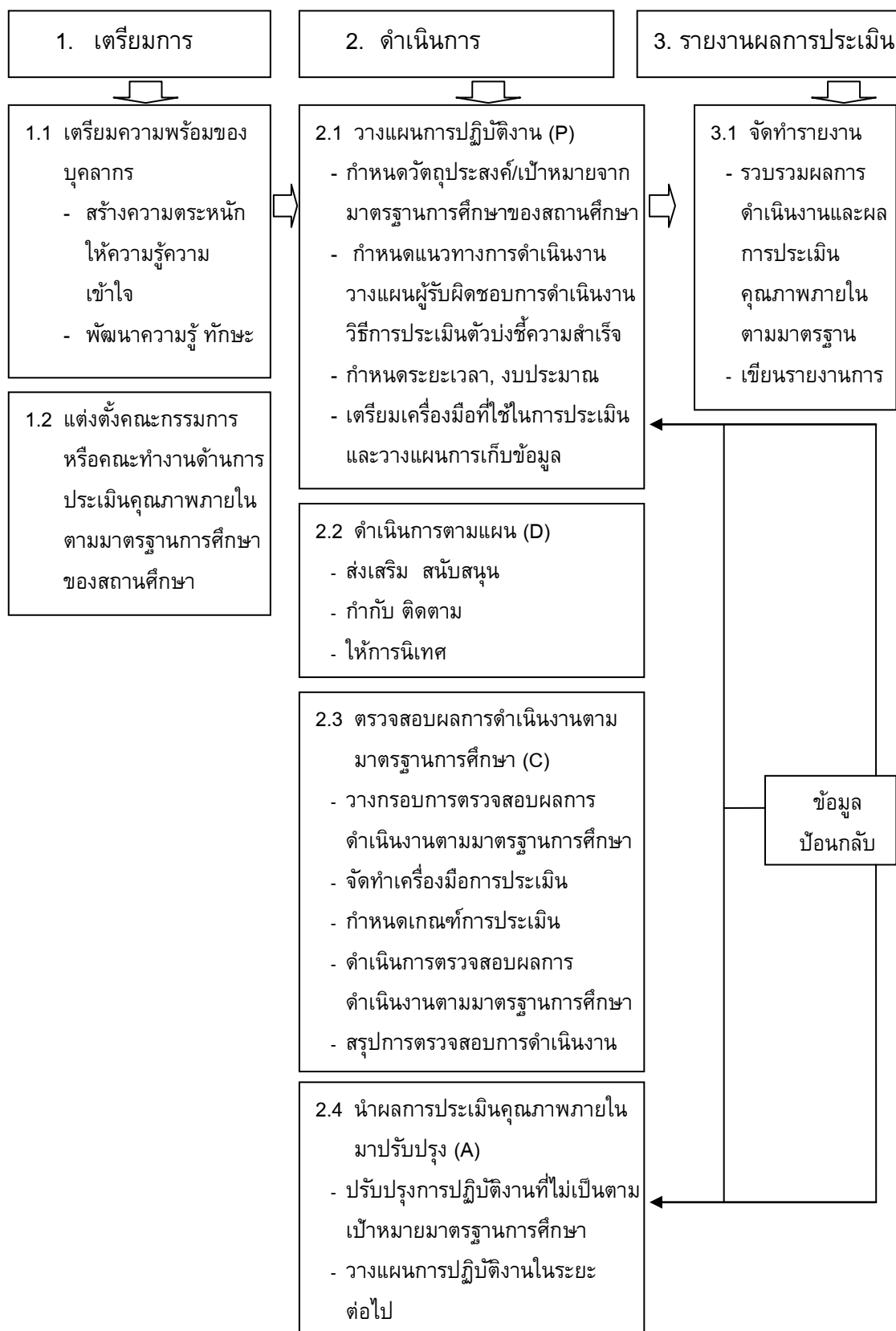
2) มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ (feasibility standard) วิธีการที่ใช้ในการประเมินจะต้องมีความเป็นไปได้ในแนวทางปฏิบัติจริง ประหยัด คุ่มค่า และเหมาะสม

3) มาตรฐานด้านความเหมาะสม (propriety standard) วิธีการที่ใช้ในการประเมินต้องไม่ส่งผลกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน เช่น ไม่ก่อให้เกิดผลเสียกับผู้ให้ข้อมูล

4) มาตรฐานด้านความถูกต้อง (accuracy standard) วิธีการที่ใช้ในการประเมินต้องมีความถูกต้อง ให้ข้อมูลเชื่อถือได้ เช่น เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินต้องสามารถวัดตัวบ่งชี้ที่ต้องการวัดได้จริงมีความครบถ้วนสมบูรณ์ตามตัวบ่งชี้ที่ต้องการวัด แหล่งผู้ให้ข้อมูลเชื่อถือได้ ให้ข้อมูลตามความเป็นจริง วิธีการวิเคราะห์และการเสนอผลการประเมินถูกต้องและผลการประเมินมีความเป็นปรนัย

ภาพ 6 การประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

ภาพ 7 กระบวนการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

สรุปได้ว่า ขอบข่ายการประเมินคุณภาพ จะต้องมีการประเมินผลสัมฤทธิ์ นักเรียนตามสาระการเรียนรู้ และคุณลักษณะที่สำคัญตามหลักสูตรสถานศึกษา และประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานสถานศึกษา โดยสถานศึกษาต้องดำเนินการประเมินคุณภาพการศึกษาตามกรอบมาตรฐานสถานศึกษาที่ร่วมกันกำหนดในทุกมาตรฐาน ด้วยวิธีการที่หลากหลายเหมาะสม และให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพการศึกษา

6.3 ปัญหาการประเมินคุณภาพ

ธีรพรรณ แจ้ใส (2552, หน้า 58) พบว่า ปัญหาในการประเมินคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มโรงเรียนเชียงคำ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 ประเด็นที่เป็นปัญหาได้แก่ 1) การประเมินคุณภาพผู้เรียนตามสภาพจริง 2) คณะกรรมการรับผิดชอบดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติและระดับท้องถิ่น 3) การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ เปรียบเทียบกับการดำเนินการกับเป้าหมายของสถานศึกษาที่กำหนดไว้ 4) การสร้างความตระหนักให้กับผู้เรียนมองเห็นความสำคัญของการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ไพโรจน์ เนตรแสง (2552, หน้า 52-53) สรุปผลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาการประเมินคุณภาพของโรงเรียนสี่แยกเขาดิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 2 ดังนี้

ด้านการวางแผน พบว่า บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในการวางแผนการประเมินคุณภาพที่ชัดเจน ไม่มีการวางแผนเพื่อปรับปรุงผลงานในระยะยาวเป็นเพียงการวางแผนแก้ไขในระยะสั้นๆ

ด้านการดำเนินการ พบว่า ไม่ได้นำผลการประเมิน ตรวจสอบ ติดตาม ไปเผยแพร่ผลการประเมินอย่างกว้างขวาง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนใหญ่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการประเมิน แหล่งข้อมูลสารสนเทศเพื่อการประเมินไม่ชัดเจน

ด้านการประเมินการตรวจสอบ พบว่า ขาดข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้อง การดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลสารสนเทศไม่เป็นปัจจุบันทำให้ล่าช้าต่อการประเมิน

ด้านการปรับปรุงการดำเนินการ พบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปรับปรุงการประเมินคุณภาพ มีการปรับปรุงผลการดำเนินการตามคำแนะนำของผู้ตรวจ

อัญชลี พงษ์พานิช (2552, หน้า 66) พบว่า ปัญหาการประเมินคุณภาพของบุคลากรสังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ในเขตภาคกลาง ประเด็นที่เป็นปัญหาได้แก่ 1) การกำหนดให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา

อย่างชัดเจน 2) การแต่งตั้งบุคลากรที่รับผิดชอบในการตรวจสอบมีความเหมาะสมกับโครงการและกิจกรรม

แสงเพียร งานดี (2553, หน้า 65-66) พบว่า ปัญหาการประเมินคุณภาพของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในเขตอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ประเด็นที่เป็นปัญหาได้แก่ 1) การดำเนินการประเมินคุณภาพการศึกษา 2) การนำผลการประเมินคุณภาพ มาจัดทำรายงานผลการพัฒนาการศึกษาประจำปี 3) การสร้างความรู้ความเข้าใจการประเมินคุณภาพการศึกษา

ทองจันทร์ ชาวไร่ (2555, หน้า 74) พบว่า ปัญหาการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอแก่งหางแมว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ประเด็นที่เป็นปัญหาได้แก่ 1) การกำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายในการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) การสร้างความตระหนักให้บุคลากรภายในสถานศึกษาเห็นความสำคัญและความจำเป็นในการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษา

สรพงษ์ แสงสุข (2555, หน้า 83) พบว่า ปัญหาการประเมินคุณภาพของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39 ที่ได้รับการประเมินภายนอก 3 ปี ประเด็นที่เป็นปัญหาได้แก่ 1) การเทียบเคียงผลการประเมินผลการศึกษา ระดับสถานศึกษากับระดับชาติเพื่อเทียบเคียงมาตรฐาน 2) การประเมินความสามารถในการอ่าน คิด วิเคราะห์ ด้วยเครื่องมือที่ได้มาตรฐาน 3) การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรสถานศึกษาด้วยเครื่องมือที่ได้มาตรฐาน 4) การประเมินผลสัมฤทธิ์ นักเรียนตามสาระการเรียนรู้ครบทุกกลุ่มสาระ

จากการศึกษาปัญหาการประเมินคุณภาพ พบว่า ปัญหาการประเมินคุณภาพประกอบไปด้วยเรื่องดังต่อไปนี้ 1) ขาดการประเมินคุณภาพผู้เรียนตามสภาพจริง 2) การแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติและระดับท้องถิ่น ไม่ชัดเจน 3) การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ เพื่อเปรียบเทียบกับผลการดำเนินการกับเป้าหมายของสถานศึกษาที่กำหนดไว้ ไม่สมบูรณ์ 4) ขาดการสร้างความรู้ความตระหนักให้กับผู้เรียนมองเห็นความสำคัญของการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 5) บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในการวางแผนการประเมินคุณภาพที่ชัดเจน ไม่มีการวางแผนเพื่อปรับปรุงผลงานในระยะยาวเป็นเพียงการวางแผนแก้ไขในระยะสั้นๆ 6) ขาดการเผยแพร่ผลการประเมิน ตรวจสอบ ติดตาม ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนใหญ่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการประเมิน แหล่งข้อมูลสารสนเทศเพื่อการประเมินไม่ชัดเจน 7) ข้อมูลสารสนเทศยังไม่ถูกต้อง การดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูล

สารสนเทศไม่เป็นปัจจุบันทำให้ล่าช้าต่อการประเมิน 8) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปรับปรุงการประเมินคุณภาพ ไม่มีการปรับปรุงผลการดำเนินการตามคำแนะนำของผู้ตรวจ 9) การนำผลการประเมินคุณภาพ มาจัดทำรายงานผลการพัฒนาการศึกษาประจำปียังไม่ครอบคลุม 10) การกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายในการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาไม่ชัดเจน 11) ขาดการเทียบเคียงผลการประเมินผลการศึกษาระดับสถานศึกษากับระดับชาติ 12) การประเมินความสามารถในการอ่าน คิด วิเคราะห์ ด้วยเครื่องมือที่ไม่ได้มาตรฐาน 13) การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรสถานศึกษาด้วยเครื่องมือที่ไม่ได้มาตรฐาน 14) การประเมินผลสัมฤทธิ์ นักเรียนตามสาระการเรียนรู้ครบทุกกลุ่มสาระไม่ครอบคลุมตัวชี้วัด

7. การจัดทำรายงานประจำปี

7.1 ความหมายการทำรายงานประจำปี

กรมวิชาการ (2544ก, หน้า 45) กล่าวว่า รายงานผลการดำเนินงานของสถานศึกษา นับเป็นขั้นตอนที่สำคัญของการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ซึ่งจะเรียนเอกสารนี้ว่า รายงานประจำปี หรือรายงานการประเมินตนเอง เอกสารรายงานดังกล่าวนี้จะช่วยให้ทราบถึงผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยเฉพาะผู้ปกครองนักเรียนจะได้รับทราบผลการจัดการศึกษา และระดับคุณภาพของโรงเรียน ด้วยเหตุที่เป็นเอกสารสำคัญ จึงได้มีการระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 48 ว่า สถานศึกษาจะต้องทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก

จรัส นองมาก (2544, หน้า 80-81) กล่าวว่า รายงานการประเมินตนเองประจำปีของสถานศึกษา จะต้องมียุทธศาสตร์รอบคลุมข่ายการดำเนินงานทุกเรื่อง หรือทุกมาตรฐานที่กำหนดไว้เป็นเกณฑ์ในการประกันคุณภาพของสถานศึกษา เพื่อให้ผู้อ่านรายงานทราบว่าการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาในแต่ละมาตรฐานบรรลุผลมากน้อยแค่ไหน มีปัญหาอุปสรรคอะไร จะได้หาช่องทางปรับปรุง พัฒนาให้ดียิ่งๆ ขึ้นต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544ค, หน้า 48) กล่าวว่า เมื่อสถานศึกษาได้ดำเนินการตามแผน และมีการประเมินภายในเสร็จเรียบร้อยแล้ว ในช่วงปลายปีการศึกษา จะต้องจัดทำรายงานการประเมินตนเอง หรือรายงานประจำปี เพื่อเผยแพร่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกส่วนรับทราบ ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรภายในสถานศึกษา ผู้ปกครอง หรือชุมชน

หน่วยงานต้นสังกัด และผู้ประเมินภายนอก เพื่อแสดงความรับผิดชอบในการจัดการศึกษา และพร้อมที่จะรับการประเมินภายนอก

สำนักทดสอบทางการศึกษา (2554ก, หน้า 7) กล่าวว่า การจัดทำรายงานประจำปีของสถานศึกษา หมายถึง การจัดทำรายงานการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรอบปีที่ผ่านมาที่เป็นผลมาจากการดำเนินงานทั้งหมดของสถานศึกษา ซึ่งครอบคลุมมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาและนำเสนอรายงานแก่ผู้เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำรายงานประจำปี สรุปได้ว่า การจัดทำรายงานประจำปี หมายถึง การเผยแพร่ผลการจัดการศึกษาและระดับคุณภาพของสถานศึกษาต่อสาธารณชน หน่วยงานต้นสังกัด หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก

7.2 ขอบข่ายของการจัดทำรายงานประจำปี

จรัส นองมาก (2544, หน้า 83) กล่าวถึงขอบข่ายการจัดทำรายงานประจำปีต้องครอบคลุม ดังนี้

- 1) ข้อมูลพื้นฐาน
- 2) สภาพการดำเนินงานของสถานศึกษา
- 3) ผลการประเมินตามมาตรฐานการศึกษา
- 4) การพัฒนาสถานศึกษาในอนาคต

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544, หน้า 49) กล่าวว่า เนื้อหาสาระที่นำเสนอในรายงานการประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี ควรมีขอบข่ายดังนี้

- 1) ข้อมูลทั่วไปของสถานศึกษา
- 2) วิสัยทัศน์ เป้าหมายและมาตรฐาน และแผนงานของสถานศึกษา
- 3) ผลการประเมินตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้
- 4) สรุปผลการประเมินแต่ละด้าน คือ ด้านผู้เรียน ด้านกระบวนการ และด้านปัจจัย โดยแต่ละด้านบอกถึงจุดเด่น จุดที่ต้องปรับปรุง และแนวทางแก้ไขด้วย
- 5) ภาคผนวก อาจมีรายงานเกี่ยวกับวิธีการ และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผล หากเป็นที่ต้องการของหน่วยงานต้นสังกัด

สุวิมล ว่องวานิช (2544, หน้า 145) ให้ได้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดทำงานงานไว้ดังนี้

- 1) รูปแบบการรายงานผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา ให้พิจารณาตามที่สถานศึกษาเห็นว่าเหมาะสม ไม่มีรูปแบบตายตัว แต่สถานศึกษาควรออกแบบให้

สอดคล้องกับรายงานผลการประเมินตนเองที่สถานศึกษาจัดทำเพื่อเสนอหน่วยงานต้นสังกัดในแต่ละปี

2) รายงานผลการประเมินตนเองควรมีเนื้อหาโดยสังเขป อ่านเข้าใจง่าย กระชับ สามารถเสนอข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพประกอบ หรือนำเสนอรูปแบบภูมิ กราฟ ตาราง ตามเห็นสมควร

3) การขอรับการประเมินจากคณะกรรมการประเมินภายนอก ควรมีการจัดทำบทสรุปผลการดำเนินงานของสถานศึกษาในช่วง 5 ปีด้วย

4) สำหรับเอกสารอ้างอิง ซึ่งจะเป็นข้อมูลประกอบการรายงานผลการประเมินของสถานศึกษา ควรดำเนินการดังนี้

- ข้อมูลที่คิดว่ามีความสำคัญและจำเป็นให้บรรจุในรายงานผลการประเมินตนเอง (ฉบับสมบูรณ์)

- หลักฐานอ้างอิงที่คิดว่าสำคัญ แต่ไม่สามารถจะบรรจุในรายงานผลการประเมินตนเองได้ สถานศึกษาอาจจัดทำเป็นเอกสารประกอบการอ่านรายงานผลการประเมินตนเอง

- รายงานผลการประเมินตนเองที่ใช้ในสถานศึกษา สถานศึกษาสามารถกำหนดได้ตามความเหมาะสม แต่สำหรับการจัดทำบทสรุปผลการดำเนินงานเพื่อเสนอคณะกรรมการประเมินภายใน ควรมีความยาวไม่เกิน 30 หน้า (ถ้าสามารถจัดทำได้)

สำนักทดสอบทางการศึกษา (2554ก, หน้า 11) กล่าวถึงขอบข่ายสำคัญในการจัดทำรายงานประจำปี ซึ่งแบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

- 1) ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน
- 2) ตอนที่ 2 การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
- 3) ตอนที่ 3 ผลการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
- 4) ตอนที่ 4 สรุปผลการพัฒนาและการนำไปใช้

สรุปได้ว่า ขอบข่ายของการจัดทำรายงานประจำปี จะต้องประกอบไปด้วย ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ผลการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และสรุปผลการพัฒนาและการนำไปใช้

7.3 ปัญหาการจัดทำรายงานประจำปี

ธีรพรรณ แจ้ใส (2552, หน้า 60-61) พบว่า ปัญหาในการจัดทำรายงานประจำปีของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน กลุ่มโรงเรียนเชียงคำ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 ประเด็นที่เป็นปัญหาได้แก่ 1) การจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี ต่อ

คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้เกี่ยวข้องและหน่วยงานต้นสังกัดทราบ เพื่อ
นำไปพัฒนาในปีการศึกษาต่อไป 2) การจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาเพื่อนำไป
ปรับปรุงแก้ไขในปีต่อไป 3) การรวบรวมข้อมูลสารสนเทศการดำเนินงานพัฒนาการศึกษาตาม
แผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการประจำปี 4) การแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำรายงานคุณภาพ
การศึกษาประจำปี

อัญชลี พงษ์พานิช (2552, หน้า 79-70) พบว่า ปัญหาการจัดทำรายงาน
ประจำปีของบุคลากรสังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ในเขตภาคกลาง ประเด็นที่เป็น
ปัญหาได้แก่ 1) การติดตามความคิดเห็นความพึงพอใจของชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มี
ต่อรายงานคุณภาพการศึกษา 2) การเสนอรายงานประจำปีต่อหน่วยงานต้นสังกัดหน่วยงานที่
เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณะชน 3) การเขียนรายงาน มีข้อมูลพื้นฐาน สภาพการ
ดำเนินงาน ผลการประเมินตามมาตรฐาน และการพัฒนาสถานศึกษาในอนาคต และ มีการนำ
ผลสรุปจากรายงานประจำปีไปใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับเพื่อปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานประกัน
คุณภาพการศึกษา

แสงเพียร งานดี (2553, หน้า 68) พบว่า ปัญหาการจัดทำรายงานประจำปี
ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในเขตอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ประเด็นที่เป็น
ปัญหาได้แก่ 1) การรวบรวมข้อมูลการศึกษาเพื่อจัดทำรายงานประจำปีตามรูปแบบที่กำหนด 2)
การรายงานสภาพและผลการพัฒนาสถานศึกษาด้านการเรียนการสอนอยู่ในระดับปาน 3) การ
รายงานสภาพและผลการพัฒนาสถานศึกษาด้านการเรียนการสอน

ทองจันทร์ ชาวไร่ (2555, หน้า 75) พบว่า ปัญหาการจัดทำรายงานประจำปี
ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอแก่งหางแมว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ประเด็นที่เป็นปัญหาได้แก่ 1) การจัดทำรายงานประจำปีของ
สถานศึกษา (SAR) ที่มีเนื้อหาสาระถูกต้องครบถ้วนอย่างต่อเนื่อง 2) การแต่งตั้งคณะกรรมการ
จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน

สรพงษ์ แสงสุข (2555, หน้า 84) พบว่า ปัญหาการจัดทำรายงานประจำปีของ
โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39 ที่ได้รับการประเมิน
ภายนอกรอบ 3 ปี ประเด็นที่เป็นปัญหาได้แก่ 1) การนำข้อมูลย้อนกลับจากหน่วยงานที่
เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนต่อไป
2) การติดตามผล และรับข้อมูลย้อนกลับจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อรับทราบความคิดเห็น
ความพึงพอใจ 3) การมีส่วนร่วม และรับผิดชอบในการรายงานผลการพัฒนา 4) การจัดทำ
รายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีครอบคลุมมาตรฐานการศึกษาเสนอต่อผู้เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาปัญหาการจัดทำรายงานประจำปี พบว่า ปัญหาการจัดทำรายงานประจำปีประกอบไปด้วยเรื่องดังต่อไปนี้ 1) การแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีไม่ชัดเจน 2) รายงานประจำปีของสถานศึกษา (SAR) มีเนื้อหาสาระไม่ถูกต้องครบถ้วนอย่างต่อเนื่อง 3) การจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขในปีต่อไปไม่ชัดเจน 4) การรวบรวมข้อมูลสารสนเทศการดำเนินงานพัฒนาการศึกษาตามแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการประจำปีไม่สมบูรณ์ 5) ขาดการติดตามความคิดเห็นความพึงพอใจของชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีต่อรายงานคุณภาพการศึกษา 6) การรวบรวมข้อมูลการศึกษาเพื่อจัดทำรายงานประจำปีไม่เป็นตามรูปแบบที่กำหนด 7) การรายงานสภาพและผลการพัฒนาสถานศึกษาด้านการเรียนการสอนไม่ชัดเจน 8) การเขียนรายงาน มีข้อมูลพื้นฐาน สภาพการดำเนินงาน ผลการประเมินตามมาตรฐาน และการพัฒนาไม่สมบูรณ์ 9) การเสนอรายงานประจำปีต่อหน่วยงานต้นสังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณะชน ไม่ชัดเจน 10) การนำผลสรุปจากรายงานประจำปีไปใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับเพื่อปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาไม่เป็นกระบวนการ

8. การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

8.1 ความหมายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

กรมวิชาการ (2546, หน้า 26) กล่าวว่า การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นการรักษาสถานภาพการมีคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้มั่นคงและยั่งยืน

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546, หน้า 18) กล่าวว่า การพัฒนาอย่างต่อเนื่องของระบบประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกลไกส่วนหนึ่งของระบบประกันคุณภาพภายใน เพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการส่งเสริมพัฒนาและประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานของระบบประกันคุณภาพ

สำนักทดสอบทางการศึกษา (2554ข, หน้า 4) กล่าวว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องเป็นกระบวนการที่สถานศึกษาต้องดำเนินงานตามแนวประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา โดยมีแนวคิดการดำเนินงานที่น่าสนใจและได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย เช่น กระบวนการพัฒนาโดยใช้ข้อมูลอย่างชาญฉลาด (Data Wise Improvement Process) การจัดการความรู้ (Knowledge Management) การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ (Networking) และ การนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ (Evaluation Utilization) เป็นต้น ซึ่งการนำแนวคิดเหล่านี้ไปดำเนินงานเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องของสถานศึกษา มิใช่เป็นการเพิ่มภาระงานที่มากขึ้น แต่เป็นการส่งเสริมหรือสนับสนุนให้โรงเรียนมี

ระบบหรือวิธีการที่จะพัฒนาโรงเรียนตามวงจรคุณภาพ PDCA โดยใช้ระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาเป็นฐานในการขับเคลื่อนให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง สรุปได้ว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง หมายถึง การรักษาสถานภาพการมีคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้มั่นคงและยั่งยืน เพื่อการส่งเสริมพัฒนาและประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานของระบบประกันคุณภาพ

8.2 ขอบข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

กรมวิชาการ (2546, หน้า 26-28) กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 กล่าวถึง ขอบข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องไว้ดังนี้

1) ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาส่งเสริม สนับสนุน และร่วมดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ดังนี้

- จัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ
- จัดให้มีการกำหนดสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ในวิชาแกนหลักของสถานศึกษาร่วมกันเป็นรายปีหรือเป็นรายภาค
- จัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลัก และคุณลักษณะที่สำคัญ ด้วยกระบวนการและวิธีการที่ได้มาตรฐาน

2) ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดำเนินการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพสถานศึกษาอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกสามปี และรายงานผลให้สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดทราบ

3) ให้หน่วยงานต้นสังกัดศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และเผยแพร่นวัตกรรมเกี่ยวกับรูปแบบและเทคนิควิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งกำกับ สนับสนุน ส่งเสริม ติดตาม ประเมินผล และผลดุงประสิทธิภาพของระบบการประกันคุณภาพ

สำนักทดสอบทางการศึกษา (2554ข, หน้า 9-37) กล่าวว่า ขอบข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย 4 แนวคิด ดังนี้

1) กระบวนการพัฒนาโดยใช้ข้อมูลอย่างชาญฉลาด

การใช้ข้อมูลอย่างชาญฉลาดเป็นกระบวนการนำข้อมูลสารสนเทศต่างๆ ที่สถานศึกษามีอยู่มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งในด้านการบริหารจัดการ การ

จัดการเรียนการสอน หรือด้านอื่นๆ โดยข้อมูลสารสนเทศเหล่านี้ได้มาจากผลการประเมินจากแหล่งต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เช่น ผลการประเมินผู้เรียนตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการทดสอบระดับท้องถิ่น ผลการทดสอบระดับชาติ เป็นต้น

2) การจัดการความรู้ (knowledge management)

การจัดการความรู้เป็นแนวคิดที่สามารถนำไปปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินงานของโรงเรียนเป็นไปตามวงจรคุณภาพ PDCA และทำให้คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในขั้นตอน A (Act) : ซึ่งการดำเนินงานอย่างเหมาะสมจำเป็นจะต้องพิจารณาข้อมูลต่างๆ ที่มีอยู่ในโรงเรียนอย่างรอบด้าน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุง พัฒนา และแก้ไขจุดบกพร่องต่างๆ แล้วนำไปสู่การกำหนดแผนงานและการปฏิบัติงานตามลำดับ

3) การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ (networking)

เครือข่ายเป็นกลุ่มของบุคคลและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายในกลุ่มหรืออาจมีการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มที่เกิดจากการรวมตัวกันของบุคคลด้วยความสมัครใจ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน ประสานงานเชื่อมต่อกัน สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกันภายใต้รูปแบบหรือระเบียบโครงสร้างที่บุคคล องค์กร หรือสมาชิกยังคงมีความเป็นอิสระต่อกัน

4) การนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ (evaluation utilization)

การนำผลประเมินไปใช้เป็นแนวคิดหนึ่งสำหรับการปฏิบัติงานสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยส่วนใหญ่แล้วสถานศึกษาจะใช้กระบวนการของวงจร PDCA ในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์/เป้าหมาย การจัดการศึกษาของสถานศึกษา วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในที่นี้ก็คือมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาซึ่งจะช่วยให้ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางในการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ คือการนำผลการประเมินด้านต่างๆ ของสถานศึกษามาใช้ในการกำหนดแผนการปฏิบัติงานของสถานศึกษาให้มีความสอดคล้อง เหมาะสม และทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์/เป้าหมายการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้นั่นเอง

สรุปได้ว่า ขอบข่ายการพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่อง จะต้องดำเนินการเป็นกระบวนการ ได้แก่ กระบวนการพัฒนาโดยใช้ข้อมูลอย่างชาญฉลาด (data wise improvement process) การจัดการความรู้ (knowledge management) การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ (learning network) และการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ (evaluation utilization)

8.3 ปัญหาการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ไพโรจน์ เนตรแสง (2552, หน้า 52) สรุปผลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องของโรงเรียนสี่แยกเขาดิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 2 ดังนี้

ด้านการวางแผน พบว่า การวางแผนไม่ตรงตามเป้าหมายของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และไม่ตรงตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งหมด การวางแผนไม่ชัดเจน ไม่ได้วางแผนอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียไม่ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนทั้งหมด ไม่ได้กำหนดระยะเวลาที่แน่นอน ไม่ได้กำหนดงบประมาณ

ด้านการดำเนินการ พบว่า การดำเนินการไม่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง สิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินการมีไม่เพียงพอ ขาดการประสานงานระหว่างบุคคลในการดำเนินการ

ด้านการกำกับติดตาม พบว่า ไม่มีการกำหนดแผนการกำกับติดตามที่ชัดเจน เครื่องมือที่ใช้กำกับติดตามไม่สอดคล้องกันกับการตรวจสอบการประกันคุณภาพภายใน ไม่มีการกำหนดบุคคลเพื่อตรวจสอบที่ชัดเจน ทุกภาคส่วนไม่ได้มีส่วนร่วมในการกำกับติดตามอย่างสม่ำเสมอ

ด้านการปรับปรุงการดำเนินการ พบว่า ไม่มีการนำปัญหาในการดำเนินการมาปรับปรุงแก้ไขตามมาตรฐาน ครูและผู้มีส่วนร่วมขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ชัดเจน

แสงเพียร งานดี (2553, หน้า 70) พบว่า ปัญหาการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในเขตอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย โดยประเด็นที่เป็นปัญหาได้แก่ 1) การพัฒนาแนวทางการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา 2) การพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา ให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืน 3) การพัฒนาแนวทางการประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด

ทองจันทร์ ชาวไร่ (2555, หน้า 76) พบว่า ปัญหาการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอแก่งหางแมว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต ประเด็นที่เป็นปัญหาได้แก่ 1) การประเมินคุณภาพการศึกษาและการตรวจสอบคุณภาพการศึกษามาพิจารณาเพื่อปรับปรุงกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง 2) การดำเนินตามระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องทุกปีการศึกษา

สรพงษ์ แสงสุข (2555, หน้า 86) พบว่า ปัญหาการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39 ที่ได้รับการประเมินภายนอกรอบ 3 ปี ประเด็นที่เป็นปัญหาได้แก่ 1) การวางแผนระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 2) การตรวจสอบ ติดตาม และประเมินระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาก่อนช่วงดำเนินการ 3) การตรวจสอบ ติดตาม และประเมินระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาหลังช่วงดำเนินการ และสถานศึกษามีการปรับปรุงพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาโดยใช้กระบวนการ PDCA อย่างต่อเนื่อง 4) การนำผลการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

จากการศึกษาปัญหาการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง พบว่า ปัญหาการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เกี่ยวข้องกับเรื่องดังต่อไปนี้ 1) การวางแผนระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาไม่เป็นระบบ 2) การพัฒนาแนวทางการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาไม่เป็นระบบ 3) การพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืน ไม่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง 4) ขาดการพัฒนาแนวทางการประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนดตามสภาพจริง 5) ดำเนินการตามระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างไม่ต่อเนื่องทุกปีการศึกษา 6) การตรวจสอบ ติดตาม และประเมินระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาก่อนช่วงดำเนินการไม่ชัดเจน 7) การตรวจสอบ ติดตาม และประเมินระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาหลังช่วงดำเนินการไม่ชัดเจน 8) ขาดการนำผลการประเมินคุณภาพการศึกษาและการตรวจสอบคุณภาพการศึกษามาพิจารณาเพื่อปรับปรุงกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง 9) การปรับปรุงพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาโดยใช้กระบวนการ PDCA ไม่ต่อเนื่อง 10) นำผลการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาไม่ต่อเนื่อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสาร ตำราและการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ดังนี้

1. งานวิจัยภายในประเทศ

อัญชลี อินทกาโมทย์ (2554, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียน บนพื้นที่ดอยอ่างขาง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนบนพื้นที่ดอยอ่างขาง จังหวัด

เชียงใหม่ ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการเตรียมการมีการสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่บุคลากร ปัญหาในการดำเนินงานคือ มีการสับเปลี่ยนโยกย้ายบ่อยทำให้ขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน ขาดความชัดเจนในการแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพภายใน และขาดการประสานงานที่ดี ด้านการดำเนินการ มีกระบวนการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน แต่บางส่วนยังไม่ได้มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เช่น การจัดทำคู่มือประกันคุณภาพภายใน ขาดการนำผลการปฏิบัติไปปรับปรุงในแต่ละงาน ด้านการรายงาน มีการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง แต่ขาดการเผยแพร่รายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีสู่สาธารณชน ข้อเสนอแนะคือควรจัดการอบรมให้ความรู้ความเข้าใจเพื่อให้เกิดทักษะและความชำนาญ จัดทำแผนการปฏิบัติงานเพื่อเป็นกรอบในการดำเนินงาน ควรมีการตรวจสอบการประเมินผลอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ เพื่อนำผลการประเมินมาปรับปรุง ควรมีการเผยแพร่รายงานผลการพัฒนาคุณภาพประจำปีสู่สาธารณชน และควรจัดทำรายงานผลการดำเนินงานด้วยข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน

นราจันทร กิตติคุณ (2553, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องสภาพและปัญหางานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเอกชนในกรุงเทพมหานคร พบว่า สภาพการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สถานศึกษาทุกแห่งมีการเตรียมการก่อนการประกันคุณภาพโดยการสร้างความรู้ความเข้าใจให้บุคลากรและแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบ สำหรับการบริหารงานทั้ง 8 ด้าน มีสาระสำคัญดังนี้ 1) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ มีการจัดโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจนและเอื้อต่อการประกันคุณภาพ และจัดระบบสารสนเทศให้เหมาะสมกับสภาพการใช้งานของสถานศึกษาในระดับมากที่สุด 2) การพัฒนามาตรฐานการศึกษา มีการศึกษาทำความเข้าใจและใช้มาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้คุณภาพของ สมศ. เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนและจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาและแผนปฏิบัติงานประจำปี มากที่สุด 3) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาทุกแห่งมีการเตรียมการมีการจัดทำแผนโดยการปฏิบัติที่อยู่ในระดับมากที่สุด คือกำหนดวิสัยทัศน์ภารกิจ เป้าหมาย ดัชนีวัดความสำเร็จ จัดทำแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม แผนงบประมาณ ของสถานศึกษาอย่างชัดเจน วิเคราะห์สภาพและปัญหา จุดเด่นจุดด้อย ความต้องการจำเป็น อุปสรรค และกำกับติดตาม ประเมินผล รายงานผลตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างชัดเจน และเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน 4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีการนำแผนไปปฏิบัติโดยการจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปี ปฏิทินปฏิบัติงาน โครงการต่างๆ ประจำปี/ฝ่าย/หมวด/งาน และแผนงานประจำปี/ฝ่าย/หมวด/งาน มากที่สุด 5) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา มีการจัดประชุมชี้แจงเพื่อให้บุคลากรเข้าใจวิธีการทำงานที่สถานศึกษาต้องมีการตรวจสอบทบทวนคุณภาพภายใน

สถานศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบการประเมินและจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานเพื่อจัดระบบการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายใน 6) การประเมินคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาให้ความร่วมมือปรับปรุงประสิทธิภาพในการสอนให้ดีขึ้นมากที่สุด 7) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี สถานศึกษารายงานผลต่อสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 8) การผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา โดยการสร้างความตระหนักและความรู้ความเข้าใจในเรื่องคุณภาพแก่บุคลากร เพื่อบุคลากรทุกคนเห็นความสำคัญและให้ความร่วมมือ ปัญหาการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ส่วนใหญ่สถานศึกษามีปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุดแต่ก็ยังพบปัญหาบ้าง ซึ่งปัญหาที่มีอยู่ในระดับน้อย คือบุคลากรในสถานศึกษาไม่ได้นำข้อมูลสารสนเทศมาใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานความร่วมมือในการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาจากผู้ปกครอง-ชุมชนมีน้อย บุคลากรไม่เข้าใจเกี่ยวกับขอบเขตและเนื้อหาของแบบทดสอบที่จะใช้ประเมินผลสัมฤทธิ์นักเรียน และบุคลากรส่วนใหญ่ขาดความตื่นตัวในการรักษาการบริหารงานประกันคุณภาพภายใน

แสงเพียง งานดี (2553, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในเขตอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย โดยมีผู้ศึกษาองค์ประกอบการดำเนินการ 8 ด้าน ดังนี้ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การจัดระบบบริหารสารสนเทศ การจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง พบว่า มีสภาพการดำเนินการปัจจุบันและปัญหาการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง โดยสภาพการดำเนินการปัจจุบันที่การดำเนินการมากที่สุดคือการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา รองลงมาคือการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ส่วนปัญหาการดำเนินการที่มีปัญหามากที่สุดคือ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา รองลงมาคือ การจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษาและการจัดระบบและบริหารสารสนเทศ แนวทางในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในเขตอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงรายนั้น จะต้องมีการศึกษาวิเคราะห์เป้าหมายและแนวทางในการดำเนินการ โดยมีการวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็ง อุปสรรคปัญหาของโรงเรียนเพื่อกำหนดแนวทางกิจกรรมในการพัฒนาร่วมกันโดยใช้มาตรฐานและตัวชี้วัดของสถานศึกษาและของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งการพัฒนาใน

แต่ละด้านต้องกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของแต่ละกิจกรรมในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาทุกฝ่ายต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนา และดำเนินการ ปรับปรุงแก้ไข โดยการใช้วงจรคุณภาพ PDCA เข้ามาเป็นตัวกำหนดกรอบการดำเนินงานทุกระบบ

กึ่งทอง ใจแสน (2555, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาที่ต้องการพัฒนา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2 พบว่า โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาที่ต้องการพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2 2) เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาที่ต้องการพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2 3) เพื่อหาแนวทางพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาที่ต้องการพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาที่ต้องการพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2 มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก 2) ปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาที่ต้องการพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2 มีปัญหาการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย 3) แนวทางพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาที่ต้องการพัฒนา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2 พบว่ามีแนวทางพัฒนาการดำเนินงาน ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง นวัตกรรม นวัตกรรม มีความมุ่งมั่นทุ่มเทและจริงจังต่อการทำงาน มีความสนใจใฝ่เรียนรู้ ใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนในโรงเรียน ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เน้นการเสริมสร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วมในการทำงาน หรือการทำงานเป็นทีม

2. การสร้างความตระหนักให้กับครู บุคลากรที่ทำหน้าที่รับผิดชอบ/โครงการต่างๆ ให้เห็นความสำคัญ และการสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกันในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

3. การส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการอบรมไปศึกษาดูงาน เพื่อนำไปพัฒนา และปรับปรุงการปฏิบัติงานให้มีความชัดเจนให้ความสำคัญกับการจัดระบบการเรียนการสอนของครูเป็นอันดับแรกเพราะการจัดการเรียนการสอนเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

4. การชี้แจง การสร้างความเข้าใจให้กับกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ประชาชน ชุมชน องค์กรท้องถิ่น ถึงบทบาทหน้าที่การมีส่วนร่วมและความร่วมมือในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

5. การพัฒนาประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในรูปแบบการจัดการเชิงคุณภาพที่ดำเนินการไปอย่างต่อเนื่องจากการจัดระบบ/วางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบประเมิน (Check) และการปรับปรุงพัฒนา (Action) และการเสริมสร้างประสิทธิผลในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่เน้นรูปแบบการทำงานร่วมกันระหว่าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กับสถานศึกษาในสังกัดในลักษณะความร่วมมือ คือ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมิน และเน้นการตัดสินใจของสถานศึกษาเป็นสำคัญ

สุมิตตา ชัยศิลป์, และ ธนิษฐา รัตมีเจริญ (2555, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องสภาพปัญหาการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 พบว่าปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน โดยรวมมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับน้อย ด้านที่มีปัญหามากที่สุดได้แก่ การนำผลการประกันคุณภาพการศึกษา มาปรับปรุง และสภาพปัญหาเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในแต่ละด้านพบว่า (1) ด้านการวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก (2) ด้านการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับน้อย (3) ด้านการตรวจสอบการประกันคุณภาพการศึกษา มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับน้อย และ (4) ด้านการนำผลการประกันคุณภาพการศึกษามาปรับปรุง มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก แนวทางแก้ไขปัญห และข้อเสนอแนะการปรับปรุงการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ผลการศึกษาพบว่า (1) การวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา ควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

2. งานวิจัยต่างประเทศ

เอเทรีย (Atria, 1999, abstract) ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลกระทบของกระบวนการประกันคุณภาพและแผนพัฒนาของมลรัฐอิลลินอยส์ ต่อทัศนคติของครูโรงเรียนรัฐบาลในการทำแผนพัฒนาโรงเรียนในเมืองชิคาโก การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของกระบวนการประกันคุณภาพและแผนพัฒนาของมลรัฐอิลลินอยส์ต่อทัศนคติของครูโรงเรียนรัฐบาลในเมืองชิคาโกเกี่ยวกับแผนพัฒนาโรงเรียน กระบวนการประกันคุณภาพและแผนพัฒนาของมลรัฐอิลลินอยส์อยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงองค์กรและทฤษฎีแรงจูงใจ เนื่องจากทัศนคติเป็นส่วนประกอบหลักของสองทฤษฎีนี้ ทัศนคติของครูจึงเป็นปัจจัยสำคัญใน

การพัฒนาโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ครูมีทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการประกันคุณภาพและแผนพัฒนาของมลรัฐอิลลินอยซ์

บั๊ก (Bugg, 2000, abstract) ศึกษาวิจัยเรื่อง การประกันคุณภาพการศึกษาและการวางแผนพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในมลรัฐอิลลินอยซ์ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบประสิทธิผลของคณะกรรมการการศึกษาของรัฐในโครงการประกันคุณภาพการศึกษาและพัฒนาแผนที่ใช้เป็นตัวกระตุ้นการพัฒนากระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบในโรงเรียนมัธยมปลายของรัฐ การศึกษาครั้งนี้เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับขอบเขตที่โรงเรียนสองแห่งใช้การประกันคุณภาพเป็นเครื่องมือในการปรับปรุงกระบวนการอย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยพบว่า

1. ก่อนที่จะมีการนำการประกันคุณภาพและแผนพัฒนามาใช้โรงเรียนทั้งสองแห่งยังไม่ได้ใช้ระเบียบโครงสร้างในการปรับปรุงโรงเรียน

2. โรงเรียนในชนบทสามารถใช้กระบวนการประกันคุณภาพ เพื่อเป็นการกระตุ้นการพัฒนาโครงสร้างการจัดระเบียบของโรงเรียนในขณะที่โรงเรียนในเมืองไม่สามารถทำตามกระบวนการได้สำเร็จ

3. การประกันคุณภาพมีผลดีต่อแผนการสอนในโรงเรียนทั้งสองแห่ง

4. ถึงแม้ว่าการประกันคุณภาพจะประสบความสำเร็จในเรื่องเกี่ยวกับการปรับปรุง แต่ยังเป็นที่ยกเถียงว่าสิ่งแวดล้อมบางอย่างทำให้โรงเรียนไม่สามารถค้นหาปัญหาที่แท้จริงได้

5. โครงร่างของการประกันคุณภาพสามารถช่วยโรงเรียนในการพัฒนาวัฒนธรรมการปรับปรุงโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามการขาดตัวแปรบางตัว เช่นภาวะผู้นำ ทรัพยากรทางการเงินทำให้กระบวนการประกันคุณภาพไม่สามารถบรรลุเป้าหมาย

ฮาร์เปอร์ (Harper, 2000, abstract) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของทีมงานในการประกันคุณภาพและการวางแผนพัฒนาโรงเรียนระดับกลาง ผลการศึกษาพบว่า 1) การวางแผนเป็นทีมทำให้ครูได้มีการพัฒนาตนเองในทางที่ดีขึ้น และทีมงานมีส่วนช่วยในการพัฒนาโรงเรียนในแนวใหม่ 2) การทำงานเป็นทีม การสร้าง ความตระหนักให้แก่ครูใหญ่ของแต่ละสถานศึกษาในการเป็นผู้นำกระบวนการเปลี่ยนแปลง 3) การวางแผนพัฒนาการประกันคุณภาพแนวใหม่ของโรงเรียนต่างๆ ในการพัฒนาหลักสูตรไม่ส่งผลกระทบต่อเทคนิควิธีสอน

ฟลอยท์ (Floitt, 2000, abstract) วิจัยเรื่อง ผลกระทบของรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกต่อโรงเรียนในมลรัฐอิลลินอยซ์ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าการมีส่วนร่วมในการทบทวนการดำเนินงานจากภายนอกจะมีส่วนช่วยให้กระบวนการพัฒนาโรงเรียนแบบบูรณาการดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องหรือไม่ ผู้วิจัยวิเคราะห์จากรายงานการประเมินภายนอกได้ระบุให้เห็นถึงประเด็นบรรยากาศการเรียนรู้ และถึงแม้ว่ารายงานนี้ได้กล่าวถึงความ

จำเป็นต้องมีการกำหนดทิศทางของหลักสูตรให้สอดคล้องกับมาตรฐานของรัฐ แต่มีหลักฐานอ้างอิงน้อยมากในการปรับปรุงหลักสูตรการประเมิน และกลยุทธ์การสอน ส่วนการสนับสนุนจากชุมชนและผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชนไม่ได้บูรณาการกับกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมที่กำหนดผลการวิจัย พบว่ารายงานการประเมินภายนอกและรายงานข้อคิดเป็นจากโรงเรียนแบบบูรณาการอย่างต่อเนื่องและความพยายามในการพัฒนาหลายอย่างยังไม่ต่อเนื่องและไม่อาจบ่งบอกได้ว่าเป็นองค์ประกอบของการประกันคุณภาพ

จากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าสถานศึกษาได้ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยการเตรียมการวางแผนประกันคุณภาพการศึกษา การนำแผนการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้ การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา การพัฒนาปรับปรุงมาตรฐาน และการเตรียมการประเมินจากองค์กรภายนอก ซึ่งผลการวิจัยพบว่า มีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างกันตามขนาดของสถานศึกษา คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ พบว่า มีความแตกต่างกัน โดยที่โรงเรียนขนาดใหญ่มีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก สำหรับปัญหาส่วนใหญ่ที่พบคือ การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารบ่อย สภาพการจัดการศึกษาไม่สอดคล้องกับธรรมนูญโรงเรียน ระบบการตรวจสอบระบบการประเมิน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา